

Facultatea de Drept și Științe Administrative

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava

CENTRUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT LA DISTANȚĂ ȘI FORMARE CONTINUĂ

Specializarea: Administrație publică

Anul II, Sem. 1

<http://fdsa.usv.ro> | Telefon: +40 230 216 147 Interior: 555 | stefan.sandu@fdsa.usv.ro

Prof. Univ. Dr. Antonio SANDU

SOCIOLOGIE

Suceava

2019

Copyright Prof. Univ. Dr. Antonio Sandu

Acknowledgment: Autorul multumește echipei editoriale LUMEN pentru sprijinul oferit în editarea, corectura și tehnoredactarea acestui curs: Alexandra Huidu, Roxana Stratulat și Bianca Sandu.

Prezenta sinteză conține extrase din lucrări publicate de autor în diverse volume și articole. Prezentul suport de curs are un caracter exclusiv didactic și nu își propune să disemineze informații originale sau lucrări științifice nepublicate anterior de autor. Reluarea fragmentelor menționate s-a făcut cu respectarea integrală a legii dreptului de autor și cu citarea corespunzătoare a surselor.

Prezentul suport de curs nu își propune să fie exhaustiv, studenților fiindu-le recomandată cu tărie lectura bibliografiei obligatorie și a celei suplimentare conform fișei disciplinei.

Prezentul suport de curs poate fi distribuit în mod legal studenților Universității Ștefan cel Mare din Suceava prin orice mijloace de distribuție: tipărite sau online, numai în scopurile didactice menționate anterior.

© Sandu Ștefan Antonio, Facultatea de Drept și Științe Administrative, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava. Ediția a III-a revizuită și adăugită, august 2019.

Introducere

Termenul de sociologie își are originea în cuvântul latinesc „socius” - având sensul de societate și în cel grecesc „logos” - care semnifică știință. Într-o primă aproximare, sociologia este știința despre social.

Sociologia face parte din științele comportamentului uman, studiind interacțiunile sociale, faptele sociale, acțiunile sociale, procesele sociale și relațiile dintre indivizi (Sandu, 2016).

Obiectul de studiu al Sociologiei ca știință îl constituie procesele care au loc în societate și regulile după care se desfășoară aceste procese sociale. În cadrul analizei proceselor sociale sunt evidențiate interacțiunile dintre indivizi, asocierea acestora în grupuri, constituirea și funcționarea comunităților umane, instituțiile sociale și viața socială în general.

Cursul de față se dorește a fi o introducere în cunoașterea socialului dintr-o perspectivă transdisciplinară. Vom aduce în atenția cititorului, în principal, o perspectivă sociologică și socio-juridică, asupra unor fenomene precum: instituțiile sociale, procesul de socializare, dinamica status-rol, grupurile sociale și calitatea vieții. Intenția acestui volum este una didactică. În cuprinsul volumului au fost sintetizate o serie de prelegeri din domeniul sociologiei generale, sociologiei juridice, filosofiei sociale, sociologiei medicale, predate de autorul acestui curs. Au fost de asemenea incluse o serie de rezultate ale cercetărilor sociale ale autorului, mai ales partea teoretică a acestora, precum și sinteza unor rezultate semnificative ale respectivelor cercetări. Acestea au fost incluse atât ca exemple metodologice, cât și ca susțineri empirice ale unor paradigme teoretice prezentate în cuprinsul volumului. Fragmentele preluate din publicații anterioare ale autorului, menționate la bibliografie și citate corespunzător în cuprinsul lucrării, au fost adaptate specificului acestui volum, destinat a fi un manual pentru studenții programului Administrație Publică - învățământ la distanță, fiind totodată menționată sursa originală a acestora.

Obiectivele cursului

Obiectivele cursului în conformitate cu cerințele Registrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior vizează formarea la studenți a cel puțin următoarelor competențe:

- Utilizarea conceptelor și principiilor fundamentale de organizare și funcționare a structurilor administrative pentru inserția profesională în instituții publice și/sau private;
- Descrierea principalelor concepte, teorii, metodologii și proceduri utilizate în organizarea și funcționarea structurilor administrative;

► Formularea de ipoteze și operaționalizarea conceptelor-cheie și a principiilor fundamentale pentru explicarea și interpretarea proceselor și fenomenelor cu care se confruntă sistemul administrativ;

► Aplicarea principiilor și metodelor de bază ale domeniului pentru cercetarea unui aspect de complexitate medie din funcționarea unei structuri administrative;

► Îndeplinirea la termen, în mod riguros, eficient și responsabil, a sarcinilor profesionale, cu respectarea principiilor etice și a deontologiei profesionale;

► Aplicarea tehnicilor de relaționare în grup, deprinderea și exercitarea rolurilor specifice în munca de echipă, prin dezvoltarea abilităților de comunicare interpersonală.

Competențe generale conferite de parcurgerea materialului de studiu

Obiectivul cursului îl constituie familiarizarea studenților cu principalele paradigme științifice ale domeniului și cu terminologia particulară a domeniului.

După parcurgerea acestui modul, studentul va fi capabil să:

► opereze cu principalele concepte sociologice, și să elaboreze lucrări originale, pornind de la aplicarea practică a teoriei și metodologiei specifice domeniului;

► cunoască principalele metode și tehnici utilizate în științele sociale, precum și modalitatea de construcție a instrumentelor de cercetare socială;

► înțeleagă metodologia utilizată într-o cercetare socială, fiind capabil să proiecteze, cel puțin la un mod minimal, o cercetare socială proprie, construind un ghid de interviu, un ghid de chestionar etc. și aplicând direct pe teren aceste tehnici sociologice ;

► interpreteze datele provenite dintr-o anchetă sociologică.

Cerințe preliminare

Materialul de studiu propus studenților din anul al II-lea de la specializarea Administrație Publică urmărește permanent stabilirea unor conexiuni cu o serie de alte discipline ce s-au studiat pe parcursul anilor anteriori de studiu, conform planurilor de învățământ. Aceste discipline sunt: Știința Administrației, Teoria Generală a Statului și a Dreptului, Management General. Comunicarea în administrația publică.

Unitățile de învățare care compun modulul Sociologie sunt:

Unitatea de învățare 1:	Instituții sociale, structura socialului și funcțiile sistemelor sociale;
Unitatea de învățare 2:	Elemente de istoria sociologiei;
Unitatea de învățare 3:	Elemente de sociologia devianței și marginalizare;

Unitatea de învățare 4:	Sociologia calității vieții;
Unitatea de învățare 5:	Procesul de socializare;
Unitatea de învățare 6:	Elemente de sociologia grupurilor;
Unitatea de învățare 7:	Elemente de metodologia cercetării sociale;
Unitatea de învățare 8:	Tehnici de cercetare sociologică;
Unitatea de învățare 9:	Aspecte specifice privind metodologia calitativă în cercetarea sociologică.

Materialle necesare pentru activitățile tutoriale

La activitățile tutoriale programate sunt necesare câteva materiale: foi de hartie, pix sau stilou și prezentul suport de curs.

Teme de control

La finalul materialului de studiu studenții vor găsi instrucțiunile de realizare ale celor două teme de control:

1. Elaborarea unei microcercetări sociologice cu tema *Încrederea publică în instituțiile care compun administrația publică locală a localității în care locuiți*;
2. Elaborarea unei anchete sociologice prin chestionar cu privire la *Calitatea vieții în localitatea Dumneavoastră* (se vor explicita pe larg indicatorii obiectivi și subiectivi ai calității vieții).

Temele de control vor fi trimise prin email, pe platforma electronică sau prezentate în ziua programată pentru colocviu.

Pentru obținerea punctajului maxim (10 puncte), la fiecare temă de control trebuie îndeplinite următoarele criterii: fiecare temă trebuie redactată în 1500-2000 de cuvinte, să cuprindă obiectivele și ipotezele cercetării, sinteza literaturii de specialitate consultată pentru definitivarea obiectivelor, metodologia utilizată, inclusiv instrumentele, eșantionul, principalele rezultate și concluziile. Temele de control vor fi evaluate antiplagiat prin intermediul soft-ului Turnitin. Conținutul maxim de similaritate admis este de 9%. Dacă pragul de similaritate este depășit, tema este considerată neefectuată.

Evaluare:

Evaluare formativă și evaluare sumativă. Evaluarea cuprinde atât activitatea individuală din timpul semestrului, materializată în realizarea celor două teme de control, cât și examinarea finală, la sfârșitul parcurgerii tuturor unităților de conținut.

În cadrul fiecărei unități de învățare au fost adăugate sarcini de învățare cu caracter opțional care permit aprofundarea conținuturilor cognitive și transformarea acestora în

competențe, prin intermediul învățării prin descoperire și a lucrului în echipă. Temele sunt opționale, studenții putând alege între mai multe teme prezentate în vederea realizării unui portofoliu de lectură și a unor eseuri pornind de la bibliografie, care vor fi expuse atenției colegilor și a primirii unui feedback, atât de la colegi, cât și de la tutore.

Implicarea studentului în realizarea temelor opționale și calitatea rezolvării acestora va fi evaluată pe baza portofoliului adiacent temelor de control.

Nota finală se compune din:

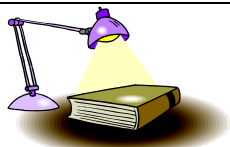
1. nota obținută în urma evaluării finale la colocviul pregătit având ca bază materialul actual de studiu sau orice alte resurse bibliografice propuse la finalul manualului:

Pondere la nota finală – 60%

2. nota obținută pentru cele două teme de control:

Pondere la nota finală – 40%

Semnificația pictogramelor folosite în materialul de studiu

		
Introducere	Obiectivele UI definite prin competențe specifice	Durata medie de studiu individual
		
Conținutul UI	Definiții	Exemple
		
Test de autoevaluare	Miniglosar	Bibliografie
		
Să ne reamintim	Rezumat	Evaluare
		
TO DO	Documentare multimedia	Lucrare de verificare

CUPRINS

Introducere.....	10
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1: Instituții sociale, structura socialului, funcțiile sistemelor sociale	11
1.1. Introducere.....	11
1.2. Competențele unității de învățare	11
1.3. Sociologia – definiție, ramuri ale sociologiei, relația acesteia cu alte științe.....	12
1.4. Instituții sociale	16
1.5. Administrație publică și birocrație	21
1.6. Structura socială. Sociologia structuralistă	26
1.6. Funcții sociale. Sociologia funcționalistă	30
Rezumat	32
Test de autoevaluare	33
Lucrare de verificare	33
Miniglosar	34
Bibliografie minimală	34
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2: Elemente de istoria sociologiei.....	35
2.1. Introducere.....	35
2.2. Competențele unității de învățare	35
2.3. Nașterea democrației în filosofia Greciei Antice	36
2.4. Iluminismul în gândirea socială. Teoria contractului social	37
2.5. Auguste Comte și geneza sociologiei ca știință	38
2.6. Sociologia comprehensivă la Max Weber	40
2.7. Comunicarea și construcția socială a realității. Construcționismul social.....	41
Rezumat	43
Test de autoevaluare	43
Lucrare de verificare	44
Miniglosar.....	44
Bibliografie minimală	44
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3: Elemente de sociologia devianței și marginalizare	45
3.1. Introducere.....	45
3.2. Competențele unității de învățare	46
3.3. Semnificații ale termenilor <i>devianță</i> și <i>marginalizare</i>	46
3.4. Devianță și funcționalitate socială.....	47
3.5. Asistența socială și problematica populațiilor dezavantajate	48
Rezumat	50
Test de autoevaluare	50
Lucrare de verificare	51
Miniglosar:	51
Bibliografie minimală	51
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 4: Sociologia calității vieții	52
4.1. Introducere.....	52
4.2. Competențele unității de învățare	52
4.3. Conceptul de calitate a vieții	53
4.4. Indicatori ai calității vieții	54
4.5. Instrumente de măsurare a calității vieții.....	55
4.6. Determinanți sociali ai calității vieții	57
4.7. Construcția politicilor publice	59
Rezumat	61
Test de autoevaluare	61

Lucrare de verificare	62
Miniglosar	62
Bibliografie minimală.....	62

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 5: Procesul de socializare 63

5.1. Introducere.....	63
5.2. Competențele unității de învățare	63
5.3 Definiția și formele socializării.....	64
5.4. Ereditatea ca premisă a proceselor socializante	66
5.5. Socializarea primară.....	68
5.6. Socializarea secundară	71
Rezumat	74
Test de autoevaluare	75
Lucrare de verificare	75
Miniglosar.....	75
Bibliografie minimală.....	76

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 6: Elemente de sociologia grupurilor 77

6.1. Introducere.....	77
6.2. Competențele unității de învățare	77
6.3. Grupul și caracteristicile grupului.....	78
6.4. Tipuri de grupuri.....	79
6.5. Grupurile ca instrument în dezvoltarea personală	79
Rezumat	81
Test de autoevaluare	82
Lucrare de verificare	82
Miniglosar.....	82
Bibliografie minimală.....	83

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 7: Elemente de metodologia cercetării sociale 84

7.1. Introducere.....	84
7.2. Competențele unității de învățare	84
7.3. Construcția metodologică a cercetării. Elemente de design al cercetării sociale.....	85
7.4. Determinarea obiectului cercetării.....	85
7.5. Preancheta. Pretestarea instrumentelor de cercetare.....	86
7.6. Stabilirea obiectivelor și formularea ipotezelor cercetării.....	88
7.7. Stabilirea universului anchetei. Alcătuirea eșantionului	89
Rezumat	92
Test de autoevaluare	92
Lucrare de verificare	93
Miniglosar	93
Bibliografie minimală.....	94

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 8: Tehnici de cercetare sociologică 95

8.1. Introducere.....	95
8.2. Competențele unității de învățare	95
8.3. Alegerea tehnicilor de cercetare. Definitivarea instrumentelor de cercetare	96
8.4. Aplicarea în teren a instrumentelor de cercetare	100
8.5. Prelucrarea datelor și informațiile obținute. Analiza rezultatelor.....	102
8.6. Redactarea raportului de cercetare.....	104
Rezumat	105
Test de autoevaluare	105
Lucrare de verificare	106
Miniglosar.....	106
Bibliografie minimală	107

**UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 9: Aspecte specifice privind metodologia calitativă
în cercetarea sociologică 108**

9.1. Introducere.....	108
9.2. Competențele unității de învățare	109
9.3. Cercetarea calitativă în științele sociale și ale comunicării.....	109
9.4. Interviu.....	111
9.5. Focus grupul.....	114
9.6. Cercetarea acțiune (participativă) și practicile discursive	116
9.7. Ancheta apreciativă	118
9.8. Dezvoltarea organizațională apreciativă.....	123
9.9. Inteligența apreciativă	125
9.11. Utilizarea anchetei apreciative în managementul resurselor umane.....	127
Rezumat	131
Test de autoevaluare	132
Lucrare de verificare	132
Miniglosar	132
Bibliografie minimală	133
Teste finale	134
Răspunsuri la testele de autoevaluare	138
Bibliografie generală	139

Introducere

Cunoașterea științifică pornește de la o serie de postulate care jalonează criteriile de științificitate ale unui discurs, pe care le vom analiza pentru a vedea în ce măsură acestea mai sunt actuale în orizontul științelor contemporane, în ce măsură reconstrucția paradigmei științifice afectează criteriile de științificitate. Consecințele unei teorii științifice propun experimentele ce urmează a fi efectuate pentru a o justifica. Aceste experimente fragmentează realitatea pentru a corespunde modelului teoretic. Basarab Nicolescu (2007) face distincția între real și realitate: „realul semnifică ceea ce este, în timp ce realitatea este legată în experiența umană”. Realitatea este concepută a avea niveluri. „Un nivel de realitate integrează ansamblul de sisteme care prezintă invarianta sub acțiunea unor legi generale” (Nicolescu, 2007) Fiecărui nivel de realitate îi corespunde o logică proprie. Existența nivelurilor de realitate face necesară introducerea conceptului de complexitate. Complexitatea poate fi înțeleasă ca o descriere a trecerii de la un nivel de realitate la altul. La fiecare nivel de realitate în parte se construiește o complexitate care se structurează prin propriul „nivel de integrare”. Mai multe niveluri de integrare pot aparține unui singur nivel de realitate.

Cunoașterea teoriilor sociale poate fi potențată de înțelegerea mecanismelor raționale care stau la baza acestora. Teoriile sociale actuale - ca de altfel teoriile științifice în genere - au o construcție metateoretică cu caracter filosofic care constituie fundamentul înțelegerii și acceptării acestora. Ipoteza raționalității acțiunilor umane - sau respectiv a iraționalității acestora - constituie două direcții ce vor fi ambele fructificate atât de filosofi ai spațiului social cât și de sociologi, ambele specializări regăsindu-se de multe ori în persoana aceluiași cercetător. Analizând nucleul unei construcții teoretice în științele sociale, acesta se prezintă de obicei sub forma unei ipoteze și a unei construcții metodologice, venită să valideze respectiva ipoteză.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1:

Instituții sociale, structura socialului, funcțiile sistemelor sociale

Cuprins:

1.1. Introducere

1.2. Competențele unității de învățare

1.3. Sociologia – definiție, ramuri ale sociologiei, relația acesteia cu alte științe

1.4. Instituții sociale

1.5. Administrație publică și birocrație

1.6. Structura socială. Sociologia structuralistă

1.7. Funcții sociale. Sociologia funcționalistă

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

1.1. Introducere

Termenul de *sociologie* își are originea în cuvântul latinesc „socius” cu sensul de societate și termenul grecesc „logos”, care semnifică știință. Ca atare, într-o primă aproximare, sociologia este știința despre social¹. Primul care a utilizat și definit termenul de „sociologie” a fost Auguste Comte (2005) - anterior, el utilizând conceptele de “filosofie pozitivă” și respectiv “fizică socială” pentru a defini viitoarea știință.

1.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studentul va fi capabil să definească sociologia și să explice necesitatea studierii acestei științe în contextul unei fundamentări științifice a politicilor publice precum și a analizei instituțiilor și a fenomenelor sociale.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 2 ore.

¹ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 7-19). București, România: Tritonic.

1.3. Sociologia – definiție, ramuri ale sociologiei, relația acesteia cu alte științe

Sociologia este știința care studiază socialul sub aspectul proceselor care au loc în societate și a regulilor după care aceste procese sociale se desfășoară.

Procesele sociale implică atât interacțiunile dintre indivizi, cât și asocierea acestora în grupuri și instituții sociale, comunități umane și societate în general. Ca atare, sociologia este știința care studiază viața socială. Max Weber (1992) a definit la rândul său sociologia ca știință a acțiunii sociale. Pentru George Gurvitch (2007), obiectul de studiu al sociologiei îl constituie fenomenele sociale totale.

Alte definiții ale sociologiei vizează obiectul acesteia - și anume existența socială, structura socială, studiul vieții sociale, a fenomenelor comunicaționale etc.

Schifirneț (2012) definește sociologia ca fiind știința dedicată explicării și înțelegerii structurii și funcționării realității sociale.

1.3.1. Relația dintre sociologie și științele sociale

Relația dintre filosofia socială și sociologie este una de natură istorică, sociologia însăși avându-și originea în gândirea socială. Sociologia păstrează de la aceasta tentația universalului, aceea de a explica funcționarea întregului câmp social pe baza unei serii de legități ce pot fi cunoscute și explicate rațional. Epistemologia socială, ca largă zonă de reflecție metateoretică, permite transparența la cunoaștere a sociologiei și comunicarea vie dintre aceasta și celelalte sfere științifice ale cunoașterii socialului. Reflecția epistemologică este parte atât a sociologiei, ca dimensiune metateoretică a acesteia, dar și din filosofia cunoașterii socialului, zonă care îi garantează convergența cu celelalte științe și forme ale cunoașterii sociale.

Larga întrepătrundere între filosofia socială și sociologie nu duce la diluarea epistemică a acesteia, ci mai degrabă la o plus-valoare cognitivă de care ambele discipline beneficiază. Reflecția asupra semnificației socialului, a însăși realității acestuia, face ca cele două sfere ale cunoașterii să fie transparente una față de cealaltă și astfel perspectivele metateoretice, venind din sfera filosofiei, să infuzeze cercetarea empirică și, reciproc, datele empirice să ridice câmpuri problematice noi în zona reflecției teoretice.

În raport cu științele economice există de asemenea o transparență cognitivă. Sociologia nu poate ignora economicul ca instanță de explicitare a comportamentului uman. Motivația economică rămâne una dintre cele mai importante mecanisme de ghidare a comportamentului și a acțiunii sociale a indivizilor. Înțelegerea resorturilor economice nu doar facilitează

explicația socială, ci permite proiectarea acțiunii sociale, latura pragmatică a cunoașterii socialului. Sfera managerială, și mai ales managementul resurselor umane, este o zonă privilegiată de interferență între domeniul economicului și cel al socialului în studierea comportamentului organizațional și *leadership*-ului.

Cu științele politice, sociologia se întâlnește în zona explicării comportamentului civic și politic. Sociologia politică - și mai ales cea electorală - constituie un instrument puternic de programare a acțiunilor politice și de verificare a impactului mesajului politic, etc. Decizia politică în sine are la bază evaluarea impactului social al politicilor publice și nevoii sociale, așa cum rezultă din diversele diagnoze sociale.

Cu domeniul psihologiei, sociologia împarte aria studiului comportamentului. În mod tradițional, distincția dintre cele două științe - având ca obiect comportamentul uman - este aceea că în timp ce psihologia vizează în general individualul, sociologia privilegiază comportamentul colectiv.

Profesorul Liviu Druguș (2011) arată că ar trebui să se redefinească sferile științelor sociale, incluzând sociologia, economia, științele politice și etice, formulându-se un cadru nou de înțelegere și explicare a acțiunilor umane dintr-o perspectivă etică. Etica ar putea fi o astfel de intersecție între politic și economic, un continuu echilibru între consecințe și intenții (Aristotel, 1998). Științele sociale sunt venite să înțeleagă ființa umană în dimensiunile sale integrale. În timp ce Liviu Druguș argumentează ideea continuității dintre economic, politic și etic, acesta respinge ca nelegitimă existența unui câmp de cercetare particular al psihologiei sociale. În opinia noastră acest continuum transdisciplinar ar trebui să conțină referiri la toate sferele cunoașterii integrative a ființei umane, incluzând aici sociologia care urmărește explicitarea acțiunii colective dar și științele juridice care descriu cadrul particular care limitează acțiunea socială (Sandu, 2016).

În ceea ce privește psihologia socială, aceasta se circumscrie aceluiași referențial epistemologic ca și sociologia, având același arsenal metodologic. Diferența ar putea consta în abordarea dinspre individ spre social, în cazul psihologiei sociale, și dinspre social spre individ, în cazul sociologiei.

Sociologia contemporană, ca și celelalte științe sociale, nu mai poate explica realitatea socială exclusiv în cadre restrânse strict disciplinare. Cercetătorii din toate domeniile preocupate de înțelegerea socialului au împrumutat metodologii, abordări teoretice și construcții paradigmatică din celelalte sfere ale cunoașterii socialului, făcând granițele dintre domeniile de cercetare particulare să fie mai volatile ca niciodată.

TO DO - Sarcină de lucru

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *sociologiei* ca știință, invităm studenții să lectureze Raiu, S. L. (2010). *Ce este sociologia? 101 definiții ale sociologiei*. Timișoara, România: Editura Universității de Vest, pp. 1-83. Disponibil la: https://www.academia.edu/1472195/Ce_este_sociologia

1.3.2. Ramuri ale sociologiei

Sociologia și-a diversificat în timp obiectul de cercetare, apărând ramuri particulare ale acesteia, ele fiind identificate prin obiecte de cercetare diferite în funcție de sfera particulară a realității sociale.

Floare Chișea (2006) arată că pe lângă sociologia generală, care studiază instituțiile sociale, funcționează o serie de discipline sociologice orientate spre studiul fenomenelor și proceselor intra și interpersonale, și a diverselor categorii de fenomene sociale. Diferențierea largă a fenomenelor și proceselor studiate constituie punctul de plecare a diferențierii disciplinelor sociologice (Chișea, 2006).

În continuare vom prezenta câteva dintre ramurile sociologiei din perspectiva instituțiilor și fenomenelor particulare investigate. Obiectul tradițional de studiu al sociologiei vizează fenomene precum: stratificarea socială, fenomenele socio-religioase inclusiv cele legate de secularizare și instituționalizare, fenomenele sociale legate de instituțiile juridice, și fenomenele de devianță, etc. Alături de subiectele tradiționale ale sociologiei, în ultimii ani au apărut preocupări referitoare la fenomenele sociale corelate cu starea de sănătate și instituțiile medicale, armata și instituțiile militare, protecția mediului, dezvoltarea cunoașterii.

Antropologia culturală, împreună cu sociologia culturii și studiile culturale, studiază influența culturii asupra comportamentului și acțiunii individuale sau sociale.

Antropologia socială și culturală privilegiază metodologia calitativă de tip hermeneutic în locul celei cantitativiste. Înțelegerea fenomenului social primează în fața descrierii acestuia. Impactul contextului este deosebit de important pentru înțelegerea semnificațiilor comportamentelor colective și a diferitelor artefacte culturale.

Sociologia educației analizează impactul instituțiilor și practicilor educaționale asupra structurilor și fenomenelor sociale.

Sociologia familiei, genului și sexualității, cuprinde o serie de ramuri și subdomenii ale sociologiei ce studiază familia ca instituție socială și instanță de socializare.

În ultima vreme în cadrul sociologiei familiei au apărut preocupări referitoare la problematica de gen, la condiția socială a masculinității și feminității, diferențierea de rol dintre bărbat și femeie și posibile discriminări datorate acestora. În interiorul sociologiei familiei s-au dezvoltat direcții de cercetare a copilariei și a fenomenelor sociale conexe cu parentalitatea.

Sociologia sănătății vizează o serie de preocupări referitoare la instituțiile sociale din domeniul sănătății și la fenomenele sociale generate de medicalizarea vieții sociale.

Sociologia calității vieții studiază semnificația propriei vieți pentru individ precum și instrumentele care pot măsura bunăstarea percepută a indivizilor.

Sociologia comunicării vizează înțelegerea fenomenelor sociale implicate de extinderea comunicării de masă și a internetului.

În această arie de cercetare sunt incluse preocupări privind impactul mass-media asupra consumatorilor, studiul audiențelor, dezvoltarea comerțului online și diversificarea mijloacelor de comunicare. Noi preferăm să includem în această arie de cercetare o serie de fenomene ce vizează modificarea comportamentului comunicațional sub influența globalizării internetului pe care le denumim virtualizarea spațiului social (Sandu, 2003).

Sociologia politică vizează comportamentul electoral, analiza trendurilor partidelor politice și a diverșilor politicieni, intențiile de vot etc.

Cea mai cunoscută cercetare din domeniul sociologiei politice îl constituie sondajul la ieșirea de la urne, Exit Poll, care permite prognoza rezultatului alegerilor înainte de numărarea efectivă a voturilor.

Sociologia juridică vizează impactul sistemelor legislative asupra societății, fenomenelor de enculturație juridică dar și studiul fenomenelor deviate a criminalității etc.

Sociologia juridică trebuie privită împreună cu sociologia devianței și criminologia ca științe care analizează cauzele și posibilitățile de control social al activităților infracționale, filosofii penale etc.

TO DO - Sarcină de lucru

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *sociologiei ca știință*, invităm studenții să lectureze capitolul „Tipuri de instituții”, din Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie*

generală, Sociologie juridică, Metodologia cercetării sociale (pp. 26-30). București, România: Editura Tritonic.

Să ne reamintim:

Sociologia, ca știință care studiază procesele care au loc în societate, este în strânsă legătură cu domenii precum filosofia socială, științele economice și politice, psihologia socială și științele educației, existând mai multe ramuri ale sociologiei, cum ar fi: sociologia educației, sociologia familiei, sociologia sănătății etc.

1.4. Instituții sociale

Instituțiile sociale sunt structuri sociale stabile, create cu scopul de a conserva și dezvolta o serie de scopuri fundamentale ale grupurilor și indivizilor. Instituțiile se caracterizează prin stabilitate și continuitate (Schifirneț, 2012).

Putem² înțelege instituțiile sociale ca o structurare a acțiunii umane, pornind de la un set de reguli formale, informale, generatoare de ordine socială. Regulile pe care se întemeiază instituțiile sociale reprezintă „regulile jocului” social.

Pentru North (2003), instituțiile sunt seturi de reguli care structurează interacțiunile sociale în moduri particulare. Pentru ca un set de reguli să fie considerate o instituție socială, cunoașterea acestor reguli trebuie să fie împărtășită de o parte relevantă a comunității sau societății. Instituțiile reprezintă un set de reguli, proceduri de înțelegere și norme de comportament moral și etic desemnate să constrângă comportamentul indivizilor, cu scopul de a maximiza avuția sau utilitatea principiilor (North, 2003).

Instituțiile apar sub forma unor structuri constrângătoare, create de indivizi în cursul interacțiunii dintre aceștia, pentru a da formă particulară și general acceptată fenomenelor sociale.

Pentru Constantin Schifirneț (2012) instituțiile sociale reprezintă:

- ▶ un grup sau mai multe grupuri de persoane implicate în rezolvarea de probleme pentru întreaga comunitate, îndeplinind astfel o serie de funcții publice (primărie, prefectură, minister etc.);
- ▶ forma în care este organizată acțiunea exercitată de membrii unui grup atunci când acționează în numele grupului;
- ▶ ansamblul de tehnici și de mijloace de acțiune utilizate de membrii unui grup în exercitarea unor funcții publice. Acțiunile membrilor grupului sunt reglementate de regulile

² În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 22-33). București, România: Tritonic.

grupului, fiind menite să satisfacă o serie de nevoi ale indivizilor în numele cărora instituția acționează.

► rolurile sociale exercitate de o serie de membri ai unor grupuri sociale, deosebit de importante pentru întregul grup (Schifirneț, 2012).

Funcțiile în cadrul instituțiilor sunt formal stabilite, rolul exercitat de deținătorii acestor funcții fiind prescris prin reguli. Instituțiile îndeplinesc mai multe funcții la nivelul societății deși, de multe ori, una dintre acestea este dominantă. Funcția unui spital este în principal de a asigura accesul pacienților la tratament și îngrijire, dar în secundar exercită funcții de socializare pentru angajații săi, funcții educaționale pentru medicii stagiați etc. O funcție generală a societății poate fi îndeplinită de mai multe instituții: apărarea drepturilor omului, de exemplu, se realizează de instituții juridice, politice, educaționale etc.

Instituțiile pot fi constituite formal – instituțiile publice, sau informal – instituții a căror reguli sunt general acceptate fără a fi formalizate în documente scrise.

Instituțiile nu trebuie confundate cu *organizațiile*, care sunt de asemenea structuri umane socialmente constituite, având reguli precise de funcționare și propriul sistem de roluri și funcții. Organizațiile pot avea scopuri legitime, sau nelegitime. Organizațiile cu scopuri legitime pot funcționa în domenii precum: economic, social, politic sau cultural. Organizațiile ale căror scopuri sunt nelegitime funcționează în general în afara legii, fiind reprezentate de organizații teroriste, structuri organizaționale mafiote etc. Termenul de *instituție* provine din cuvântul latinesc *institutio*, care desemna întemeiere, dar și obicei, regulă de comportament. Romanii foloseau termenul *institutiones* pentru a desemna lucrările fundamentale în domeniul dreptului.

Instituțiile sociale pot fi formale și informale.

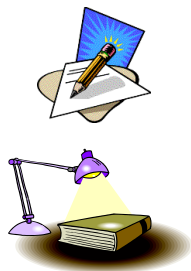

Instituțiile formale sunt acele instituții constituite prin intermediul unei prescripții juridice, care reglementează scopul, obiectivele, procedurile de funcționare, sistemul de statusuri și roluri.

În cadrul instituțiilor informale, regulile și normele sunt superflue, și sistemul de status-roluri este în general personalizat (Onicov, 2003).

Având în vedere caracterul constrângător și normativ al instituțiilor sociale, acestea gestionează sociabilitatea sub aspectul ordinii sociale. Instituțiile diferă prin gradul de formalizare, de la cele cu mare putere juridică – cum ar fi democrația, statul de drept – până la cele reglementate prin obiceiuri și tradiții, cum este de exemplu salutul. Regulile sunt scrise și nescrise, formale sau informale, mandatorii sau regulatorii.

Instituțiile politice³ sunt create în scopul obținerii exercitării și extinderii puterii.

Grupurile sociale cu interese comune se organizează în scopul participării la acte de putere, indiferent de nivelul la care această putere se manifestă.

Exemplu:

Un prim exemplu de instituție politică o reprezintă partidul. Partidele politice sunt organizații centrate în jurul unor ideologii care reprezintă interesele unei clase sociale sau a unor grupuri sociale. Scopul manifest al acestora este obținerea și menținerea puterii politice, în general prin mecanisme democratice și în contexte pluraliste. Excepția este reprezentată de partidele totalitare, care monopolizează scena politică, nerecunoscând legitimitatea altor partide sau grupuri politice.

Exemplu:

O altă categorie de instituții politice sunt cele care vizează exercitarea efectivă a puterii politice. Dintre instituțiile politice de exercitare a puterii, enumerăm:

- parlamentul, care reprezintă puterea legislativă;
- guvernul, ca putere executivă;
- președenția, având atribuții în reprezentarea statului și garantarea caracterului democratic al țării.

Exemplu:

La nivel local funcționează: Consiliul Județean cu funcție de reglementare normativă a activității administrative, și Instituția Prefectului, care funcționează ca reprezentant al guvernului la nivelul județului. Prefectul conduce, la nivel local, serviciile publice descentralizate și deconcentrate ale ministerelor, precum și alte organe ale administrației publice centrale care funcționează la nivel teritorial. Prefecții sunt înalți funcționari publici, apolitici și numiți de guvern, din rândul înalților funcționari publici. La nivelul comunității locale funcționează consiliul cu rol de reglementare a politicilor publice locale, și respectiv primarul, cu rolul de autoritate executivă la nivelul localității.

³ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 26-30). București, România: Tritonic.

Exemplu:

La nivelul Uniunii Europene puterea politică se exercită prin Parlamentul European, ales o dată la cinci ani și care se constituie în Camera Reprezentanților cetățenilor din Uniunea Europeană. Consiliul Uniunii Europene, sau Consiliul de Miniștri, este o parte a legislativului Uniunii Europene, reprezentând statele membre. Legislativul european este de facto o structură bicamerală, atât Parlamentul European, cât și Consiliul Uniunii Europene având funcție legislativă. Puterea executivă, la nivelul Uniunii Europene, este reprezentată de Comisia Europeană responsabilă de elaborarea de propuneri legislative, și de implementarea deciziilor Consiliului Europei și a Parlamentului European, precum și a tratatelor constitutive ale Uniunii.

Exemplu:

Instituțiile puterii judecătorești sunt reprezentate în țara noastră de instanțele de judecată, începând cu Înalta Curte de Casație și Justiție, ca instanță juridică supremă, curțile de apel, tribunalele și respectiv judecătoriile. Puterea judecătorească nu are un caracter politic. Democrația occidentală modernă se bazează pe principiul separației puterilor în stat, între puterea legislativă, executivă și judecătorească.

Instituțiile juridice reprezintă un set de norme cu caracter juridic, având un obiect comun de reglementare care persistă în timp, chiar în condițiile modificării legislației care îl definește.

Exemplu:

Exemple de instituții juridice: familia, proprietatea, posesia etc.

Instituțiile economice sunt cele care reglementează comportamentul economic în ceea ce privește producția de bunuri și servicii.

Cea mai importantă instituție economică o reprezintă contractul care reglementează relațiile comerciale. Contractul este de asemenea instituția dreptului civil (North, 2003) extinsă și în alte ramuri de drept și care reglementează tranzacția înțeleasă ca acord de voință între părți. Teoriile contractualiste reglementează relațiile de putere egale, sau inegale, sub forma unei tranzacții. Alte instituții economice semnificative sunt: piața, șomajul, banii.

Relațiile economice se stabilesc între agenți economici și persoane fizice, sau între agenți economici și stat. Agentul economic funcționează ca organizație socială având un caracter instituțional, căpătat prin însuși actul de constituire. Persoana fizică, atunci când participă în

cadrul unor tranzacții, beneficiază de un cadru normativ care îi delimitează capacitatea de acțiune.

Persoana are, ca atare, caracterul de agent sau de actor social, iar limitele acestei capacități sunt prestabilite prin norme de ordin juridic, etic, cutumiar. Fără a putea spune efectiv că persoana este o instituție, comportamentul social al acesteia este reglementat prin structuri instituționalizate. Orice formă de control social, sau de coerciție, poate fi legitimată, atâta vreme cât sunt acceptate o serie de norme și reguli care să încurajeze anumite comportamente și să descurajeze sau să interzică altele.

Instituțiile de educație. Educația în sine funcționează în baza unor norme juridice sau practici cutumiare, având deci un caracter instituțional. Educația primită de copil în familie este din perspectiva sociologică tot o instituție, întrucât are la bază o serie de reguli provenite din tradiție, sau din experiența membrilor de familie. Educația instituționalizată propriu-zisă se realizează prin intermediul școlii, fiind împărțită pe cicluri preprimar, primar, gimnazial, liceal și superior. De asemenea, există formalizate instituții ale educației permanente pe tot parcursul vieții. Instituția generică pentru orice formă de educație poartă denumirea de școală.

Instituții din domeniul sănătății. Îngrijirea sănătății este o practică instituționalizată. Sănătatea în sine este o valoare principală în jurul căreia s-au constituit o gamă largă de instituții care reglementează și asigură îngrijirea sănătății. Organizația Mondială a Sănătății definește starea de sănătate ca stare de bine din punct de vedere biologic, fizic, mental, social și spiritual. Îngrijirea sănătății presupune apelul la o serie de instituții specializate, cum ar fi: spitalul, policlinica, sanatoriul, cabinetele medicale etc. Finanțarea sănătății este instituționalizată prin intermediul Caselor de Asigurări de Sănătate publice sau private. O serie de alte instituții intervin în managementul sănătății: Direcția de Sănătate Publică, Ministerul Sănătății etc.

Instituțiile medicale sunt create pentru desfășurarea în cele mai bune condiții a practicii medicinei. Clinica reprezintă o instituție medicală condusă de un grup de specialiști din domeniul sănătății, capabili să ofere îngrijire de urgență și/sau de lungă durată, respectiv reabilitare după boli cronice.

Instituții non-formale. Sunt acele instituții bazate pe reglementări nescrise pe cutume și tradiții.

Exemplu:

Un exemplu de astfel de instituție socială non-formală îl constituie salutul, atunci când se bazează pe reguli tradiționale de politețe.

TO DO - Sarcină de lucru: Lectură suplimentară

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *instituțiilor sociale totale*, invităm studenții să lectureze capitolul “Instituții sociale totale”, din Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 30-33). București, România: Tritonic.

Să ne reamintim:

Instituțiile sociale, ca și structuri sociale stabile, se împart în mai multe categorii: instituții politice, instituții juridice, instituții economice, instituții medicale, instituții de educație (ca și instituții formale), la care se adaugă categoria instituțiilor informale.

1.5. Administrație publică și birocrație

Statul modern își traduce propria raționalitate sub forma birocrației. Departe de a fi o sursă de tergiversare, de amânare a deciziei administrative, birocrația funcțională se bazează pe ideea de expertiză, de ordine și de continuitate în administrarea treburilor publice. Factorul politic ales își pune amprenta pe direcția politicilor publice, dar funcționarul în administrație este chemat să implementeze aceste politici, să realizeze comunicarea continuă cu cetățeanul și să asigure funcționarea serviciilor publice într-o manieră corectă și continuă.

În imaginarul social, birocraatul este tipul funcționarului public care ascunde în spatele unui birou, într-o instituție publică, propria ineficiență în oferirea serviciilor. În multe situații, funcționarul public este văzut necomunicativ, sau având o comunicare agresivă, lipsit de empatie față de cetățeni, care pune propriile interese, de multe ori dinafara sferei profesionale, în fața interesului cetățeanului, și chiar a interesului public. Funcționarul birocraat incompetent își justifică propria ineficiență sau chiar lipsa de activitate prin respectarea unor regulamente și unor norme excesiv de exacte în ceea ce privește serviciile care nu pot fi prestate cetățenilor, dar total imprecise, atunci când vine vorba de reglementarea serviciilor oferite și a calității serviciilor publice.

Funcționarul public este perceput, și uneori chiar se percepe, ca inamovibil și ca persoană a cărei răspundere este mai degrabă instituțională decât personală. Corupția funcționarului public este un permanent subiect pentru mass-media. Cu toate acestea, birocrația, atunci când este funcțională, asigură eficiența serviciilor publice, raționalitatea și predictibilitatea acestora. Birocrația este strict legată de funcționarea reglementată a administrației publice locale sau centrale, care înlocuiește arbitraritatea deciziei politice totalitare sau benevolente, cu decizia publică rațională bazată pe un set de legi. Puterea personală este înlocuită de puterea

funcțională, care se dorește a fi abstractă și indiferentă la persoana care ocupă temporar o anumită funcție publică.

Sistemul normativ reglează libertatea de decizie și limitele competenței decizionale, a fiecărei poziții administrative, indiferent de forma acesteia.

Pentru Max Weber (1978), **birocratia** în forma legal-rațională și impersonală este forma modernă de organizare administrativă, care traduce la nivelul administrației publice principiile funcționării statului de drept și esența sa democratică.

Munca de birou a funcționarilor publici asigură capacitatea administrativă a statului, astfel încât între funcționarea sistemului birocratic și eficiența statului pentru îndeplinirea propriilor funcții este o strânsă și directă legătură. Birocrația modernă apărută în viziunea lui Weber (1978) a fost corelată întotdeauna cu dezvoltarea sarcinilor administrative, fiind indispensabilă menținerii societății moderne. Apariția și dezvoltarea birocratiei structurate cu niveluri clare de exprimare a competențelor este în strânsă corelare cu dezvoltarea funcțiilor statului în direcții precum: impozitarea și colectarea impozitelor, serviciile vamale, educația, ordinea publică. Pentru Weber (1978), caracteristicile birocratiei funcționale se rezumă la diviziunea muncii, regulile impersonale și ordinea ierarhică.

Max Weber

Sursa imaginii: Wikimedia Commons
Etichetată cu permisiune de reutilizare de Google Photos

În ceea ce privește **diviziunea muncii**, aceasta are în vedere împărțirea activității în sarcini clare și raționale bazate pe unități de activitate ce pot fi efectuate de aceeași persoană, ce sunt clar definite și delimitate din perspectiva rezultatelor așteptărilor, performanțelor, competențelor, duratei etc.

Accederea în funcțiile publice se face - sau ar trebui să se facă - în funcție de competențele deținute de o persoană, ce o fac compatibilă cu particularitățile funcției administrative ocupate. Ocuparea prin concurs a funcțiilor administrative asigură egalitatea de șanse și, cel puțin în principiu, garantează ocuparea unei funcții publice de către cea mai competentă persoană aflată pe piața muncii și care își exprimă intenția de a ocupa poziția respectivă. Desfășurarea activității birocratice pe baze reglementate prin acele norme, regulamente, coduri etc., împiedică arbitraritatea, funcția publică fiind supusă controlului atât la nivel administrativ cât

și prin intermediul societății civile. Caracterul ierarhic asigură diferența în remunerarea muncii pe baza recunoașterii nivelurilor de competență ale fiecărui funcționar public.

Controlul ierarhic asigură eficiența răspunderii publice în limite rațional prescrise prin structuri normative. Asigurarea eficienței îndeplinirii funcțiilor administrative se bazează pe limitarea jurisdicțională, sau cu alte cuvinte a competenței teritoriale a funcției publice, pe evidența scrisă a actelor administrative ce permite contestarea acestora, dar și continuitatea funcționării sistemelor administrative.

Ca efect pervers se înregistrează nevoia crescută de funcționari publici, costuri din ce în ce mai ridicate ale funcționării statului, multitudinea de dosare, traseul lung și complicat al actelor publice și uneori ascunderea incompetenței unui funcționar public în spatele cerințelor birocratice, de unde blamarea birocrăției însăși, ca ineficiență în oferirea serviciilor publice.

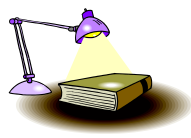
Exemplu:

În ceea ce privește decizia instituțională, prezentăm o serie de modele ale acesteia, preluate după Tatiana Camelia Dogaru, din lucrarea *Abordarea rațională a politicilor publice* (2012).

Tabel: Caracteristicile actorilor implicați în procesul de elaborare a politicilor publice

Tip actor	Caracteristici				
	Rol	Valori	Scopuri	Stil	Critici
Raționalist	analist politic/ planificator	metodă	care pot fi descoperite	compre- hensiv	eșec în a conștientiza limitele
Tehnician	expert/ specialist	training/ expertiză	stabilite de alții	explicit	îngustime
Incrementa- lism	politician	status quo	stabilite de noi cereri	negociere	conservator
Reformist	cetățean/ lobbyist	schimbare	stabilite de preocupări de conținut, de substanță	activist	nerealist, care nu știe face compromis

Sursa: Charles O. Jones, (1984), *An introduction to the study of public policy* (apud Dogaru Tatiana Camelia, 2012, p. 27).

În abordarea politicilor publice intervin o serie de actori raționali care contribuie la decizia publică prin abordarea unor strategii comunicative consensuale. Între aceste categorii intervine și rolul specialistului de tip birocrat, care aduce cu sine expertiza manifestată într-o zonă strict delimitată a spațiului public.

Dogaru Tatiana Camelia (2012) descrie procesul de elaborare a unei politici publice pornind de la următoarele etape:

► identificarea problemei - o persoană sau un grup de persoane reușește să atragă atenția asupra unei probleme ce poate fi soluționată prin intervenția puterii publice;

► punerea pe agenda politică - problema identificată este luată în considerare de către oficiali (puterea publică sau politică);

► formularea cadrului de politică publică - o autoritate dezvoltă un program care urmărește rezolvarea problemei;

► adoptarea politicii publice - suma eforturilor pentru ca un program să fie adoptat ca un program guvernamental;

► implementarea politicii publice - realizarea efectivă a unei politici publice; este o etapă critică, în care rolul administrației este decisiv;

► evaluarea politicii publice (Dogaru, 2012, p.30).

Exemplu:

În continuare, autoarea Dogaru Tatiana Camelia (2012) prezintă un model al proceselor de stabilire a agendei de politici publice europene după cum urmează:

Tabel: Caracteristicile celor două procese de stabilire a agendei de politici europene

Etape	Procesul inițiat de la vârf	Procesul inițiat de la bază
Inițierea	[de către] liderii politici ca urmare a caracteristicilor unui eveniment politic	[în urma] preocupărilor profesionale a comunităților epistemice
Specificarea	formularea în Consiliul European a consensului politic asupra unui răspuns al UE [iar după adoptarea Tratatului de la Lisabona, posibilitatea de a decide prin majoritate calificată]	formularea specifică și tehnică a propunerilor de politici publice europene de către grupurile de experți și formațiunile de lucru
Extinderea	către nivelurile de bază ale sistemului decizional al UE	către nivelurile de vârf ale sistemului decizional al UE
Intrarea	prin crearea momentului politic	prin construirea graduală a impulsurilor

Sursa: Princen, S., Rhinard, M., *Crashing and Creeping: agenda setting dynamics in the European Union* (apud Dogaru Tatiana Camelia, 2012, p.42).

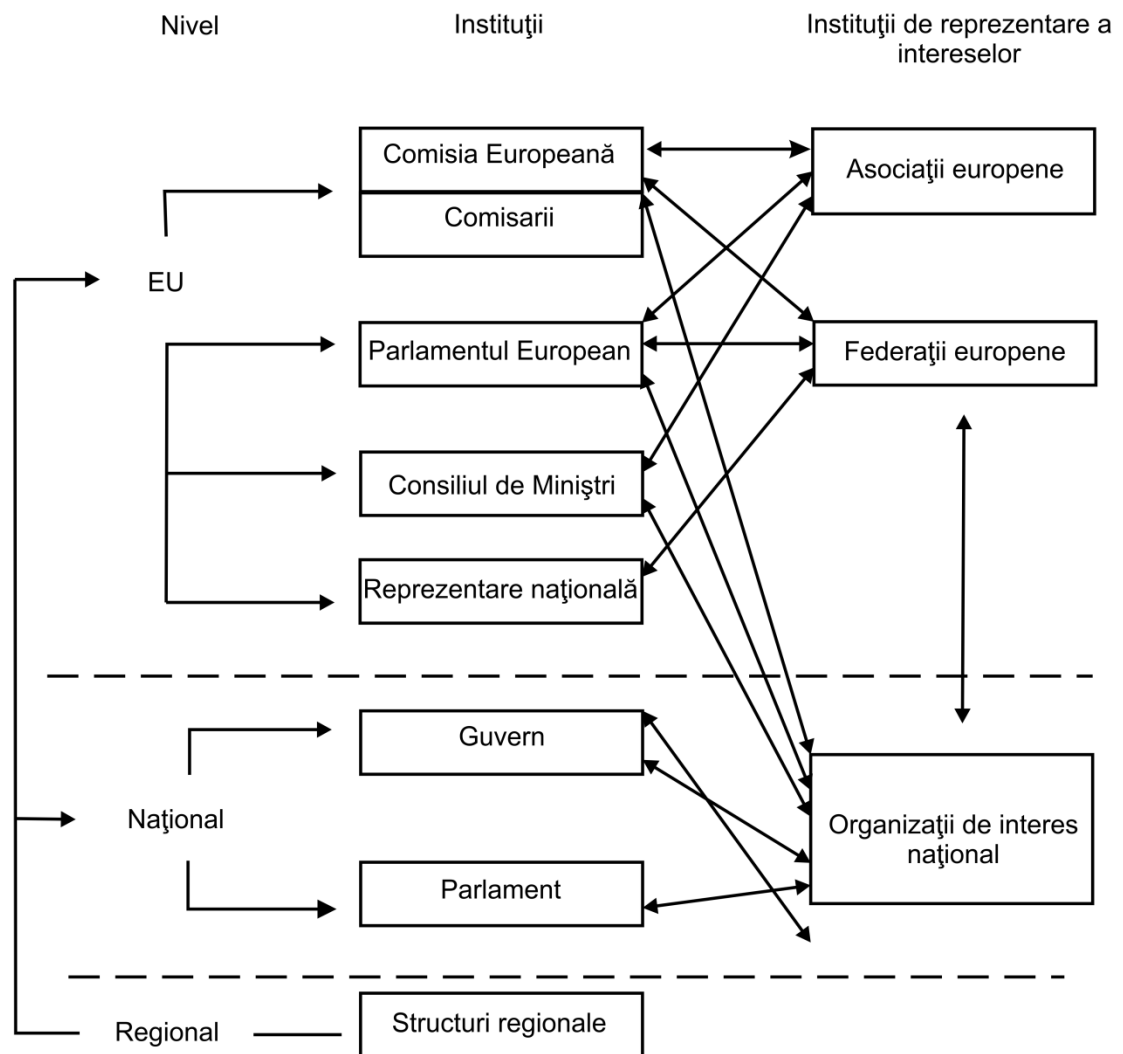

Figura: Actori implicați în procesul de elaborare a politicilor europene

Sursa: adaptare după Andersen S. S., Eliassen, K. A., *Making policy in the New Europe* (apud Dogaru Tatiana Camelia, 2012, p.44).

Am adus în discuție cele două modele ale deciziei europene pentru a vedea, dintr-o perspectivă sociologică, semnificația termenului de raționalitate a deciziei administrative, care se bazează pe constituirea unor trasee ale documentelor administrative, ce urmează a fi adoptate (exemplul vocilor naționale), dar și a celor birocratice în negocierea consensului ce stă la baza deciziei administrative.

TO DO - Sarcină de lucru

Definiți termenul de *raționalitate a acțiunii sociale*, formulând sugestiile Dumneavoastră bibliografice, pornind de la bibliografia sociologică existentă în biblioteca Universității “Ștefan cel Mare” din Suceava, și respectiv a articolelor științifice disponibile online pe care le puteți identifica accesând resursele online puse la dispoziție de biblioteca Universității.

Să ne reamintim:

Administrația publică modernă se bazează pe birocrăția funcțională, care se circumscrie ideii de expertiză, de ordine, și de continuitate în administrarea treburilor publice.

1.6. Structura socială. Sociologia structuralistă

Ansamblul interacțiunilor sociale⁴ nu este o serie aleatorie de evenimente sociale. Evenimentele colective care structurează viața socială au în mare măsură un caracter intențional și structurat.

Comportamentele umane au în genere un scop, ele urmărind obținerea unor efecte în planul social. Desigur, în afara efectelor dorite, dezirabile, comportamentele umane au și o serie de efecte nedorite, neplanificate.

Societatea este alcătuită din părți componente aflate în interacțiune. Interacțiunea dintre subsistemele societății este departe de a fi aleatorie. Faptele sociale se corelează între ele, generând modele sau structuri de relație. Acestea pot fi modele de cooperare sau de conflict.

Marx (1955) identifică lupta de clasă ca motor al dezvoltării sociale. Clasele sociale, în special burghezia și proletariatul, se află în relații antagonice. Burghezia a devenit clasă dominantă, impunându-se în fața aristocrației de tip feudal. La rândul său, proletariatul ar fi trebuit să se impună, în viziunea lui Marx (1955; 1978), drept clasă dominantă înlăturând burghezia. Din păcate, teoria luptei de clasă a inspirat dictaturile comuniste în săvârșirea unor crime împotriva umanității, întemnițând deopotrivă opozanți politici și persoane a căror unică vină era deținerea unei averi chiar minimale. Nu contestăm valoarea teoretică a marxismului în explicarea fenomenelor sociale și a raporturilor dintre clase la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Marxismul a inspirat o întreagă tradiție intelectuală de stânga în țări cu economie de piață, precum Franța. Sub influența marxistă au fost elaborate teorii ale echității sociale și au fost raționalizate raporturile de muncă.

Pentru Giddens (2001), relațiile sociale sunt structurante pentru acțiunile agenților sociali. La rândul lor, aceste acțiuni structurează sistemele sociale (Schifirneț, 2012). Fenomenele sociale sunt supuse unor legități structurante, care fac realitatea socială să fie comprehensibilă.

Structurarea societății se datorează în principal diviziunii sociale a muncii. Aceasta ia forma stratificării sau împărțirii în grupuri aflate în relații de subordonare. Criteriile de stratificare au diferit de la o etapă istorică la alta, fiind totuși în general legate de deținerea și exercitarea puterii. Astfel au existat clase dominante care și-au însușit și exercitat puterea

⁴ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 55-57). București, România: Tritonic.

asupra claselor dominate. Alte criterii asociate diferențierii de clasă pot fi: averea, prestigiul, și mai nou, ocupația și nivelul de instrucție. De-a lungul istoriei, structura de clase a cunoscut o evoluție în strânsă legătură cu modul de producție dominant.

Societatea actuală, cunoscută sub denumirea de societate bazată pe cunoaștere, trece printr-un proces de o reorganizare a categoriilor sociale în funcție de nivelul veniturilor.

Exemplu:

Apariția „gulerelor albe” în anii 1971-1980 în societatea americană a marcat dispariția claselor antagoniste. Gulerile albe reprezintă funcționarii, în general cei cu „muncă de birou”, din domeniul serviciilor și industriilor creative. Aceștia depășesc numeric muncitorii din industria tradițională numiți “gulerile albastre”. “Gulerile albe” sunt în general o categorie socială educată cu studii superioare, cu motivații individualiste, dar nu egoiste, cum ar spune marxistii. Gulerile albe sunt profesioniști apăruți din necesitatea de hiperspecializare și hipertehnologizare.

Exemplu:

Transformarea fermelor în complexe industriale agricole duce în țările industrializate la dispariția țăranimii ca și clasă socială. Tehnologizarea extremă a industriei, terțiarizarea economiei și apariția economiei bazate pe cunoaștere duce la transformarea clasei muncitoare de tip proletar într-o clasă de mijloc.

Clasa de mijloc este o structură socială specifică capitalismului postmodern, care cuprinde indivizii cu niveluri de venit suficiente pentru un nivel de trai decent. Aceștia pot fi mici întreprinzători, gulere albe adică, sau chiar reprezentanți ai gulerelor albastre al căror nivel de venituri se află în media veniturilor naționale, permițându-le un trai decent. Clasa mijlocie este în general apolitică, sau aderă la o poziție politică de centru, fiind preocupată de ecologie, de propriul stil de viață, de îngrijirea sănătății.

Celelalte trei clase sociale contemporane din perspectiva nivelului de trai sunt: *uppermiddle class*, *undermiddle class*, *middle class*. *Uppermiddle class* (clasa avută) conține indivizii a căror venituri depășesc cu mult media națională, putând fi considerată o clasă bogată.

O altă structurare a societății contemporane are în vedere categoriile socio-profesionale. Am putea pune în evidență profesiunile medicale, juridice, politice, ingineresti, categoria pensionarilor etc. Categoriile socio-profesionale structurează viața socială prin dinamica specifică status-rol. Apartenența la o categorie socio – profesională aduce după sine un anumit status.

Prezentăm în continuare o tipologizare a categoriilor socio-profesionale actuale, preluată după Ferréol, G., (coord.) et al. (1988). *Dicționar de sociologie* (pp. 136-137). România, Iași: Editura Polirom:

Tabel: Tipologizarea categoriilor socio-profesionale actuale

1. Agricultori	10. Agricultori...	11. Agricultori cu gospodărie mică 12. Agricultori cu gospodărie medie 13. Agricultori cu gospodărie mare
2. Artizani, comercianți și întreprinzători particulari	21. Artizani...	21. Artizani
	22. Comercianți și asimilați...	22. Comercianți și asimilați
	23. Întreprinzători particulari cu 10 salariați sau mai mulți...	23. Întreprinzători particulari cu 10 sau mai mulți salariați
3. Cadre și profesii intelectuale superioare	31. Profesii liberale...	31. Profesii liberale
	32. Cadre superioare din sectorul public, profesii intelectuale și artistice...	33. Cadre superioare din sectorul public 34. Profesori, profesii științifice 35. Profesii din domeniul informații, arte și spectacole
	36. Cadre superioare din întreprinderi particulare...	37. Cadre superioare administrative și comercianți din întreprinderi particulare 38. Ingineri și cadre tehnice din întreprinderi
4. Profesii intermediare	41. Profesii intermediare din învățământ, sănătate, sectorul public și asimilate...	42. Învățători și asimilați 43. Profesii intermediare din sănătate și muncă socială 44. Clerici, călugări 45. Profesii intermediare administrative din sectorul public
	46. Profesii intermediare administrative și comerciale din întreprinderi particulare...	46. Profesii intermediare administrative și comerciale din întreprinderi particulare
	47. Tehnicienii...	47. Tehnicienii
	48. Maiștri, salariați care se situează între muncitori și cadrele de conducere...	48. Maiștri, salariați care se situează între muncitori și cadrele de conducere
5. Funcționari	51. Funcționari din sectorul public... 54. Funcționari administrativi din întreprinderi particulare... 55. Funcționari din comerț... 56. Personal din sectorul servicii directe destinate	52. Funcționari civili și salariați din domeniul serviciilor din sectorul public. 53. Polițiști și militari 54. Funcționari administrativi din întreprinderi particulare

	particularilor...	55. Funcționari din comerț 56. Personal din sectorul servicii directe destinate particularilor
6. Muncitori	61. Muncitori calificați...	62. Muncitori calificați de tip industrial 63. Muncitori calificați de tip artizanal 64. Șoferi 65. Muncitori calificați (manipulare de mărfuri, depozitare și transport)
	66. Muncitori necalificați...	67. Muncitori necalificați de tip industrial 68. Muncitori necalificați de tip artizanal
	69. Muncitori agricoli...	69. Muncitori agricoli
7. Pensionari	71. Foști agricultori...	71. Foști agricultori
	72. Foști artizani, comercianți, întreprinzători particulari...	72. Foști artizani, comercianți, întreprinzători particulari
	73. Foste cadre de conducere și profesii intermediare...	74. Foste cadre de conducere 75. Foste profesii intermediare
	76. Foști funcționari și muncitori...	77. Foști funcționari 78. Foști muncitori
8. Alte persoane fără activitate profesională	81. Șomeri care nu au lucrat niciodată...	81. Șomeri care nu au lucrat niciodată
	82. Diverși inactivi (alții decât pensionarii)...	83. Militari în termen 84. Elevi, studenți 85. Diverse persoane fără activitate profesională în vârstă de mai puțin de 60 de ani (pensionari) 86. Diverse persoane fără activitate profesională în vârstă de 60 de ani și mai mult (cu excepția pensionarilor)

Structuralismul este o orientare teoretică și metodologică în științele sociale și umane, apărută în anii 1960-1980, în domenii precum lingvistică, sociologie și antropologie etc., la a cărei dezvoltare și-au adus contribuția autori precum Ferdinand de Saussure, Naum Chomsky, Claude Levi-Strauss.

Pornind de la analiza structurilor lingvistice realizată de Ferdinand de Saussure (1857-1913), Claude Levi-Strauss (1908-2009) propune termenul de *structuralism* ca paradigmă sociologică, dezvoltând și analiza structuralistă în cercetarea unor fenomene sociale legate de viața religioasă și spirituală, de viața de familie și relațiile de rudenie, pe baza unor cercetări realizate în general în societăți neindustrializate, chiar în comunități tribale – fondând antropologia socială structuralistă.

Structuralismul analizează structura sistemelor sociale, relațiile specifice și semnificative dintre instituțiile și procesele sociale. Acesta se concentrează asupra totalității ca structură socială, și a relațiilor de interdependență ce se stabilesc între elementele componente ale sistemelor sociale. Giddens (2001) pune în legătură conceptul de structură socială cu cel de acțiune socială (Schifirneț, 2012).

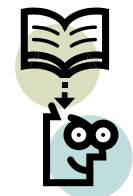
Relațiile dintre elementele componente ale unui sistem social sunt privite în integralitatea lor, postulându-se ireductibilitatea întregului la suma părților.

Din perspectivă metodologică, structuralismul constă în cercetarea structurii sociale a oricărui fenomen sau proces social. Metoda poartă denumirea de analiză structurală, putându-se aplica modelelor de realitate socială, și nu realității însăși (Schifirneț, 2012). Analiza structurală vizează relațiile și formele pe care realitatea socială le îmbracă.

TO DO - Sarcină de lucru

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *structurilor sociale corelate cu categoriile socio-profesionale*, invităm studenții să lectureze definirea termenului: *nomenclator al nivelurilor de formare* din Ferréol, G., (coord.) Cauche, P., Duprez, J. M., Gadrey, N., Simon, M. (1998). *Dictionar de sociologie* (pp.134-138). România, Iași: Editura Polirom. Disponibil la: <https://alingavreliuc.files.wordpress.com/2010/10/gilles-ferreol-dictionar-de-sociologie.pdf>

Să ne reamintim:

Societatea este alcătuită din părți componente aflate în interacțiune. Faptele sociale se corelează între ele, generând modele sau structuri de relație. Acestea pot fi modele de cooperare sau de conflict.

1.6. Funcții sociale. Sociologia funcționalistă

În matematică⁵, o **funcție** este o relație care asociază fiecărui element dintr-o mulțime (domeniul), un singur element dintr-o altă (posibil din aceeași) mulțime (codomeniul). În aceeași măsură, fiecărei părți componente ale unui sistem social îi corespunde o serie de funcții sociale.

Funcționalismul este o teorie a ordinii stabilității și echilibrului social: conceptul de stabilitate reprezintă o caracteristică definitorie a structurii și definește activități care sunt necesare/ vitale pentru supraviețuirea sistemului.

⁵ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp.77-79). București, România: Tritonic.

Termenul de funcție este corelativ cu cel de structură, fiind un concept de referință pentru cadrul de analiză al relațiilor dintre oricare sistem viu și mediul său. Îndeplinirea funcțiilor unui sistem social este realizată de o combinație între structurile componente ale acestuia și procesele care au loc între sistemele și subsistemele componente. Analiza funcționalistă pleacă de la stabilirea elementelor sistemelor sociale investite cu funcții particulare și determinante pentru stabilitatea și evoluția sistemului. Se are în vedere analiza rolurilor sociale și corelația dintre acestea. Actorii sociali investesc acțiunile și comportamentele proprii, dar și a celorlalți parteneri, la actele comunicaționale, cu semnificații. Analiza funcțională, ne spune Lazăr Vlăsceanu (2008), nu se limitează la investigarea dispozițiilor subiective, întrucât finalitatea constituirii faptelor sociale nu este căutată în subiectivitatea actorilor, ci în consecințele obiective ale elementelor sau fenomenelor sociale.

Funcțiile sociale asigură adaptarea unui sistem dat; iar eșuarea în îndeplinirea funcțiilor poartă denumirea de disfuncții. Funcțiile sau disfuncțiile sunt manifeste sau latente, fiind rezultatul intenționalității actorilor sociali (Vlăsceanu, 2008).

Merton (1938) consideră că funcțiile sociale sunt cele care permit sistemului auto-reglarea. Instituțiile sociale devin astfel sisteme funcționale, sau dimpotrivă, aflate în disfuncție. Merton (1938) atrage de asemenea atenția asupra dublei naturi a funcțiilor sociale, cea manifestă, cunoscută și intenționată, și respectiv cea latentă, care apare ca o consecință neconștientizată a funcționării sistemului social.

Teoriile funcționaliste pot fi văzute în complementaritate cu cele conflictualiste. Dacă pentru funcționaliști, consensul social vizând normele și valorile societății este esențial (Schifirneț, 2012), pentru conflictualiști relațiile dintre indivizi sunt marcate de dinamică, iar originea acestei dinamici este conflictuală.

Perspectiva funcționalistă are ca punct de plecare lucrările lui Émile Durkeim, Talcott Parsons și Robert Merton, în viziunea cărora societatea este un sistem interconectat și cooperant ce urmărește echilibrul social al întregului, la care contribuie fiecare structură componentă. Fiecare instituție socială este tratată din perspectiva funcțiilor pe care le îndeplinește. Instituțiile politice, de exemplu, asigură buna desfășurare a guvernării societății, creând cadrele de desfășurare a vieții sociale economice, culturale etc.

Funcționaliștii atrag atenția asupra interconexiunilor tuturor structurilor sociale și a modului în care funcționarea fiecărei părți este vitală pentru funcționarea societății în ansamblu, dar și a tuturor celorlalte părți ale acesteia. Elementele funcționale ale societății conferă stabilitate socială, în timp ce cele disfuncționale contribuie la instabilitatea socială. Funcționalitatea și disfuncționalitatea societății - și mai ales a instituțiilor sociale - poate fi diferită, în funcție de perspectiva din care se realizează analiza. Funcțiile sociale pot fi latente

și manifeste. Cele manifeste sunt intenționate și acceptate social, în timp ce cele latente pot fi neintenționate și, de multe ori, dar nu întotdeauna, neacceptate social. Funcțiile manifeste ale administrației publice locale sunt legate de organizarea comunității, asigurarea serviciilor pentru populație etc. O funcție latentă poate fi aceea de captare a nemulțumirilor publicului față de diverse politici publice. Aceasta desigur nu este dorită de reprezentanții primăriei, dar este acceptată ca atare într-o societate democratică.

În ceea ce privește relația dintre structură și funcții în cadrul unei organizații, aceasta se pune de obicei în evidență prin intermediul organigramei instituției.

Aceasta este o redare schematică, grafică a organizării, subordonării și legăturilor care se stabilesc între compartimentele unei întreprinderi sau instituții. De asemenea, aceasta mai este numită și schema de personal a întreprinderii sau serviciului.

Funcțiile pe care fiecare compartiment le îndeplinește trebuie descrise fie în regulamentul de organizare și funcționare a instituției, fie în alte documente oficiale ale acesteia.

TO DO - Sarcină de lucru

Pentru o mai bună înțelegere a *dimensiunii funcționale a unei organizații*, invităm studenții să analizeze organigrama Universității “Ștefan cel Mare” din Suceava așa cum este disponibilă pe site-ul universității. Disponibil la:

<http://www.usv.ro/index.php/ro/1/Organigramele%20universit%C4%83%C5%A3ii/288/2/10>

Să ne reamintim:

Funcționalismul este o teorie a ordinii stabilității și echilibrului social. Analiza funcționalistă pleacă de la stabilirea elementelor sistemelor sociale investite cu funcții particulare și determinante pentru stabilitatea și evoluția sistemului.

Rezumat

Sociologia este știința care studiază viața socială sub aspectul proceselor care au loc în societate, și a regulilor după care aceste procese sociale se desfășoară. Procesele sociale implică atât interacțiunile dintre indivizi, cât și asocierea acestora în grupuri și instituții sociale, comunități umane și societate în general. Sociologia actuală include o perspectivă transdisciplinară, fiind realizate interferențe cognitive cu psihologia, în special cu cea socială, cu economia, managementul, științele politice etc. Instituțiile sociale sunt structuri sociale stabile, create cu scopul de a conserva și dezvolta o serie de scopuri fundamentale ale grupurilor și indivizilor.

Test de autoevaluare:

Întrebări cu alegere simplă. Numai o variantă este corectă.

1. Definiți sociologia.

- a. Sociologia este știința care studiază socialul sub aspectul structurilor care au loc în societate și a regulilor după care aceste structuri sociale se desfășoară.
- b. Sociologia este știința care studiază socialul sub aspectul proceselor care au loc în societate și a regulilor după care aceste procese sociale se desfășoară.
- c. Sociologia este știința care studiază socialul sub aspectul relațiilor care au loc în societate și a regulilor după care aceste procese sociale se desfășoară.

2. Ce sunt instituțiile sociale?

- a. Instituțiile sociale sunt structuri sociale stabile create cu scopul de a conserva și dezvolta o serie de scopuri fundamentale ale statului și indivizilor.
- b. Instituțiile sociale sunt structuri sociale stabile create cu scopul de a conserva și dezvolta o serie de scopuri fundamentale ale grupurilor și indivizilor.
- c. Instituțiile sociale sunt structuri sociale stabile create cu scopul de a conserva și dezvolta o serie de scopuri fundamentale ale grupurilor de interese și indivizilor.

3. Ce este structuralismul?

- a. Structuralismul este un curent filosofic și religios în științele sociale și umane.
- b. Structuralismul este o orientare teoretică și metodologică în științele sociale și umane.
- c. Structuralismul este o metodă de interpretare a datelor culese prin cercetare în științele sociale și umane.

4. Ce este funcționalismul?

- a. Funcționalismul este o teorie a ordinii, stabilității și echilibrului financiar.
- b. Funcționalismul este o teorie a ordinii, stabilității și echilibrului social.
- c. Funcționalismul este o teorie a ordinii, constanței și raționalismului social.

Lucrare de verificare:

Realizați un eseu de minim 500 de cuvinte și maxim 1000 de cuvinte pe tema *Structura unei instituții publice*.

Punctajul maxim ce poate fi obținut este de 10 puncte. Se va puncta: - respectarea limitei minime și maxime de cuvinte – 1 p; - structurarea textului în introducere, două secțiuni și concluzii – 2 p; - valorificarea a minim 5 resurse bibliografice – 2 p; - calitatea redactării în

limba română – 1 p; - folosirea limbajului de specialitate adecvat – 1 p; conținutul propriu-zis al eseului – 3 p.

Miniglosar:

Sociologia este știința care studiază socialul sub aspectul proceselor care au loc în societate, și a regulilor după care aceste procese sociale se desfășoară.

Sociologia educației analizează impactul instituțiilor și practicilor educaționale asupra structurilor și fenomenelor sociale.

Sociologia familiei studiază familia ca instituție socială și instanță de socializare.

Sociologia sănătății vizează o serie de preocupări referitoare la instituțiile sociale din domeniul sănătății și la fenomenele sociale generate de medicalizarea vieții sociale.

Sociologia calității vieții studiază semnificația propriei vieți pentru individ precum și instrumentele care pot măsura bunăstarea percepută a indivizilor.

Sociologia comunicării vizează înțelegerea fenomenelor sociale implicate de extinderea comunicării de masă și a internetului.

Sociologia politică vizează comportamentul electoral, analiza trendurilor partidelor politice și a diverșilor politicieni intențiile de vot etc.

Sociologia juridică vizează impactul sistemelor legislative asupra societății, fenomenelor de enculturație juridică, dar și studiul fenomenelor deviate a criminalității etc.

Instituțiile sociale sunt structuri sociale stabile, create cu scopul de a conserva și dezvolta o serie de scopuri fundamentale ale grupurilor și indivizilor.

Structuralismul este o orientare teoretică și metodologică în științele sociale și umane, apărută în anii 1960-1980, în domenii precum lingvistică, sociologie și antropologie etc.

Funcționalismul este o teorie a ordinii stabilității și echilibrului social: conceptul de stabilitate reprezintă o caracteristică definitorie a structurii și definește activități care sunt necesare/ vitale pentru supraviețuirea sistemului.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale*. București, România: Tritonic.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2:

Elemente de istoria sociologiei

Cuprins:

2.1. Introducere

2.2. Competențele unității de învățare

2.3. Nașterea democrației în filosofia Greciei Antice

2.4. Iluminismul în gândirea socială. Teoria contractului social

2.5. Auguste Comte și geneza sociologiei ca știință

2.6. Sociologia comprehensivă la Max Weber

2.7. Comunicarea și construcția socială a realității.

Construcționismul social

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

2.1. Introducere

Preocupările pentru explicarea funcționării societății au existat încă din antichitate, filosofi precum Platon sau Aristotel au elaborat teorii asupra societății, a statului ideal sau al binelui public. Sociologia se desprinde de filosofia socială odată cu preocupările pozitivistice ale lui August Comte. Actul de naștere al sociologiei ca știință este considerată a fi lucrarea lui Auguste Comte, „Cursul de filosofie pozitivă”. Conform acestuia, dezvoltarea științelor urmează 3 stadii: teologic, metafizic și pozitiv (Comte, apud. Messure, 2009).

2.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studentul va fi capabil să definească sociologia și să explice necesitatea studierii acestei științe în contextul unei fundamentări științifice ale politicilor publice și a analizei instituțiilor și a fenomenelor sociale.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 2 ore.

2.3. Nașterea democrației în filosofia Greciei Antice

Participarea⁶ politică, civilă și religioasă îi dădea grecului antic sentimentul de ființă a Cetății, cum a fost numit de Aristotel (1998), termen din care a derivat ulterior acela de cetățean. Cel mai cunoscut sistem democratic din Grecia antică este cel atenian. În 594 î.e.n. Solon realizează prima Constituție ateniană (Drîmba, 1984) democratizată ulterior de Clistene. Cunoscut sub denumirea de *oraș stat* sau *stat cetate*, *polisul* era în viziunea grecilor mai mult o comunitate bazată pe similitudini de origine, interese, tradiții și credințe (Drîmba, 1984).

Exemplu:

Dintre instituțiile politice ateniene, remarcăm existența areopagului cu rol în administrarea statului și justiției, adunarea poporului investită de Clistene cu suveranitate, instituția arhontelui echivalentă ministerelor de astăzi. Pentru apărarea democrației, Clistene introduce instituția ostracizării pentru a preîntâmpina ca o persoană devenită populară să devină tiran (Drîmba, 1984).

În cadrul statului-cetate grec, puterea era exercitată în mod direct de către locuitori (cetățeni), prin exprimarea liberă a opiniilor în Agora. Fiecare dintre cetățeni era chemat să-și exprime în mod direct opinia și să participe la luarea deciziilor cu privire la treburile cetății.

Accepțiunea greacă a democrației politice implică în mod direct egalitatea cetățenilor, atât în fața legii, cât și între ei, în exercitarea drepturilor cetățenești (Fotopulos, 2009). Cel de al doilea principiu al democrației ateniene, așa cum fusese ea instituită de Pericle, este libertatea fiecărui cetățean de a trăi și a gândi cum dorește, și de a-și educa fiii în conformitate cu propriile idei. Libertatea de conștiință și libertatea de exprimare constituiau temelia democrației ateniene, alături de egalitatea în fața legii. Sclavii și femeile erau excluși de la exercitarea drepturilor cetățenești.

TO DO - Sarcină de lucru

Vă invităm să lecturați un fragment din volumul Sandu A. (2012a). *Filosofia Socială Construcționistă. Direcții epistemice etice și pragmatice* (pp.105-108). Cluj-Napoca, România: Editura Presa Universitară Clujeană.

⁶ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu A. (2012a). *Filosofia socială construcționistă. Direcții epistemice etice și pragmatice* (pp.103-105). Cluj-Napoca, România: Editura Presa Universitară Clujeană.

Să ne reamintim:

Cele două principii ale democrației ateniene sunt: 1. egalitatea cetățenilor, atât în fața legii, cât și între ei, în exercitarea drepturilor cetățenești; 2. libertatea fiecărui cetățean de a trăi și a gândi cum dorește și de a-și educa fiii în conformitate cu propriile idei.

2.4. Iluminismul în gândirea socială. Teoria contractului social

Thomas Hobbes (1588-1679)⁷ oferă explicații raționalist-empiriste asupra socialului (Ciucă, 1998). Statul este sursa păcii sociale. Organizările umane prestatale sunt caracterizate de un război al fiecăruia împotriva tuturor. Contractul social este, în viziunea lui Hobbes, o urmare a incapacității oamenilor de a-și gira sociabilitatea (Ciucă, 1998).

Jean Jacques Rousseau (1712-1778) identifică originea legilor și implicit a statului într-un contract social. Libertatea este o caracteristică a existenței umane ca individ.

Viața socială și coexistența impun renunțarea voluntară la o anumită parte din libertatea absolută a individului în favoarea societății. În schimbul acestei renunțări, ceilalți membri ai societății îi garantează securitatea conviețuirii și eficiența funcționării mecanismelor sociale (Herseni, 1982).

Guvernarea reprezintă un proces de delegare de autoritate, realizată prin transferul unor conținuturi de putere de la nivelul libertății individului, la cel al statului, sub forma suveranității naționale și a bunei guvernări (Sandu, 2012c).

Scopul contractului social este tocmai garantarea libertății. Suveranitatea reprezintă în fapt exercitarea voinței generale, și ca atare este inalienabilă. Pentru ca guvernarea, chiar cea democratică, să fie în interesul poporului, trebuie să se bazeze pe principii precum egalitatea în fața legii, libertatea socială și politică a tuturor cetățenilor.

Contractul social se bazează pe aderarea voluntară a tuturor cetățenilor la principiile stabilite și constituite ca lege (Sandu, 2012a).

Tocmai acest contract și aderarea tuturor cetățenilor garantează legitimitatea legilor și caracterul lor imperativ, fiind vorba de forța dreptului care trebuie să substituie dreptul forței. Rousseau (2007) face diferența între voința tuturor privită ca o simplă sumă a voințelor individuale, fiecare cu scopul propriu, și voința generală a societății, înțeleasă ca suma voințelor individuale a membrilor societății îndreptate în același sens spre un scop comun

⁷ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu A. (2012a). *Filosofia Social Construcționistă. Direcții epistemice, etice și pragmatice* (pp.117-125). Cluj, România: Editura Presa Universitară Clujeană.

(Sandu, 2012b). Cu toate imperfecțiunile și disfuncțiile care au fost dovedite ulterior în funcționarea teoriilor propuse de iluminiști, principiile stabilite de aceștia: ideea contractului social, idealul de libertate, egalitatea în fața legii, răspunderea, suveranitatea poporului, constituie și astăzi fundamentul organizării sociale în țările democratice, ideile acestor filosofi constituind bazele tuturor paradigmatelor sociale și politice din contemporaneitate, fie ele de stânga, de dreapta sau de centru (Sandu, 2012d).

Gândirea contractualistă își găsește reflectarea în curente de gândire contemporană, atât filosofice, cât și sociologice. Alfred Fouillee (1838-1912) consideră societatea un „organism contractual” ce se realizează pe sine “în măsura în care se concepe și se vrea” (Herseni, 1982).

Ferdinand Tonnies (1855-1936) face distincția între comunitate și societate, în funcție de tipul de voință organică sau arbitrară care stă la baza constituirii vieții sociale (Herseni, 1982). Societatea are așadar, în viziunea lui Tonnies, caracter contractualist, în timp ce comunitatea are un caracter organic. Gaston Richard (1860-1945) nuancează opiniile lui Tonnies în sensul coexistenței celor două forme de organizare umană: comunitară și societală.

TO DO – Sarcină de lucru:

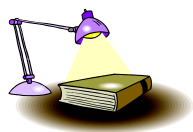
Pentru aprofundarea noțiunilor privind contractul social, se recomandă lecturarea lucrării Rousseau, J. J. (2007). *Despre contractul social*. București, România: Mondero. Disponibil la: https://www.academia.edu/24069156/Jean_Jacques_Rousseau_Contractul_social_Mondero_2007

Să ne reamintim:

Jean Jacques Rousseau identifică originea legilor și implicit a statului într-un contract social. Scopul contractului social este tocmai garantarea libertății. Suveranitatea reprezintă în fapt exercitarea voinței generale. Contractul social se bazează pe aderarea voluntară a tuturor cetățenilor la principiile stabilite și constituite ca lege, ceea ce garantează legitimitatea legilor și caracterul lor imperativ.

2.5. Auguste Comte și geneza sociologiei ca știință

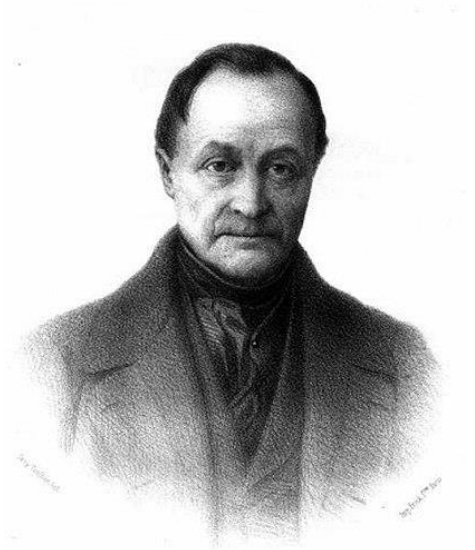

Începând⁸ cu Auguste Comte (1798- 1857) doctrinele sociale sunt conturate în paralel cu viziunile sociologice și politice ale diverșilor gânditori. Actul de naștere al sociologiei ca știință este considerată a fi lucrarea lui Auguste Comte, „Cursul de filosofie pozitivă”. Conform

⁸ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu A. (2012a). *Filosofia Socială Constructionistă. Direcții epistemice, etice și pragmatice* (pp.131-132). Cluj-Napoca, România: Editura Presa Universitară Clujeană.

acestui, dezvoltarea științelor urmează 3 stadii: teologic, metafizic și pozitiv (Comte, apud. Messure, 2009).

Cercetarea socialului ar trebui să fie „o fizică socială” pe care autorul o va numi ulterior în “Cursul de filosofie pozitivă”: sociologie. Comte (1999) propune metoda istorică în cercetarea faptelor sociale. Autonomizarea științelor sociale față de cele ale naturii se bazează pe distincția inductiv-deductiv, utilizată în cunoaștere (Sandu, 2012a). Ulterior această distincție va fi gândită prin perspectiva distincției făcută de Dilthey, între explicație și înțelegere (Dima, 1994). Odată cu primele lucrări sociologice, Comte propune o nouă filosofie politică sub denumirea de „politică pozitivă”.

Auguste Comte

Sursa imaginii: Wikimedia Commons

Etichetată cu permisiune de reutilizare de Google Photos

În domeniul sociologiei dreptului, Comte realizează o critică a contractualismului, pe care îl vede ca o explicație de ordin metafizic (Messure, 2009).

Tributar unei gândiri organiciste, conform căreia organismul social primează în fața individului, fondatorul sociologiei consideră că în etapa pozitivă a dezvoltării științelor sociale, dreptul ar trebui să dispară ca știință, întrucât drepturile individului, așa cum sunt ele înțelese în filosofia dreptului, sunt în dezacord cu dezvoltarea socială (Messure, 2009).

Cu toată concepția reducăționistă asupra dreptului, Comte fondează sociologia juridică ca ramură particulară a sociologiei. Legile trebuie deduse din dezvoltarea socialului, iar juristul, un fin sociolog, sesizează raporturile juridice între oameni și modul în care acestea generează fapte sociale. Arbitraritatea legilor ar trebui înlocuită cu abordarea științifică, iar legiuitorii, pe de o parte și cei care aplică legea, pe de altă parte, ar trebui să fie oameni de știință, pentru a se putea vorbi cu adevărat de un drept rațional. Filosoful rege platonician este înlocuit cu profesioniștii puterii instruiți în sociologie, politologie, tehnici de comunicare etc.

Să ne reamintim:

Actul de naștere al sociologiei ca știință este considerată a fi lucrarea lui Auguste Comte, „Cursul de filosofie pozitivă”. Cercetarea socialului ar trebui să fie „o fizică socială” pe care Auguste Comte o va numi în “Cursul de filosofie pozitivă”: sociologie.

2.6. Sociologia comprehensivă la Max Weber

Max Weber⁹ (1864-1920) a fost un economist și sociolog german cu o contribuție semnificativă în clarificarea domeniului sociologiei și al științei politice, pe care le tratează din perspectiva metodei comprehensive. Fenomenele sociale nu sunt o simplă expresie a unor cauze exterioare, interesul științific orientându-se asupra înțelegerii sensului atribuit de indivizi activităților lor (Sandu, 2012b).

Acțiunea socială este văzută de Weber ca un produs al deciziilor indivizilor în funcție de sensul pe care aceștia îl dau activităților lor.

Weber (1992) poate fi considerat o personalitate importantă în evoluția ontologiei sociale, prin instituirea categoriilor numite „ideal tipuri” în calitate de instrumente conceptuale cu funcții explicative. Weber (1992) este influențat de fenomenologie atunci când transferă cercetarea socială de la realitatea constrângătoare a faptelor sociale, înțelese pozitivist, către semnificația acțiunii așa cum apare ea actorului social. Preocupările sociologului german sunt îndreptate înspre cercetarea puterii, dominației și legitimării.

Weber (1992) găsește sursele legitimării dominației, fie în modelul patriarhal, statuat de norme cutumiare, fie prin dominare carismatică a unui lider acceptat ca atare, a cărui legitimare provine din acceptul dominării, respectiv în dominarea legală în baza puterii conferite de un drept abstract care ține de funcție, și nu de persoană.

În volumul *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Weber (2004) analizează geneza societății capitaliste și originarea sa în etica protestantă. Teologia vocației, care presupune succesul ca semn al persoanei alese de Dumnezeu, creează premisele unei societăți centrate pe rezultat și pe eficiență. Această modalitate de centrare în eficiență va genera în plan social modul de producție capitalist (Sandu, 2012a).

Pentru Weber (1992) politica se referă la orice activitate de conducere, de ocupare a unor posturi cu influență, în procesul de luare a deciziilor.

Originea statului este pentru Weber (1992) arogarea unui drept asupra unui teritoriu de către o populație. Rolul politicii este acela de a exercita monopolul constrângerii legitime, fiind văzute de către sociolog ca sursă a dreptului. Statul și dreptul legitimează relațiile de dominare și constrângerile. Transformarea omului politic în politician profesionist se bazează pe o convingere pe care politicianul o nutrește în mod conștient, și în numele căreia acționează. Politicianul care urmărește ocuparea posturilor publice, în scopul satisfacerii propriei vanități,

⁹ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 20-22). București, România: Tritonic.

orgolii și lăcomie, se plasează în situația luptei pentru aparența puterii și nu pentru puterea în sine.

Weber distinge două tipuri de etică implicată în acțiunea politică: cea a convingerilor și cea a responsabilităților (Momoc, 2009).

Confruntarea dintre convingere și responsabilitate se realizează, în spațiul acțiunii sociale, prin adaptarea convingerilor proprii și a ideologiei la necesitățile sociale. Compromisul politic este un instrument absolut necesar politicianului. Puterea este definită de drept, ca posibilitatea unui individ sau grup de a-și impune voința în cadrul acțiunii sociale, indiferent de eventuala rezistență a celorlalți (Momoc, 2009). Analizele weberiene asupra politicului sunt subsumate viziunii comprehensiviste a sociologului german. Rolul sociologiei și al filosofiei sociale este de a realiza o hermeneutică a faptului social, pornind de la semnificațiile acestuia pentru actorii sociali. Semnificațiile pot fi conștientizate direct, ca în cazul ideologiei, sau pot face parte din contextul cultural în cazul determinismului religios. Raționalitatea și iraționalitatea acțiunilor sociale au constituit două direcții de analiză în sociologia ultimelor două decenii cu impact major asupra gândirii sociale contemporane (Sandu, 2012a).

TO DO - Sarcină de lucru:

Vă invităm să lecturați capitolul “Succesul și grația. Dimensiuni ale eticii afirmative”, publicat în Sandu A. (2009a). *Dimensiuni etice ale comunicării în postmodernitate. Direcții epistemice etice și pragmatic* (pp. 128-133). Iași, România: Editura Lumen.

Să ne reamintim:

Acțiunea socială este văzută de Weber ca un produs al deciziilor indivizilor în funcție de sensul pe care aceștia îl dau activităților lor. În volumul *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Weber (2004) analizează geneza societății capitaliste și originarea sa în etica protestantă.

2.7. Comunicarea și construcția socială a realității. Construcționismul social

Construcționismul social¹⁰ este preocupat de explicarea proceselor prin care oamenii ajung să descrie, să explice și să ia act de lumea în care trăiesc și care-i include (Gergen, 2005).

¹⁰ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 41-43). București, România: Editura Tritonic și în Sandu A. (2012a). *Filosofia socială construcționistă. Direcții epistemice etice și pragmatice* (pp. 70-72). Cluj-Napoca, România: Editura Presa Universitară Clujeană.

Campbell, Coldicott și Kinsella (1994) propun un model construcționist, conform căruia realitatea este creată în procesul de comunicare, cu instrumentele limbajului, fiecare individ influențând și modelând răspunsurile celorlalți.

Fiind o orientare transmodernă, considerăm noi, acesta destructurează onticul, sub aspectul unei existențe de sine stătătoare, mutând realitatea la nivelul experienței de limbaj. Semnificația și sensul cuvintelor nu sunt evaluate epistemic în baza unei teorii a adevărului-corespondență. Ele sunt evaluate în baza unei teorii asupra negocierii sociale a semnificației și, indirect, a înlocuirii conceptului de adevăr cu cel de adecvare și verosimilitudine.

Metodologia predilectă în postmodernism și poststructuralism pornește de la ideea de deconstrucție.

A deconstrui are sensul (Baban, 2010) de a căuta semnificații alternative pentru lucruri, fenomene și stări.

Scopul declarat al lui Derrida (2001) – ne spune Adriana Baban (2010), este de a elibera intelectualii de constrângerea gândirii raționale și de ideea derivată din raționalism - că există o realitate unică și că aceasta poate fi cunoscută, având o semnificație unică și adevărată. În viziunea deconstrucțiviștilor, nimeni nu poate hotărî care semnificație este cea adevărată - interpretarea lumii, mai ales a celei subiective, putându-se realiza într-o multitudine de moduri, în corelație atât cu observatorul și propriile idei, viziuni, *background* cultural, cât și cu subiecții și modurile în care realitatea se construiește și capătă sens pentru aceștia (Sandu, 2012a).

Dezbateră metodologică în poststructuralism se centrează în jurul înțelegerii, mai degrabă, decât a explicării realității. Abordarea semiotică și hermeneutică este mai relevantă din punct de vedere metodologic, pentru poststructuralism, întrucât operăm cu realități subiective, construite printr-un proces de creare de sens. Nu există o realitate unică susceptibilă de măsurare, ci o multitudine de realități susceptibile de a fi înțelese și cuprinse într-un proces de comunicare. Abordarea discursivă analizează modul în care indivizii își utilizează limbajul pentru a-și construi propriile realități sociale și perceptuale. Utilizarea limbajului nu are sens doar în descrierea realității, ci și în construirea acesteia prin continua renegociere în comunități interpretative a semnificațiilor atribuite realității (Sandu, 2012c).

Perspectiva construcționistă nu admite o cunoaștere în sine, liberă de orice fundare axiologică, și nici nu poate conceptualiza o disjuncție între subiectiv și obiectiv, care să implice distincția fără echivoc dintre cunoaștere și realitate.

Documentare multimedia:

Recomandăm studenților vizualizarea interviului „Ken Gergen talks about social constructionist ideas, theory and practice”, disponibil la:
<https://www.youtube.com/watch?v=-AsKFFX9Ib0>

Să ne reamintim:

Modelul construcționist presupune că realitatea este creată în procesul de comunicare, cu instrumentele limbajului, fiecare individ influențând și modelând răspunsurile celorlalți. Metodologia predilectă în postmodernism și poststructuralism pornește de la ideea de deconstrucție.

Rezumat:

Cea mai veche formă de democrație este cea ateniană. Jean Jacques Rousseau identifică originea legilor și implicit a statului într-un contract social. Actul de naștere al sociologiei ca știință este considerată a fi lucrarea lui Auguste Comte, „Cursul de filosofie pozitivă”. Acțiunea socială este văzută de Weber ca un produs al deciziilor indivizilor în funcție de sensul pe care aceștia îl dau activităților lor. Modelul construcționist presupune că realitatea este creată în procesul de comunicare, cu instrumentele limbajului, fiecare individ influențând și modelând răspunsurile celorlalți.

Test de autoevaluare:

Întrebări cu alegere simplă. Numai o variantă este corectă.

1. Care este rolul politicii în viziunea lui Max Weber?
 - a. Rolul politicii în viziunea lui Max Weber este exercitarea monopolului puterii.
 - b. Rolul politicii, în viziunea lui Max Weber, este exercitarea monopolului constrângerii legitime.
 - c. Rolul politicii în viziunea lui Max Weber este exercitarea monopolului cunoașterii.
2. Ce legitimează, în viziunea lui Max Weber, relațiile de dominare și constrângere?
 - a. În viziunea lui Max Weber statul legitimează relațiile de dominare și constrângere.
 - b. În viziunea lui Max Weber, statul și dreptul legitimează relațiile de dominare și constrângere.
 - c. În viziunea lui Max Weber dreptul legitimează relațiile de dominare și constrângere.

3. Cine este considerat întemeietorul sociologiei ca știință?

- a. Max Weber este considerat întemeietorul sociologiei ca știință.
- b. Auguste Comte este considerat întemeietorul sociologiei ca știință.
- c. Kenneth Gergen este considerat întemeietorul sociologiei ca știință.

4. Cum a fost numită la început sociologia?

- a. La început sociologia a fost numită metafizică socială.
- b. La început sociologia a fost numită fizică socială.
- c. La început sociologia a fost numită psihologie socială.

Lucrare de verificare:

Realizați o paralelă între sistemul de guvernare republican și cel monarhic.

Punctajul maxim ce poate fi obținut este de 10 puncte. Se va puncta: - structurarea textului în introducere, mai multe secțiuni și concluzii – 2 p; - valorificarea a minim 5 resurse bibliografice – 2 p; - calitatea redactării în limba română – 1 p; - folosirea limbajului de specialitate adecvat – 1 p; conținutul propriu-zis al eseului – 4 p.

Miniglosar:

Guvernarea reprezintă un proces de delegare de autoritate, realizată prin transferul unor conținuturi de putere de la nivelul libertății individului, la cel al statului, sub forma suveranității naționale și a bunei guvernări.

Construcționismul social este preocupat de explicarea proceselor prin care oamenii ajung să descrie, să explice și să ia act de lumea în care trăiesc și care-i include.

A deconstrui din perspectivă postmodernă are sensul de a căuta semnificații alternative pentru lucruri, fenomene și stări.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale*. București, România: Tritonic.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3:

Elemente de sociologia devianței și marginalizare

Cuprins:

3.1. Introducere

3.2. Competențele unității de învățare

3.3. Semnificații ale termenilor devianță și marginalizare

3.4. Devianță și funcționalitate socială

3.5. Asistența socială și problematica populațiilor dezavantajate

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

3.1. Introducere

O persoană¹¹ aflată în nevoie socială, fie ea deficiență fizică sau psihică, dependentă, aflată în șomaj etc., nu poate respecta prin natura lucrurilor tocmai această normă a bunei funcționalități sociale. Limitarea accesului la resurse (Ferguson, Lavalette, Whitmore, 2005) a persoanelor sau grupurilor marginale, însoțită de lipsa unor condiții de viață socială funcțională, accentuează izolarea socială, inadaptarea, neintegrarea socială a indivizilor și categoriilor marginale. Dintre categoriile marginalizate social amintim persoanele sărace, șomeri, minorități (etnice, religioase, sexuale etc.), persoanele dependente, cu diverse incapacități și handicapuri.

Marginalizarea este însoțită de discriminare a indivizilor și categoriilor ce sunt supuse acestui fenomen. Impunerea culturii majoritare în fața subculturilor exclude, în situația dată, toleranța. Tratatul inegal la care sunt supuși indivizii marginali face ca aceștia să reacționeze, accentuând distanța socială care îi desparte de societatea din care fac parte (Miftode, Nacu, Cojocaru & Sandu, 2004).

¹¹ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată. Tehnici de cercetare și modele de intervenție* (pp. 11-18). Iași, România: Editura Lumen.

Persoana, intrând într-o astfel de lume din periferia socială, resimte frustrantă respingerea la care este supusă, și va avea tendința de a respinge la rândul său pe cei neasemeni. Respingerea va genera procese deviante ce își au ca scop „*impunerea modului de viață alternativ*” (Sandu, 2013a).

3.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studentul va fi capabil analizeze fenomenele sociale și să identifice elementele de devianță care apar la nivelul societății, putând proiecta o serie de remedii comunitare care să faciliteze armonia socială și echilibrul social al comunității.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 2 ore.

3.3. Semnificații ale termenilor devianță și marginalizare

Marginalitatea, ca mod de viață, pune probleme specifice din perspectiva calității vieții. Perceperea diferită a normelor și a valorilor sociale de către individul marginal face ca nevoile și trebuințele acestuia să difere de cele ale „majorității” și astfel să apară o definiție aparte a calității vieții pentru individul marginal. Calitatea vieții apare astfel ca acordul dintre nevoile subiectiv exprimate și resursele la care individul poate accede (Preoteasa, 2009). În zona marginală, accesul la resurse nu se face exclusiv pe căi legale (Sandu, 2013a). Întrucât o serie numeroasă de categorii intră în sfera marginalității, este necesară stratificarea acestei zone astfel:

- ▶ marginalitate cauzată de devianță (Bădescu, 2005);
- ▶ marginalitate produsă de apartenența la o categorie socială discriminată (Miftode et al, 2004);
- ▶ marginalizare datorată incapacității persoanei de a face față diferitelor cerințe sociale (Ponea, 2009a);
- ▶ persoană autoexclusă, automarginalizată, care nu acceptă normele și valorile societății (Miftode, 2010);
- ▶ persoană exclusă, marginalizată, pentru că nu este capabilă să se conformeze normelor și valorilor societății (Miftode et al. 2002).

Persoanele și grupurile marginale tind să accentueze izolarea și respingerea reciproc instituită cu „majoritarii”, accentuând astfel excluderea. Izolarea socială poate astfel proveni

din restrângerea voluntară sau involuntară a relațiilor dintre individul sau grupul marginal și societate, sau din refuzul societății de a accepta marginalul (Sandu, 2013a).

Să ne reamintim:

Marginalitatea pune probleme specifice din perspectiva calității vieții. Există o serie numeroasă de categorii sociale care intră în sfera marginalității. Persoanele și grupurile marginale tind să accentueze izolarea și respingerea reciproc instituită cu „majoritarii”, accentuând astfel excluderea.

3.4. Devianță și funcționalitate socială

Funcționalitatea societății globale¹² este până la un punct avantajată de existența unei periferii sociale, întrucât aceasta răspunde necesității existenței raportării la „altul” ca justificare a „răului social”. Identificarea marginalilor cu sursa tuturor disfuncțiilor ce se sesizează la nivelul unei societăți apare ca liniștitoare pentru „majoritarii”, întrucât apare posibil controlarea acesteia. Societatea este obligată să se ocupe de marginali tocmai datorită creării imaginii acestora de sursă a disfuncțiilor (Sandu, 2013b). Tocmai ceea ce este respins apare ca obiect dominant al interesului social, pe de o parte pentru justificarea îndeplinirii funcției protective a societății față de membrii săi conformiști și, pe de altă parte, datorită pericolului real ce îl constituie modurile de viață alternative pentru conservarea societății (Pierson, 2009).

Problema marginalilor apare interesantă pentru societate și din perspectiva imaginii acesteia în fața propriilor membri. Nu există în realitate persoane care să aparțină societății globale fără a aparține unui grup sau unei categorii. Fiecare grup sau categorie deține propria subcultură, mai mult sau mai puțin conformă normelor și valorilor culturii societății globale. Multipla apartenență și multiplele roluri pe care indivizii le joacă generează o premisă de devianță prin confuzie de roluri. Preocuparea societății pentru problemele marginalilor reduce riscul pe care actorii sociali îl resimt de a fi ei înșiși marginalizați (Sandu, 2013b).

TO DO – Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *relației dintre agresor și victimă*, invităm studenții să lectureze capitolul „Ambivalența stării de victimă”, din Miftode, V. (coord.) Cojocaru, M., Cojocaru, Șt., Gîrleanu, D., Irimescu, G., Șoitu, C. (2002). *Populații vulnerabile și fenomene*

¹² În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată: Tehnici de cercetare și modele de intervenție* (pp. 11-18). Iași, România: Editura Lumen.

de automarginalizare: Strategii de intervenție și efecte perverse (pp. 147-155). Iași, România: Editura Lumen.

Să ne reamintim:

Identificarea marginalilor cu sursa tuturor disfuncțiilor apare ca liniștitoare pentru „majoritari”, întrucât apare posibilă controlarea acesteia. Problema marginalilor apare interesantă pentru societate și din perspectiva imaginii acesteia în fața propriilor membri.

3.5. Asistența socială și problematica populațiilor dezavantajate

Lucrul cu diversele categorii¹³ de persoane aflate în dificultate vizează în cele din urmă creșterea funcționalității sociale a clienților, prin integrarea eficientă a acestora în societate, comunitate, grup, microstructură socială. Acțiunea este de prevenire a marginalizării individului și de combatere a efectelor fenomenelor conexe cu marginalizarea (discriminare, frustrare, devianță). Nu toate categoriile de clienți ai asistenței sociale intră în categoria persoanelor marginalizate, și cu certitudine, nu toate se încadrează în subculturi de tip marginal. Fiecare dintre clienți, într-o mai mică sau mai mare măsură, resimte „diferența” dintre el și grupul său de „asemeni” și restul societății, diferență pe care o sesizează ca frustrantă.

Este util să precizăm că toate categoriile de potențiali clienți ai asistenței sociale au un aspect aparte, nu respectă, voit sau nu, standardele funcționalității sociale, pornind de la acela al fericirii individuale, până la cele complexe - privitoare la bunăstarea materială, emoțională etc. Asistența socială nu are putința și nici menirea de a se ocupa de fericirea personală a tuturor membrilor societății. Atragem atenția însă că fericirea individuală poate compensa inexistența unor resurse, prin anularea subiectivă a respectivei nevoi (Ștefăroi, 2009).

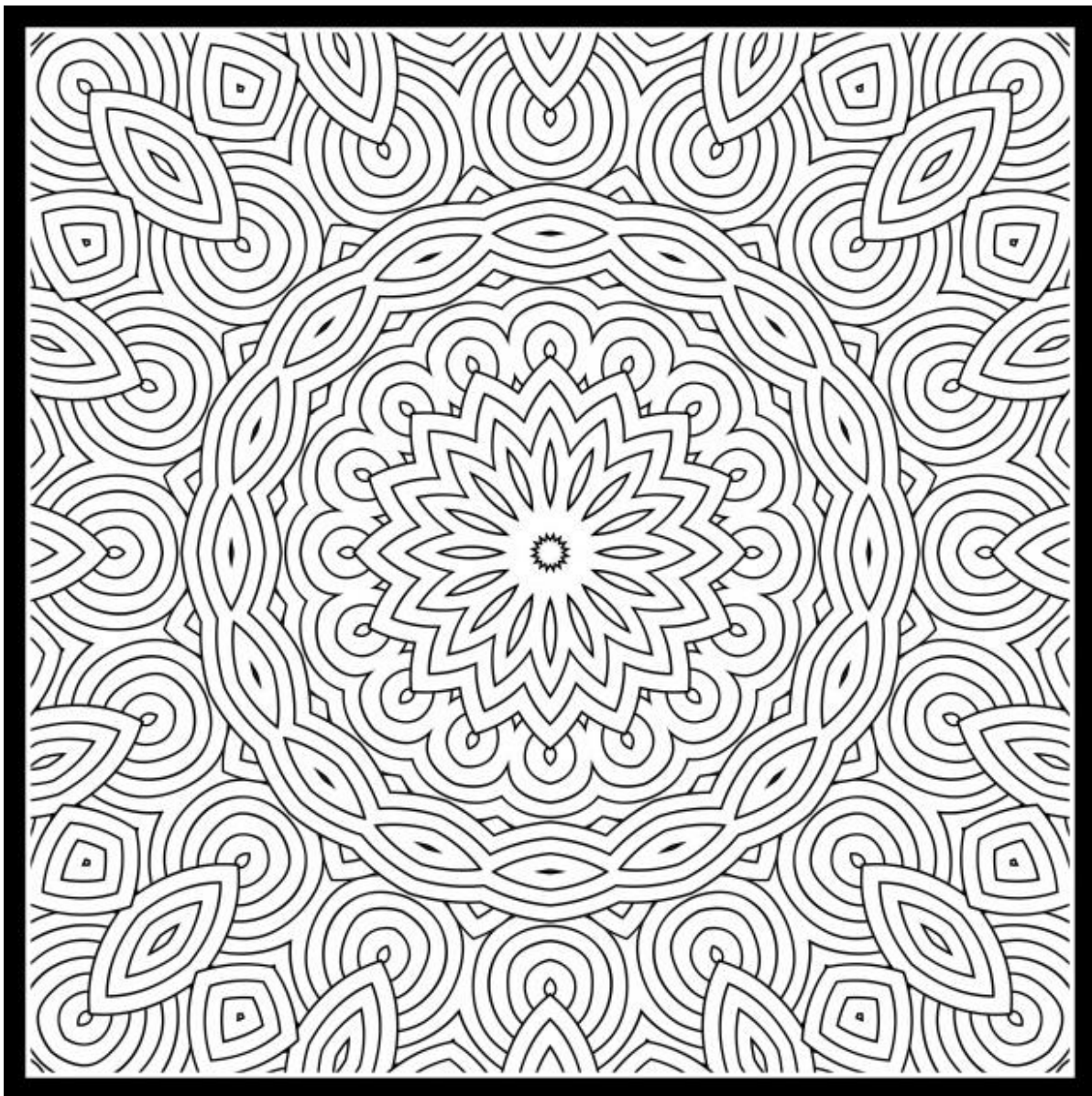
Una dintre metodele de evitare a stresului o reprezintă activitatea de recreere activă prin art-terapie. Terapia prin artă se utilizează în intervenția socială cu diverse categorii de persoane vulnerabile, mai ales copii. Vă propunem să colorați mandala de mai sus. Acest lucru relaxează și vă permite să vă dinamizați potențialul creator, ceea ce vă va ajuta la studierea în continuare a elementelor de sociologie propuse în curs.

Necesitatea asistenței sociale provine deci din două direcții:

► rezolvarea problemelor și disfuncțiilor ce apar la nivelul unor categorii defavorizate - deci resimțindu-se marginale, reintegrarea membrilor acestor categorii în societate,

¹³ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată: Tehnici de cercetare și modele de intervenție* (pp. 11-18). Iași, România: Editura Lumen.

► scăderea presiunii sociale asupra societății în ansamblu, ce ar veni atât de la marginali, cât și de la cei ce se resimt în pericol de a fi marginalizați (Pritchard, Taylor, 1978).

Sursa imaginii: Public Domain Pictures
Etichetată cu permisiunea de reutilizare de Google Photos

Concepută ca „ansamblu de instituții, programe, măsuri, activități profesionalizate de protejare a unor persoane, grupuri, comunități, cu probleme sociale, aflate temporar în dificultate sau criză, vulnerabile” (Zamfir, 1999) asistența socială se adresează tocmai acestor categorii sociale aflate „în nevoie” sau, în termenii unei analize funcționaliste, aflate în disfuncționalitate socială temporară sau permanentă (Sandu, 2013a; Sandu, 2013b).

TO DO - Sarcină de lucru:

Vă invităm să lecturați un articol din Unguru, E., Sandu, A. (2014). A socio-legal approach of probation in light of the new penal code. restorative justice versus retributive justice. *European Journal of Law and Public Administration*, 1(1), pp. 37-68. Disponibil la: <http://www.lumenpublishing.com/journals/index.php/ejlp/article/viewFile/77/68>

Să ne reamintim:

Nu toate categoriile de clienți ai asistenței sociale intră în categoria persoanelor marginalizate. Asistența socială nu are putința și nici menirea de a se ocupa de fericirea personală a tuturor membrilor societății.

Rezumat:

Marginalitatea pune probleme specifice din perspectiva calității vieții. Există o serie numeroasă de categorii sociale care intră în sfera marginalității. Identificarea marginalilor cu sursa tuturor disfuncțiilor apare ca liniștitoare pentru „majoritari”, întrucât apare posibilă controlarea acestora. Nu toate categoriile de clienți ai asistenței sociale intră în categoria persoanelor marginalizate.

Test de autoevaluare:

Întrebări cu alegere simplă. Numai o variantă este corectă.

1. La ce necesitate răspunde existența unei periferii sociale din perspectiva societății globale?
 - a. Existența unei periferii sociale răspunde necesității raportării la altul ca justificare a egoismului.
 - b. Existența unei periferii sociale răspunde necesității raportării la altul ca justificare a răului social.
 - c. Existența unei periferii sociale răspunde necesității raportării la sine ca justificare a dorinței de a face bine.
2. Ce risc reduce preocuparea societății pentru problemele marginalilor?
 - a. Preocuparea societății pentru problemele marginalilor reduce riscul pe care structurile sociale îl resimt de a fi ele însele marginale.
 - b. Preocuparea societății pentru problemele marginalilor reduce riscul pe care actorii sociali îl resimt de a fi ei înșiși marginali.

c. Preocuparea societății pentru problemele marginalilor reduce riscul pe care factorii de decizie îl resimt, de a fi ei înșiși marginali.

3. Cum este concepută asistența socială?

- a. Asistența socială este concepută ca un ansamblu de legi, programe, măsuri și activități de întraajutorare.
- b. Asistența socială este concepută ca un ansamblu de instituții, programe, măsuri și activități profesionale.
- c. Asistența socială este concepută ca un ansamblu de instituții, programe, legi și activități sociale.

Lucrare de verificare:

Realizați un eseu cu titlul: *Marginalizare și excludere*, pornind de la conținutul capitolului “Marginalizare și excludere”, din Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală, Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 103-113). București, România: Editura Tritonic.

Pentru a obține punctajul maxim (10 puncte) va trebui să aveți în vedere: - identificarea altor autori care au scris despre tema marginalizării sociale; - exprimarea propriilor opinii față de literatura de specialitate citată; - indicarea tipurilor de marginalizare și a formelor de excludere socială; - explicitarea impactului fenomenului de marginalizare asupra dezvoltării societății.

Miniglosar:

Asistență socială - ansamblu de instituții, programe, măsuri, activități profesionalizate de protejare a unor persoane, grupuri, comunități, cu probleme sociale, aflate temporar în dificultate sau criză, vulnerabile.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale*. București, România: Tritonic.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 4:

Sociologia calității vieții

Cuprins:

4.1. Introducere

4.2. Competențele unității de învățare

4.3. Conceptul de calitate a vieții

4.4. Indicatori ai calității vieții

4.5. Instrumente de măsurare a calității vieții

4.6. Determinanți sociali ai calității vieții

4.7. Construcția politicilor publice

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

4.1. Introducere

Sociologia¹⁴ contemporană ia în considerare o serie de fapte sociale care se referă la "bunăstarea" populației. Rezultatele politicilor sociale aplicate la nivel de comunitate sau regiune pot fi măsurate prin intermediul unor indicatori sociali numiți "calitatea vieții".

Studii sociologice privind calitatea vieții au reușit să reunească cercetări în domenii separate – precum sociologia, politologia, psihologia, statistica - la care se asigură o coerență gnoseologică. Definirea conceptului de *calitate a vieții* este considerată o continuare "dintr-o perspectivă diferită a conceptului de fericire» (Rebedeu, Zamfir C., 1982).

4.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studentul va fi capabil să realizeze o diagnoză a calității vieții în comunitate, utilizând principalii indicatori calitativi și cantitativi, și

¹⁴ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată: Tehnici de cercetare și modele de intervenție* (pp. 25-28). Iași, România: Editura Lumen.

să proiecteze politici publice care să permită creșterea calității vieții locuitorilor din comunitatea investigată.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 2 ore.

4.3. Conceptul de calitate a vieții

Sintagma „calitate a vieții” a apărut pentru prima dată în mass-media occidentală în vara anului 1967 (Teodorescu, 1982), în urma eșecului unui petrolier pe o plajă. Și mai târziu a fost preluat în timpul dezbatelor privind indicatorii sociali cu referință critică pe standardele de calitate a vieții și la nivelul speranței de viață în ceea ce privește propria viață a diferitelor populații și categorii. Subiectivitatea inerentă oricăror trăiri umane este posibil de a fi analizată științific, doar ca o măsurare a atitudinilor actorilor sociali în fața unui fapt social oarecare. Când acest „fapt social oarecare” este chiar propria lor viață, „obiectivitatea” măsurării se raportează la analiza cantitativ-calitativă a reprezentărilor existente la nivel social cu privire la semnificația faptului social analizat.

Sociologia se transformă într-o hermeneutică a faptului social, în măsura în care nu se mulțumește cu contabilizarea unor indici și indicatori statistici, ci privilegiază analiza calitativă a acestora, precum și a opiniilor și reprezentărilor despre faptele sociale existente la nivelul populației selectate în eșantion. Analiza calitativă privilegiază singularul, chiar particularul, de aceea este mai proprie asistenței sociale, unde se lucrează cu clientul privit ca individualitate socială.

Microsociologia, ramura sociologiei care se ocupă cu studiul entităților sociale la nivel de microgrupuri sau chiar de actori sociali individuali, trebuie să privilegieze analiza calitativă a atitudinilor și să se preocupe de semnificația reală a faptelor sociale, nu luate în sine, ci așa cum sunt ele percepute de actorii sociali (Sandu, 2013a).

Sociologia contemporană ține seama de o serie de fapte sociale referitoare la starea de „bine” a unei populații, de rezultatele politicilor sociale aplicate la nivelul unei comunități sau regiuni prin intermediul unor indicatori sociali denumiți ai „calității vieții”.

Definită ca semnificația pentru om a vieții sale, rezultat al evaluării globale, din punct de vedere al persoanei umane, a propriei vieți, **calitatea vieții** este un concept evaluativ, fiind rezultanta raportării condițiilor de viață și a activităților care compun viața umană, la necesitățile, valorile, aspirațiile umane.

Se referă atât la evaluarea globală a vieții (cât de bună, satisfăcătoare este viața pe care diferite persoane, grupuri sociale, colectivități o duc), cât și la evaluarea diferitelor condiții sau sfere ale vieții: calitatea mediului ambiant, calitatea umană a muncii (calitatea vieții de muncă), calitatea relațiilor interpersonale, calitatea vieții de familie” (Zamfir, Vlăsceanu, 1998).

Studiul „calității vieții” începe ca o analiză a realității sociale, ca un câmp unitar de forțe care interacționează, un loc important ocupând dimensiunea economică, alături de dezvoltarea și funcționalitatea personalității sociale a individului, grupului, sau comunității. Acestea formează latura subiectivă a calității vieții, în timp ce raporturile sale cu resursele constituie latura obiectivă. Conceptul de calitate a vieții derivă din conceptul general de bunăstare (*welfare*).

TO DO - Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a termenului *calitatea vieții* din perspectivă sociologică, invităm studenții să lectureze articolul Urse, L. (2008). Calitatea vieții și cultura. *Revista calitatea vieții*, pp. 33-51. Disponibil online la adresa: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2008/CV-1-2-2008/02.pdf>

Să ne reamintim:

Calitatea vieții reprezintă semnificația pentru om a vieții sale, rezultat al evaluării globale, din punct de vedere al persoanei umane, a propriei vieți. Se referă atât la evaluarea globală a vieții, cât și la evaluarea diferitelor condiții sau sfere ale vieții.

4.4. Indicatori ai calității vieții

În studiul calității vieții¹⁵ urmărim o serie de particularități: dezvoltarea personalității sociale a individului, efectele socializării, modul de viață, stilul de viață și aspirațiile de auto-realizare (Vasile, 2010).

Tabel - Indicatori ai calității vieții

Indicatori ai calității vieții	
1. Indicatori obiectivi	1.1 Nivel de trai;
	1.2 Materialul, bunăstarea;
	1.3 Venitul mediu;
	1.4 Muncă și timp;
	1.5 Asistență medicală;
	1.6 Starea de sănătate a populației;

¹⁵ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată. Tehnici de cercetare și modele de intervenție* (pp. 25-28). Iași, România: Editura Lumen.

2. Indicatori subiectivi:	1.7 Gradul de acces la serviciile sociale;
	1.8 Forma și nivelul de asistență socială;
	2.1. Fericirea individuală;
	2.2. Satisfacția în muncă;
	2.3. Grad de auto-realizare etc.

Sursa: Rebedeu & Zamfir (1982)

TO DO - Sarcină de lucru:

Vă invităm să lecturați capitolul “Interpretarea indicatorilor calității vieții”, publicat în Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată: Tehnici de cercetare și modele de intervenție* (pp. 25-28.). Iași, România: Editura Lumen.

Să ne reamintim:

Particularitățile calității vieții sunt determinate prin intermediul unor indicatori specifici. Acești indicatori pot fi de natură obiectivă sau subiectivă.

4.5. Instrumente de măsurare a calității vieții

Unul din instrumentele¹⁶ standardizate cu privire la analiza calității vieții, corelată cu starea de sănătate, îl reprezintă chestionarul SF 36. Acesta implică evaluarea unor dimensiuni bio-psiho-sociale cu privire la calitatea vieții:

- ▶ funcționalitatea fizică;
- ▶ limitele în exercitarea rolurilor sociale datorate unor probleme de sănătate;
- ▶ existența durerilor;
- ▶ starea de sănătate mentală, corelată cu stresul psihologic și bunăstarea din punct de vedere psiho-social;
- ▶ limitări ale exercitării rolurilor sociale din cauza unor probleme emoționale;
- ▶ starea de vitalitate exprimată în energie sau oboseală și percepția generală asupra stării de sănătate (Gandek, Sinclair, Kosinski, & Ware, 2004)

În țara noastră, instrumentul a fost aplicat la pacienții cu transplant, hemodializați, anefrici, cu insuficiență renală (Sinescu et al., 2008), în studiul calității vieții pacientului în stare post-operatorie (Hartog, Dur, Tuinebreijer, & Kreis 2009), etc. Sinescu și colaboratorii săi (2008) arată că instrumentul SF 36 poate fi cu succes utilizat în monitorizarea pacienților cu diferite condiții patologice, și compararea valorilor obținute de aceștia la principalii indicatori de calitate a vieții, cu cele obținute prin aplicarea instrumentului la majoritatea populației. Se

¹⁶ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp.150-153). Editura Tritonic, București.

poate obține astfel un raport al calității vieții unei populații particulare, față de calitatea vieții populației majoritare dintr-un anumit teritoriu.

Profilul Duke Health este un alt instrument utilizat frecvent în măsurarea calității vieții subiecților. Acest instrument ia în calcul:

- ▶ sănătatea fizică (ex: dificultatea în urcarea scărilor, propria reflecție a subiectului față de fatigabilitatea de care dă dovadă etc.);
- ▶ sănătatea mentală / psihică (autoapreciere, locus of control, self efficacy, și reflecția asupra auto-eficacității pe care subiectul o oferă);
- ▶ durerea (senzațiile de durere și experiența durerii);
- ▶ sănătatea percepută (auto-aprecierea stării de sănătate, condițiile în care o persoană se declară sănătoasă și aprecierea calității generale a stării de sănătate);
- ▶ incapacitatea (auto-aprecierea asupra propriilor incapacități, de exemplu dacă subiectul consideră că este greu să se concentreze etc.);
- ▶ stima de sine (ex: modul în care subiectul se consideră o persoană dificilă, capricioasă, irascibilă; sau se declară mulțumit(ă) de viața de familie de locul de muncă) etc.
- ▶ anxietatea (ex: existența unor probleme serioase cu somnul; starea de tensiune, agitație, nervozitate etc.);
- ▶ depresia (ex: subiectul se consideră sau nu o persoană tristă sau deprimată);
- ▶ sănătatea socială (ex: vizează satisfacția vieții de familie, a vieții de muncă, a relațiilor interpersonale).

Scorurile ridicate obținute de subiecți la chestionarul Duke Health Profile indică o stare proastă auto-percepută a calității vieții pacienților.

TO DO - Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a termenului *calitatea vieții* din perspectivă sociologică, invităm studenții să lectureze o sinteză a rezultatelor de cercetare a calității vieții realizate în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) al Academiei Române, București, prezentată de Mărginean, I. (2010). Calitatea vieții în România: prezent și perspective. *Calitatea vieții*, 21(3-4), 231-237. Disponibil online la adresa: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2010/CV-3-4-2010/01.pdf>

Să ne reamintim:

Pentru determinarea calității vieții, s-au elaborat o serie de instrumente de măsurare a indicatorilor specifici. Chestionarul SF 36 implică evaluarea unor dimensiuni bio-psiho-sociale cu privire la calitatea vieții. Profilul Duke Health este un alt instrument utilizat frecvent în măsurarea calității vieții subiecților din punct de vedere medical.

4.6. Determinanți sociali ai calității vieții

Studiile¹⁷ privind determinanții sociali ai stării de sănătate debutează încă din secolul al XIX-lea, incluzând și observațiile de referință privind relația dintre nivelul de trai și starea de sănătate a populației.

Virchow (1848, apud. Teodorescu, 2011) arată influența sărăciei, a șomajului, a lipsei de educație, a mediului politic asupra sănătății.

Emile Durkheim

Sursa imaginii: Wikipedia
Imagine etichetată cu permisiunea de reutilizare de Google Photos

Durkheim (2005) consideră suicidul o problemă mai curând socială, decât individuală.

F. Engels (1820-1895) arată că sărăcia și șomajul reprezintă indicatori ai nivelului scăzut de sănătate (Engels, 2009).

La mijlocul anilor '80, o serie de studii de referință asupra funcționarilor publici au evidențiat relația graduală între nivelul ocupațional și starea de sănătate existentă la toate nivelurile ierarhiei ocupaționale, subliniind efectul diferenței de clasă socială asupra sănătății și a ratelor de morbiditate și mortalitate (Marmot et al., 1991).

După 1950 a fost evidențiată influența depriverii materiale asupra ratelor de morbiditate și mortalitate.

G. Engel (1978) realizează “modelul bio-psiho-social” prin care factorii patogeni de ordin psihosocial influențează starea de sănătate și riscul de îmbolnăvire.

¹⁷ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 128-130). Editura Tritonic, București.

Studii empirice asupra relației dintre venit, gradul de educație și rata mortalității (Kitagawa & Hauser, 1973), arată că legătura dintre aceste variabile este mai puternică pentru adulții cu vârste între 25 și 64 ani.

Au existat de asemenea o serie de cercetări privind relația dintre gradul de sănătate și apartenența rasială.

Sunt acceptate două modele teoretice privind cauzele inegalităților în sănătate:

- ▶ Influența statutului socio-economic;
- ▶ Influența mediului social.

Poziția socială reprezintă un factor complex care contribuie la starea de sănătate a populației prin componentele sale: vârstă, gen, statut socio-economic, nivel educațional, ocupație, venit. Componentele poziției sociale constituie factori importanți în determinarea stării de sănătate, influențând în mod direct condițiile de viață și de muncă și oportunitatea alegerii unui stil de viață sănătos și a unor servicii medicale de calitate.

Venitul reprezintă un factor universal în determinarea inegalităților în sănătate, atât la nivel individual, cât și la nivel societal (Anderson, Mikulić, Vermeulen, Lyly-Yrjanainen & Zigante, 2009). Bogdan Voicu (2005) evidențiază inter-relaționarea dintre bunăstarea materială și starea de sănătate, arătând rolul sănătății ca resursă importantă pentru dezvoltarea individuală, permițând participarea pe piața forței de muncă și asigurarea veniturilor necesare. Avem de a face cu o relație circulară între ocupare și stare de sănătate. O stare precară de sănătate are impact în ceea ce privește posibilitățile de angajare, dar în același timp și neocuparea/ șomajul contribuie la o stare de sănătate precară, existând mai multe circuite: social, emoțional, comportamental și material. În special, lipsa veniturilor are cel mai puternic efect (European Commission, 2003 apud Anderson, 2004).

TO DO - Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *determinanților sociali ai calității vieții*, invităm studenții să lectureze capitolul “Determinanți sociali ai calității vieții”, autor Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp.130-131). Editura Tritonic, București, adaptată pentru tehnologia educațională ID.

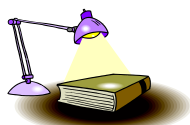
Să ne reamintim:

Între determinanții calității vieții putem enumera: sărăcia, șomajul, lipsa de educație, starea de sănătate și riscul de îmbolnăvire, poziția socială, venitul etc.

4.7. Construcția politicilor publice

Politicile publice¹⁸ reprezintă strategii și principii care ghidează acțiunile administrative ale statului, în diversele categorii de probleme ce apar în actul guvernării. O definiție a politicilor publice ar fi aceea că ele reprezintă strategii guvernamentale publice, în general de răspuns la problemele comunității. Prin problemă publică se înțelege o situație general percepută ca inacceptabilă și care necesită intervenție (Kraft & Furlong, 2013).

Pe agenda publică figurează o gamă variată de probleme, fiecare necesitând o abordare particulară în consonanță cu o viziune politică și o strategie de guvernare. Printre politicile publice se pot enumera: politicile bugetare, politicile de mediu, politicile de sănătate, politicile în educație, politicile sociale. Responsabilitatea pentru politicile publice revine în general statului prin administrația sa centrală, susținut de administrațiile publice locale.

Viziunea modernă bazată pe impactul comunităților locale asupra politicilor publice implică atragerea inițiativei private în implementarea acestora (Kraft & Furlong, 2013) prin inițiative de responsabilitate socială corporatistă, parteneriat public privat etc. Autorii menționați disting între rezultatele politicilor publice (*policy outputs*) și efectele acestora (*policy outcomes*). Implementarea politicilor publice se realizează prin intermediul programelor derulate de instituții și agenții guvernamentale sau private (Kraft & Furlong, 2013).

Scopul declarat al politicilor publice este binele general (*public good*) și promovarea bunăstării publice (*public's welfare*). Conceptul de bine public nu este unanim acceptat, el reflectând diversele valori și opinii divergente existente la nivelul societății (Kraft & Furlong, 2013). Buna guvernare implică obținerea minimului consens asupra binelui public, generat pe de o parte prin sistemele decizionale specifice democrației reprezentative, susținut și legitimat prin instrumentele democrației deliberative. O componentă majoră a bunăstării sociale, de care ar trebui să se țină cont în construcția politicilor publice - cu precădere asupra celor sociale și de sănătate, educaționale - o reprezintă bunăstarea subiectivă sau percepută, care stă la baza conceptului de calitate a vieții.

Construcția politicilor publice, a celor de sănătate în particular, poate fi analizată din perspectiva triadei context - conținut - proces (Buse & Mays, 2012). Acționând concomitent asupra celor trei laturi ale triunghiului acțiunii publice: actorii sociali individuali, grupali sau organizaționali, se construiesc politicile publice printr-o permanentă ajustare a celor trei

¹⁸ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridical. Metodologia cercetării sociale* (pp. 137-141). Editura Tritonic, București.

componente. Conținutul politicilor publice îl reprezintă binele public, sau cu alte cuvinte, calitatea obiectivă și subiectivă a vieții. Contextul este reprezentat de particularitățile culturale ale societății în care se aplică politica publică precum și de indicatorii de calitate a vieții, deja existenți la momentul implementării acesteia. Procesul vizează o variație pozitivă a indicatorilor generali de stare ai calității vieții, precum și, în măsura posibilităților, a indicatorilor subiectivi particulari, ai beneficiarilor respectivei politici publice. Modelul politicilor publice bazate pe calitatea vieții poate fi gândit într-o perspectivă utilitariană ca maximizare a beneficiilor pentru cât mai multe persoane, și /sau minimizarea gradului de disatisfacție. Aceasta s-ar traduce prin obținerea celei mai mari medii ponderate posibile ale indicatorilor de stare ai calității vieții, respectiv a celei mai mici variații negative a indicatorilor subiectivi ai calității vieții. Prin evaluarea politicilor publice se înțelege măsurarea impactului acțiunilor guvernamentale sau locale, care vizează structura investițiilor și a finanțărilor publice, nivelul și strategia de impozitare, fiscalitatea și mai ales impactul unor taxe particulare (Dasgupta, 2000) - de exemplu a co-plății în sistemul sanitar etc. Măsurarea politicilor publice vizează atât comparația dintre situația dinainte de implementare, cât și după implementarea acestora, compararea cu rezultatele similare obținute în alte țări, și identificarea consecințelor directe ale politicii publice în cauză. Toate acestea necesită măsurători de calitatea vieții pentru corecta stabilire a reperelor comparative (Dasgupta, 2000).

Introducerea unei modificări a echilibrului sistemelor sociale prin intermediul politicilor publice poate genera dezvoltare sustenabilă sau agravarea inechităților sociale. Implementarea unei politici publice ar trebui să aibă la bază o serie de rațiuni sociale și economice și nu doar simple considerente politice.

Implementarea politicilor publice, cu precădere a celor sociale și de sănătate, pornind de la calitatea vieții măsurată prin indicatori obiectivi și subiectivi, se poate realiza prin trecerea de la politicile publice impregnate ideologic la cele bazate pe consens democratic.

Susținem caracterul subiectiv al calității vieții ca expresie a fericirii și bunăstării individului. Tocmai pornind de la acest caracter subiectiv, politicile publice pot fi așezate pe un fundament democratic deliberativ. Zorondo-Rodriguez și colaboratorii (2012) atrag atenția asupra importanței contextului local în definirea indicatorilor calității vieții, și implicit în utilizarea calității vieții în măsurarea eficienței politicilor publice.

Richard Young (2008) arată că indicatorii calității vieții pot sta la baza proiectării politicilor publice, și nu doar la măsurarea eficienței acestora. Identificarea elementelor subiective cu privire la calitatea vieții și a disatisfacției percepute poate fi utilizată inductiv, în scopul evidențierii acelor probleme cuprinse în agenda publică, care întrunesc cele mai multe solicitări de modificare din partea cetățenilor. Cu alte cuvinte, acele seturi globale de indicatori

ai calității vieții care arată cea mai mare preocupare publică dintr-un anumit sector ar trebui operaționalizate ca obiective ale politicilor publice. Deși aceste aspecte aparțin domeniului cunoașterii comune, Dasgupta (2000) arată că, în practică, decizia politică și administrativă este rareori bazată pe studii temeinice de calitate a vieții.

Documentare multimedia:

Pentru a înțelege mai bine construcția unei politici publice, propunem studenților să urmărească *Legally Blonde 2* (Blonda de la drept 2), scenariul Kate Kondell, regia Charles Herman-Wurmfeld, o coproducție a Type A Films, Marc Platt Productions & Metro-Goldwyn-Mayer. Fragmente disponibile online la:

<https://www.youtube.com/watch?v=G4lzPC22k8A&list=PLZbXA4lyCtqorAFmkEo4F-Dt4KDNxRGal>

Să ne reamintim:

Pe agenda publică figurează o gamă variată de probleme. Printre politicile publice se pot enumera: politicile bugetare, politicile de mediu, politicile de sănătate, politicile în educație, politicile sociale. Responsabilitatea pentru politicile publice revine în general statului prin administrația sa centrală.

Rezumat:

Calitatea vieții reprezintă semnificația pentru om a vieții sale, rezultat al evaluării globale, din punct de vedere al persoanei umane, a propriei vieți. Particularitățile calității vieții sunt determinate prin intermediul unor indicatori specifici. Pentru determinarea calității vieții s-au elaborat o serie de instrumente de măsurare a indicatorilor specifici. Responsabilitatea pentru politicile publice revine în general statului prin administrația sa centrală.

Test de autoevaluare:

Întrebări cu alegere simplă. Numai o variantă este corectă.

1. Cum este definită *calitatea vieții*?

- a. Calitatea vieții este definită ca „semnificația pentru stat a vieții omului”.
- b. Calitatea vieții este definită ca „semnificația pentru om a vieții sale”.
- c. Calitatea vieții este definită ca „relevanța și importanța pentru om a vieții sale”.

2. Ce concept filosofic operaționalizează termenul *calitatea vieții* în studiile sociologice?

- a. Termenul *calitatea vieții* în studiile sociologice operaționalizează conceptul de mulțumire.

- b. Termenul *calitatea vieții* în studiile sociologice operaționalizează conceptul de fericire.
- c. Termenul *calitatea vieții* în studiile sociologice operaționalizează conceptul de satisfacție.

3. Care este scopul declarat al politicilor publice?

- a. Scopul declarat al politicilor publice este binele universal și promovarea bunăstării individuale.
- b. Scopul declarat al politicilor publice este binele general și promovarea bunăstării publice.
- c. Scopul declarat al politicilor publice este binele social și promovarea bunăstării de grup.

4. Cui revine responsabilitatea pentru politicile publice?

- a. Responsabilitățile pentru politicile publice revin în general statului, prin administrația sa centrală, susținut de grupurile de lobby.
- b. Responsabilitățile pentru politicile publice revin în general statului, prin administrația sa centrală, susținut de administrațiile publice locale.
- c. Responsabilitățile pentru politicile publice revin în general statului, prin administrația sa centrală, susținut de ONG-uri.

Lucrare de verificare:

Realizați un eseu cu tema: *Stil de viață și calitatea vieții în localitatea Dumneavoastră*. Pentru nota 10, se va ține cont de: 1. bibliografia citată – relevanță și complexitate; 2. numărul de indicatori ai calității vieții în funcție de care se face analiza; 3. datele statistice folosite; 4. calitatea interpretării sociologice prezentate raportat la datele statistice folosite.

Miniglosar:

Calitatea vieții - semnificația pentru om a vieții sale, rezultat al evaluării globale, din punct de vedere al persoanei umane, a propriei vieți.

Poziția socială - un factor complex care contribuie la starea de sănătate a populației prin componentele sale: vârstă, gen, statut socio-economic, nivel educațional, ocupație, venit.

Venitul - un factor universal în determinarea inegalităților în sănătate, atât la nivel individual, cât și la nivel societal.

Politicile publice - strategii și principii care ghidează acțiunile administrative ale statului, în diversele categorii de probleme ce apar în actul guvernării.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale. București, România: Tritonic.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 5:

Procesul de socializare

Cuprins:

5.1. Introducere

5.2. Competențele unității de învățare

5.3. Definiția și formele socializării

5.4. Ereditatea ca premisă a proceselor socializante

5.5. Socializarea primară

5.6. Socializarea secundară

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

5.1. Introducere

Gergen (2005) subliniază că paradigma modernă consideră implicită existența unui fundal rațional al cunoașterii și, deci, al socializării. Terapiile construcționiste, de factură postmodernă, pornesc de la ideea contextualizării procesului de socializare în funcție de diversele grupuri de apartenență în care individul se socializează, și prin prisma cărora reconstruiește interpretativ realitatea. Ca atare putem vorbi de o serie simultană și succesivă de procese socializante, în funcție de grupurile de apartenență sau de referință pentru care realizăm interpretarea realității sociale (Ponea, Sandu, 2011). Neexistând o interpretare unică a realității, conștiința are tendința de a interpreta „pluralitatea realităților sociale”, în funcție de contextul socializant.

5.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studentul va înțelege specificul procesului de socializare, putând astfel participa la programe socio-educative vizând resocializarea și socializarea alternativă, dar și formarea socio-profesională a resurselor umane din comunitate.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 2 ore.

5.3 Definiția și formele socializării

Socializarea este definită de Anthony Giddens (2001) ca procesul prin care individul devine conștient de sine, integrându-se în cultura în care s-a născut.

Prin procesul de socializare se realizează transmiterea intergenerațională a normelor sociale, obiceiurilor, valorilor, și mentalităților (Dorofte, 2001). Socializarea este un proces de adaptare a personalității la mediul social, și în același timp de construcție a identității sale sociale. Este vorba de constituirea Eului social, și a identității individului (Dorofte, 2001). Socializarea armonizează conduita individului cu modelele, normele și valorile comunității și grupurilor din care individul face parte, fiind o parte a procesului de constituire a personalității sociale a individului, ceea ce-l face să fie înzestrat cu originalitate și unicitate (Ponea, Sandu, 2011). Construcția socială a personalității are loc prin intermediul interacțiunilor sociale la care acesta participă, și care îi permit să se exprime social și în același timp să se autocunoască.

Adrian Neculau (2007) arată că procesul de socializare generează similitudini și diferențe între membrii unui comunități sau a unui grup, făcând ca individul să se afle într-o continuă schimbare și dezvoltare a abilităților și capacităților sociale și personale.

Socializarea reprezintă învățarea continuă, prin interacțiune socială, în structuri coerente, a unor paternuri de conduită socială, a unor seturi de norme, reguli, valori, etc.

Adrian Neculau (2007) identifică o serie de caracteristici ale procesului de socializare precum: continuitatea procesului, interiorizarea achizițiilor, constituirea propriilor paternuri comportamentale. Prin procesul de socializare, individul își interiorizează maniera de a percepe și interpreta lumea și înțelegerea modului de funcționare a sistemului social.

Socializarea îmbracă două forme principale: primară și secundară.

Socializarea primară se realizează în principal în familie, în perioada copilăriei, în timp ce cea secundară se realizează în perioada adolescenței și a vârstei adulte prin intermediul grupurilor de referință, de tipul școli, organizații, sau a unor factori socializanți difuzi precum mass-media, literatura, sistemul cultural (Dorofte, 2001; Giddens, 2001; Schifirneț, 2002).

Imaginea este o reprezentare grafică a unei scene din povestea "Capra cu trei iezi", scrisă de Ion Creangă

Sursa imaginii: pinterest.com

Imagine etichetată cu permisiunea de reutilizare de Google Photos

În calitate de proces continuu, odată cu aderarea la un nou grup, are loc un proces de resocializare, prin înlocuirea sau extinderea setului de valori și credințe ale individului, precum și al concepțiilor despre sine, în conformitate cu normele, valorile și ideologia grupului de referință. De obicei, procesul se realizează prin interacțiuni în grup mic foarte intense, în care mediul fizic și

simbolic sunt controlate de către agenții socializării (Dumitrescu, 2010).

Tatiana Dorofte (1997) definește **socializarea** ca fiind un proces de antrenare a indivizilor în procesul de asimilare a normelor, cunoștințelor, valorilor și credințelor specifice comunității respective, în scopul de a obține conformitatea socială a viitorilor săi membri.

Din perspectiva societății, socializarea constituie drumul individului spre cultură, procesul prin care omul își construiește un sens al propriei vieți, în funcție de influențele sociale la care este supus. Din perspectiva individului, socializarea permite realizarea potențialităților de creștere și construcția propriei personalități (Dorofte 1997). Socializarea, cel puțin cea primară, dar parțial și cea secundară, se desfășoară paralel cu maturizarea biologică, și psihologică a individului.

Să ne reamintim:

Prin procesul de socializare se realizează transmiterea intergenerațională a normelor sociale, obiceiurilor, valorilor, și mentalităților. Socializarea îmbracă două forme principale: primară și secundară.

5.4. Ereditatea ca premisă a proceselor socializante

Potențialitățile de dezvoltare ale ființei umane din perspectivă biologică sunt transmise de la o generație la alta în mod ereditar. Aceste caracteristici sunt simple virtualități care predispun către o anumită dezvoltare a persoanei. Bagajul ereditar va fi valorificat numai prin interacțiune socială, prin intermediul procesului de socializare. Cel mai important element ereditar care permite individului să participe la viața socială îl reprezintă capacitatea de utilizare a limbajului. Capacitatea de exercitare a limbajului articulat este strâns corelată cu gândirea. Gândirea se poate desfășura doar în cadrele de referință ale limbajului. În lipsa achiziționării unui limbaj nu se pot dezvolta procesele psihice superioare.

Încă de pe vremea lui Platon și Aristotel a existat o permanentă dispută cu privire la însăși natura lumii și capacitatea umană de a o cunoaște. Perspectiva esențialistă susținută de Platon și Aristotel afirmă existența unei cauze superioare a lucrurilor, care nu sunt altceva decât simple reflexii a unei condiții metafizice superioare numită lumea ideilor.

O altă distincție este cea dintre raționalism, conform căreia cunoașterea este bazată strict pe rațiune și empirism, conform căreia cunoașterea se bazează pe datele senzoriale numite și date empirice.

În ceea ce privește fundamentele dezvoltării personalității disputa se desfășoară între inneism și constructivism. Adepții inneismului, printre care cel mai important este Naom Chomsky (n. 7 Decembrie 1928), susțin ipoteza unei gramatici universale bazată pe un ansamblu de structuri și mecanisme biologice înnăscute și caracteristici specifice umane capabile să genereze gramaticile particulare ale limbajelor naturale (Flonta, 1995). Chomsky ajunge la această ipoteză studiind achiziția limbajului de către un vorbitor. Contribuția individului la structurarea limbajului se bazează pe un fond înnăscut, fiind o particularitate a speciei umane, numită gramatica generativă sau gramatica universală (Chomsky, 1986). Opus teoriei lui Chomsky, Piaget (1973) explică dezvoltarea psihosocială a ființei umane printr-un proces multi-stadial prin care trece copilul pe parcursul maturității sale biologice. Structurile cognitive nu sunt înnăscute, predeterminate, ci ele sunt performate ca mecanisme de autoreglare în cursul procesului de socializare (Dorofte, 1997).

O serie de alte teorii vizează predispozițiile latente spre un anumit tip de comportament de exemplu de tip criminogen (Lombroso, 1895). Teoria lui Lombroso sugerează existența unei distincții de natură biologică a persoanelor cu predispoziții criminale. Lombroso era convins că o persoană este înnăscută cu tendințe criminale și că acest instinct este de natură patogenă. Decriptarea genomului uman nu a putut pune în evidență o malformație congenitală care să poată fi făcută responsabilă de comportamentul antisocial. Totuși se consideră că anumite

trăsături de personalitate sunt într -adevăr înnăscute, dar că ele devin active în urma experiențelor sociale. În mod cert există o serie de particularități biologice printre care inteligența – atât inteligența generală cât și cea socială sau emoțională – posibile tulburări psihice etc., care să determine dezvoltarea personalității. Astăzi există studii de genetica comportamentului uman, care analizează trăsăturile înnăscute ale comportamentului uman și bazele genetice ale acestuia. Pentru a se reliefa sursele genetice ale unui comportament se studiază apariția comportamentului presupus ca moștenit, în familiile adoptatoare.

Exemplu:

Darth Vader – personaj negativ central al primei trilogii Star Wars, regia George Lucas, o producție a studiourilor 20th Century Fox

Sursa imaginii: Pexels

Imagine etichetată cu drept de reutilizare de Google Photos

Anakin Skywalker, recrutat pentru a fi unul dintre liderii personajelor pozitive, Cavalerii Jedi, se transformă în personajul central negativ în urma influenței resocializante a senatorului Palpatine, viitorul Împărat al Groazei al Imperiului Intergalactic. Resocializarea sa ca personaj negativ are loc în episodul 3 al celei de-a doua trilogii – *Revenge of the Sith / Răzbunarea Sith-ului* – pe care invităm cursanții să o

vizualizeze pentru a înțelege importanța personajelor negative în procesul socializării deviante.

Exemplu:

O trăsătură presupusă ca fiind dobândită - de exemplu, predispoziția pentru violență - se studiază prevalența acesteia la copiii adoptați în familii cu antecedente violente și respectiv în familii fără antecedente violente.

Existența unui rezultat semnificativ statistic ar arăta posibilitatea unei cauzalități genetice a comportamentului violent fără a demonstra în mod evident necesitatea acestei legături. Comportamentul violent ar putea avea desigur cauze extragenetice.

În lumea animală, o serie de paternuri comportamentale sunt transmise ereditar prin intermediul instinctului. O serie de activități complexe sunt realizate prin instinct, de către animale. În lipsa unor determinări ereditare stricte ale comportamentului uman, omul este obligat să achiziționeze cunoștințe prin învățare. Instinctele umane ar fi mai degrabă impulsuri de foame, sete, sau, în termeni freudieni, impulsul erotic și cel tanatic sunt cele existente în regnul animalier. Există o capacitate limitată de învățare în rândul animalelor. Primatele superioare își pot însuși structuri sintactice și chiar rudimente din limbaj gestual. Până acum nu s-a putut pune în evidență utilizarea semantică a limbajului de către animale, nici măcar în condiții de laborator, deși aparatul fonator al unor primate ar permite limbajul articulat. Noi opinăm că lipsa instinctelor la specia *homo sapiens* este o trăsătură adaptativă a acestora. Structurile înnăscute ale gramaticii generative despre care vorbește Chomsky (1986) pot fi considerate astfel de instincte, iar comunicabilitatea o trăsătură instinctuală particulară a speciei umane.

Jocul este un instrument de socializare anticipativă pentru diferite roluri care îi vor reveni ulterior subiectului. În lumea animală există manifestări cărora le atribuim un sens ludic, dar care au scopul de pregătire pentru viața adultă independentă. Instinctul ludic este transformat de om în cultură, sport, știință dar și război. Existența unui instinct ludic o putem presupune - datorită universalității practicii jocului la copii indiferent de cultura din care fac parte, dar și din impulsul realizării unor acțiuni pentru simpla plăcere ludică fără o altă motivație materială sau cognitivă.

Să ne reamintim:

Bagajul ereditar va fi valorificat numai prin interacțiune socială, prin intermediul procesului de socializare. Piaget explică devoltarea psihosocială a ființei umane printr-un proces multi-stadial prin care trece copilul pe parcursul maturității sale biologice.

5.5. Socializarea primară

Socializarea primară sau socializarea inițială se realizează în perioada copilăriei, în principal în mediul familial.

Socializarea secundară începe odată cu vârsta adolescenței și continuă pe toată perioada adultă și se realizează atât prin școală cât și grupuri de muncă, grupuri de prieteni, organizații, mass media.

Socializarea primară în mediul familial pune copilul pentru prima dată într-o relație cu alteritatea, constituind astfel un fundament implicit al inserției socio-culturale a individului

(Dorofte, 1997). Socializarea primară va transmite copilului codurile culturale constând în obiceiuri, reguli, credințe, valori ale mediului social și al culturii din care va face parte. Aceste coduri culturale primare sunt transmise indirect prin răspunsurile părinților și membrilor familiei la solicitările și nevoile copilului. Îngrijirea copilului de către părinți conține implicit codurile culturale de bază ale societății în care copilul va intra.

Îngrijirea copilului nu este acțiune unidirecțională de la părinte la copil. Ea implică interacțiune dintre părinți și copil, dar și relații cu alți membri semnificativi ai familiei, bunici, frați, unchi, veri și cu instituții ale comunității. Prima interacțiune părinți-copil, și implicit primele experiențe sociale ale copilului (Dorofte, 1997) sunt centrate în jurul actului alimentației. Hrănirea este, așadar, un cod cultural de maximă importanță pentru individ, deoarece a fost înregistrat ca prim semnal cultural primit de copil de la părinți. Alăptarea, hrănirea cu biberonul și trecerea treptată spre hrana solidă instituie unul dintre cele mai importante coduri culturale și anume relația cu alteritatea, sub forma unei relații de îngrijire.

Mama este cea care oferă îngrijirea și hrănirea. Toate culturile investesc maternitatea cu funcția grijii. Termenul de grijă îmbracă mai multe sensuri: acela de purtare de grijă sau îngrijire, dar și acela de îngrijire (Sandu, Cojocaru, & Oprea, 2013).

Nel Noddings (1984; 1994) identifică două surse de acțiuni etice, în răspunsul afectiv natural ce apare sub forma de grijă și, respectiv, în memoria îngrijirii primite în perioada propriei formări a socializării primare și a construcției propriului sine ideal. Nel Noddings vorbește despre simpatie ca împărtășire afectivă și simțire împreună, ce devine o stare proprie îngrijirii atrăgând atenția afectivă în procesul îngrijirii. Experiența îngrijirii și respectiv a alterității sunt, așa cum exprimam anterior, primele coduri culturale cu care se confruntă copilul în perioada propriei îngrijiri.

Noddings (1984) atrage atenția asupra două tipuri diferite de socializare primară, bazate pe diferența de gen și care vor determina ulterior două forme diferite de răspuns moral și implicit de conformism de gen. Socializarea feminină va genera o moralitate a cărei valoare centrală este grija, în timp ce socializarea masculină va întemeia moralitatea pe dreptate și drepturi. Idealul moral masculin va fi de tip deontic, bazat pe impunerea restricțiilor și pe relația de tensiune cu alteritatea. Această tensiune va genera competitivitate și spirit de competiție. Socializarea feminină se bazează pe comuniune cu alteritatea și pe cooperare. Etica dreptății construiește sociabilitatea instituind contractul social, în timp ce etica grijii contextualizează socialul.

Ne detașăm de Noddings, criticând ideea că socializarea este centrată pe gender. Noi considerăm că socializarea primară normală transmite copilului atât experiența echității, cât și pe cea a grijii. Experiența echității este transmisă prin diversele forme de limitare la care

copilul este supus. Întărcatul, limitarea strictă a rațiilor, experiențele simultane și succesive de comunicare cu ambii părinți și mai ales experiența comunicării și îngrijirii colective, împreună cu frații, constituie fundamentul exprimării echității, în timp ce actul hrănirii, al legănăturii, al mângâiatului, constituie experiența îngrijirii. Nu negăm faptul că încă din prima perioadă a socializării apar elemente distincte în funcție de statusul de gen. Ele se vor amplifica în perioada socializării secundare ducând la o performare în rolurile de gen. Contextul social actual de emancipare a femeii permite uneori o confuzie de roluri de gen. Socializarea de gen este mai difuză, atât elementele de competitivitate, cât și cele de cooperare, fiind prezente aproape egal în socializarea feminină și masculină.

Experiența socializării primare va impregna personalitatea copilului cu sentimente de încredere în sine și în ceilalți, respectiv neîncredere, suspiciune și teamă. Cele două modele vor crea premisele unei abordări a experienței comunicative, bazată pe succes și cooperare, respectiv pe insucces și neîncredere. Cea mai importantă sarcină din perioada socializării primare este aceea a formării experienței comunicative. Experiența comunicativă este în primul rând de factură nonverbală afectivă și urmată de însușirea limbajului articulat. Mesajele primite de copil de la părinți și de la familie nu sunt neutre cultural, ele conțin imagini, coduri culturale ce corespund experienței sociale a părinților și implicit a mediului social în care socializarea se produce. Experiența primirii mesajelor și bogăția de coduri culturale cuprinse în acestea va permite copilului constituirea propriilor mesaje, deschizându-i poarta către lumea socială.

Tot în cadrul socializării primare, are loc o primă socializare morală. Copilul învață ideea de copil bun sub forma obedienței sau pedepsei, respectiv a răsplății. Învățarea virtuții desemnată prin ideea de „copil bun” este asociată cu cea de a fi pe plac părinților, iar cea de „copil rău” cu disconfortul creat părinților. Sancțiunea și răsplata instituie pentru copil experiența primară a controlului social, care va sta la baza oricărei relații de putere pe care individul o va experimenta ulterior. Obediența, complianța, aderența, sau dimpotrivă diversele forme ale devianței sunt raportări la relațiile de putere inegale și tot atâtea modalități de simetrizare a lor.

Documentare multimedia:

Pentru o mai bună înțelegere a procesului de socializare primară, recomandăm vizualizarea filmului de lung metraj *Chappie*, regia Neill Blomkamp, scenariul Neill Blomkamp & Terri Tatchell, producatori Simon Kinberg & Neill Blomkamp. Trailer disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=lyy7y0QOK-0>

Să ne reamintim:

Socializarea primară în mediul familial pune copilul pentru prima dată într-o relație cu alteritatea, constituind astfel un fundament implicit al inserției socio-culturale a individului. Socializarea feminină va genera o moralitate a cărei valoare centrală este grija, în timp ce socializarea masculină va întemeia moralitatea pe dreptate și drepturi.

5.6. Socializarea secundară

Socializarea secundară se desfășoară începând cu perioada preadolescenței și până la vârstele adulte înaintate, sub forma unor procese continue de socializare de rol. Socializarea secundară permite însușirea de către individ a normelor și valorilor specifice fiecărui status pe care-l dobândește și a comportamentului de rol dezirabil. Socializarea secundară are loc prin intermediul grupurilor de formare sau informare. Socializarea secundară instituționalizată se numește educație.

5.6.1. Educația familială

În timp ce în perioada socializării primare predomină îngrijirea ca act simbolic, treptat, pe măsură ce copilul înaintază în vârstă, educația ca act socializant intenționat începe să devină din ce în ce mai importantă în relațiile familie - copil. Odată cu achiziționarea limbajului, educația în familie devine instituționalizată în sensul că este o acțiune programată de transmitere intergenerațională a unor valori mai ales a celor constitutive pentru comunitatea din care familia face parte, a unor norme și reguli considerate fundamentale pentru dezvoltarea sociabilității și respectiv a unor paternuri comportamentale.

Educația primită în familie va transmite conduitele de rol specifice structurii sociale din care copilul face parte. Un copil educat într-o familie rurală modestă va primi o altă educație familială decât copilul crescut într-o familie înstărită din clasa de mijloc, și respectiv într-o familie extrem de bogată din clasa superioară. Educația primită în familie, alături de inegalitățile de acces la resursele educaționale, constituie un punct de plecare pentru viitoarele inegalități de șanse.

Modelul paternalist a fost dominant în societatea patriarhală a ruralului românesc tradițional. La origine stă modelul familiei romane în care *pater familiae* avea drepturi absolute asupra oricărui membru și asupra averii întregii familii. El era răspunzător de buna administrare a averii familiei. Modelul paternalist patriarhal impune o puternică separare de gen. Rolurile masculine și cele feminine sunt clar diferențiate, femeile având în general obligația de supunere față de membrii de sex masculin ai familiei, dar și față de cei mai în

vârstă. Familia patriarhală este multigenerațională, bărbatul cel mai în vârstă având și rolul de *pater familiae*. Solidaritatea socială tradițională este una mecanică.

Solidaritatea ca și concept sociologic reprezintă modul de raportare unul la celălalt al membrilor unui club, sau clase sociale pe baza unei comunități de interese, obiective și standarde.

Termenul de solidaritate socială a fost introdus de Emile Durkheim în teza sa de doctorat „Diviziunea muncii sociale”, susținută în 1893. Acesta (Durkheim, 2008) consideră că solidaritatea socială definește legăturile care unesc indivizii dintr-o societate.

Solidaritatea mecanică funcționează în societăți tradiționale de mici dimensiuni, de exemplu cele tribale, în baza rețelilor de rudenie.

Solidaritatea organică apare în cadrul societăților moderne, industrializate, pe baza diviziunii sociale a muncii, a specializării complexe a activităților și interdependenței dintre oameni.

Familia patriarhală este în general extinsă, fiind numită și familie lărgită, sau familie compusă. Pe lângă nucleul familial, ea cuprinde și părinții, bunicii, unchii și mătușile copiilor, verii primari și uneori chiar străbunicii. În familiile extinse trăiesc și se gospodăresc împreună cel puțin trei generații. Modelul de socializare specific acestei familii se bazează pe respect față de generațiile mai în vârstă și obediență. De multe ori ia forma unei socializări represive, orice formă de devianță fiind în general sancționată.

Socializarea participativă are loc de regulă în familiile urbane de tip nuclear. Familia nucleară este compusă din părinți și copii care locuiesc împreună. Modelul de familie urbană mai cuprinde de asemenea și familia monoparentală rezultată de pe urma divorțului sau decesului unuia dintre părinți.

Socializarea participativă se bazează pe afecțiune parentală, atitudine pozitivă de apropiere dintre părinți și copil.

Afectivitatea parentală facilitează socializarea participativă bazată pe comunicare și dialog părinte copil.

Socializarea represivă se bazează pe pedeapsa fizică ca formă de corecție a comportamentelor indezirabile.

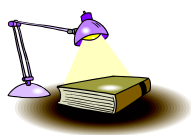
Socializarea democratică și participativă se bazează pe un echilibru între exprimarea afectivă și controlul parental (Dorofte, 1997). Nu negăm că în societățile tradiționale există afecțiune între părinți și copii, dar ea este exprimată altfel decât în familiile moderne. Noi punem această diferență pe seama unui model cultural diferit. Modelul cultural tradițional avea la bază o etică comutariană, comunitatea, familia fiind semnificativ mai importantă decât individul. Familia urbană modernă se bazează pe un model cultural individualist, având ca valoare fundamentală autonomia individului. Cele două forme de socializare sunt particularizări ale modelului cultural dominant, fiind infuzate implicit de valorile constitutive ale acestuia.

Modelul conflictual este generat în familiile în care predomină conflicte între soți. El nu mai reprezintă un model propriu-zis, ci un patern al comportamentului socializant specific în familiile în disfuncție.

Din punct de vedere sociologic o familie normală trebuie să îndeplinească o serie de funcții sociale și biologice (Stănciulescu, 1997, 1998):

- ▶ funcția de socializare sau de educare a copiilor;
- ▶ funcția economică, asigurarea suportului material pentru membrii familiei;
- ▶ funcția politică de a asigura legitimitate în societatea extinsă și de a crea sentimentul apartenenței;
- ▶ funcția religioasă de a asigura cadrul desfășurării practicilor religioase a membrilor familiei și respectiv de a transmite valorile religioase generațiilor viitoare.

5.6.2. Școala

Școala reprezintă instituția educațională care asigură cadrul formativ, formal al socializării. Educația primită în școală este mai formalizată din perspectiva prezenței unui curriculum și a unei intenții educative.

Politicile educaționale transpun viziunea publică asupra educației în instrumente formative. Socializarea prin intermediul școlii este în principal orientată spre competențe și către performare de rol. Educația în școală nu neglijează componenta morală sau cea afectivă dar acestea sunt tratate din perspectivă instituțională și competitivă. Educația în școală favorizează dezvoltarea gândirii dar și a abilităților de relaționare, într-un context mai puțin protectiv decât cel individual. Performanța școlară necesită efort individual și exersarea diverselor forme de inteligență, atât cea generală cât și cea emoțională.

5.6.3. Grupurile de egali

O componentă importantă a socializării secundare o constituie socializarea în grupul de egali (*peer groups*). Dinamica de grup structurează personalitatea individului obligându-l să-și asume responsabilități de rol. Grupurile de egali pot fi folosite instituțional, sub forma clasei de elevi, grupe de studenți, implicându-le în activități de cunoaștere colaborativă și învățare de grup. Grupurile sociale pot fi de asemenea utile în practica schimbării sociale sub forma grupului de antrenament, a grupului de socializare, a grupului terapeutic. Munca în echipă eficientizează activitatea printr-un proces colaborativ și prin structurarea exactă a rolurilor din interiorul grupului.

Grupurile de egali pot juca de asemenea roluri contrasocializante, de favorizare a devianței. Menționăm aici găștile de cartier, structurile mafiote, ca exemple extreme ale utilizării grupului pentru practici deviante sau delictive.

TO DO – Sarcină de lucru:

Pentru o mai bună înțelegere a socializării secundare, recomandăm lecturarea volumului Moscovici, S. (1994). *Psihologie socială sau mașina de fabricat zei*. Iași, România: Editura Universității “Al. I. Cuza” din Iași. Disponibil la: https://www.academia.edu/33670015/Serge_Moscovici_Psihologia_Sociala_masina_de_fabricat_zei

Să ne reamintim:

Socializarea secundară se desfășoară începând cu perioada preadolescenței și până la vârstele adulte înaintate, sub forma unor procese continue de socializare de rol. În timp ce în perioada socializării primare predomină îngrijirea, treptat educația începe să devină din ce în ce mai importantă.

Rezumat:

Socializarea îmbracă două forme principale: primară și secundară. Piaget explică dezvoltarea psihosocială a ființei umane printr-un proces multi-stadial prin care trece copilul pe parcursul maturității sale biologice. Socializarea primară în mediul familial pune copilul pentru prima dată într-o relație cu alteritatea, constituind astfel un fundament implicit al inserției socio-culturale a individului. Socializarea secundară se desfășoară începând cu perioada preadolescenței și până la vârstele adulte înaintate, sub forma unor procese continue de socializare de rol.

Test de autoevaluare:

Întrebări cu alegere simplă. Numai o variantă este corectă.

1. Socializarea primară are loc în:

- a. grup de egali;
- b. familie;
- c. școală.

2. În cadrul socializării primare, copilul învață:

- a. să scrie și să citească;
- b. normele și regulile minimale de comportament în societate;
- c. să se descurce în viață.

3. Socializarea secundară are la bază:

- a. interacțiunea individului cu instituțiile statului și cu angajatorul;
- b. învățarea socială;
- c. imitația.

4. Transmiterea normelor și valorilor de la o generație la alta reprezintă un proces de:

- a. construcție socială;
- b. socializare;
- c. învățare.

Lucrare de verificare:

Descrieți o situație în care, în procesul dumneavoastră de socializare secundară, v-ați modificat un pattern comportamental dobândit în cursul socializării primare. Pentru a primi punctajul maxim, este necesar să: 1. identificați comportamentul dobândit în timpul socializării primare; 2. descrieți comportamentul modificat prin socializarea secundară; 3. relația dintre grupul de apartenență și grupul de referință în procesul de socializare anticipativă (schimbarea comportamentului social).

Miniglosar:

Socializarea reprezintă învățarea continuă, prin interacțiune socială, în structuri coerente, a unor paternuri de conduită socială, a unor seturi de norme, reguli, valori etc.

Socializarea primară sau socializarea inițială se realizează în perioada copilăriei, în principal în mediul familial.

Socializarea secundară începe odată cu vârsta adolescenței și continuă pe toată perioada adultă și se realizează atât prin școală cât și grupuri de muncă, grupuri de prieteni, organizații, mass-media.

Socializarea participativă se bazează pe afecțiune parentală, atitudine pozitivă de apropiere dintre părinți și copil.

Socializarea represivă se bazează pe pedeapsa fizică ca formă de corecție a comportamentelor indezirabile.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale. București, România: Tritonic.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 6:

Elemente de sociologia grupurilor

Cuprins:

6.1. Introducere

6.2. Competențele unității de învățare

6.3. Grupul și caracteristicile grupului

6.4. Tipuri de grupuri

6.5. Grupurile ca instrument în dezvoltarea personală

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

6.1. Introducere

Grupul funcționează ca un spațiu al învățării sociale, și de formare a personalității (Dorofte, 1991). Termenul dinamică de grup (Neculau, 2007) înglobează activități deosebite, cum ar fi dirijarea reuniunilor, munca în echipă, creativitatea în grup, dezvoltarea personală, antrenamentul în direcția comunicării, sensibilizarea față de relațiile interpersonale, toate pornind de la grup și activitatea în cadrul acestuia. În practica socială metodele de grup sunt eficiente acolo unde se urmărește efectul de contagiune și de răspuns colectiv (Ponea, Sandu, 2011).

6.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studentul va înțelege importanța grupurilor în procesul de socializare și va putea proiecta programe de dezvoltare comunitară bazate pe grupuri de sprijin și suport.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 4 ore.

6.3. Grupul și caracteristicile grupului

Originea¹⁹ termenului „grup” se regăsește, conform lui Adrian Neculau, (2007), în artele plastice - unde acesta desemnează mai mulți indivizi pictați sau sculptați care formează un subiect. Constituirea unui grup are la bază reuniunea unor valori comune și instituirea unui set de roluri diferite, dar relativ constante. Sunt constituite ierarhii și norme de autoritate, precum și roluri individuale oferindu-se totodată, posibilitatea de a se crea noi roluri pe măsură ce grupul evoluează (Neculau, 2007).

Constantin Schifirneț (2002) identifică o serie de motivații care favorizează asocierea în grupuri:

- ▶ atracția pentru activitățile grupului;
- ▶ simpatia pentru membrii grupului;
- ▶ nevoile membrilor.

Dintre caracteristicile grupului ca sistem social enumerăm:

- ▶ dezvoltarea unui sistem de interacțiuni directe și imediate între membri,
- ▶ constituirea unui sentiment al apartenenței și crearea unei identități sociale, pornind de la recunoașterea apartenenței,
- ▶ profunda dinamică a relațiilor interpersonale,
- ▶ setul propriu de reguli formale și / sau informale generate de (co)existența în grup;
- ▶ constituirea unor structuri formale și / sau informale prin asumarea de statusuri și roluri și acceptarea sau inacceptarea acestora de către membrii grupului (Ponea, Sandu, 2011).

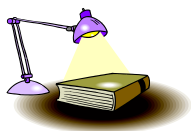

Să ne reamintim:

Constituirea unui grup are la bază reuniunea unor valori comune și instituirea unui set de roluri diferite, dar relativ constante. Dintre caracteristicile grupului ca sistem social enumerăm: dezvoltarea unui sistem de interacțiuni directe și imediate între membri, constituirea unui sentiment al apartenenței și crearea unei identități sociale, pornind de la recunoașterea apartenenței, profunda dinamică a relațiilor interpersonale, setul propriu de reguli formale și / sau informale generate de (co)existența în grup; constituirea unor structuri formale și / sau informale prin asumarea de statusuri și roluri și acceptarea sau inacceptarea acestora de către membrii grupului.

¹⁹ Teoria grupurilor sociale și utilizarea acestora în procesul de intervenție are ca punct de plecare volumul Ponea S., Sandu, A. (2011). *Grupul de socializare apreciativ*, Iași, Editura Lumen.

6.4. Tipuri de grupuri

Din perspectiva procesului de socializare, identificăm două tipuri fundamentale de grupuri:

1. **Grupuri de apartenență** - în care individul a fost socializat și la ale cărei norme și valori aderă.

2. **Grupuri de referință** - ale cărei norme și valori individul urmărește să și le însușească. Grupul de referință este ținta procesului de socializare anticipativă.

Un astfel de proces de socializare anticipativă și de resocializare apare, de exemplu, în situația migranților. Socializarea anticipativă poate explica anumite comportamente de neacceptare ale valorilor grupului de origine, de exemplu în cazul migrației de revenire (Ionescu, 1993; Dorofte, 1991, 1997; Neculau, 2007).

Raimond Boudon (1997) identifică următoarele categorii de grup:

► nominal – sau categorie socială – format din indivizi cu aceeași caracteristică socială comună, de exemplu vârstă, sex, ocupație, religie, interese etc.;

► latent – bazat pe interese comune;

► organizat – bazat pe structură comună și bine definită și cu mecanisme de decizie colectivă;

► semi-organizat – de exemplu organizații profesionale, persoane care reprezintă interesele altora, etc. (Boudon, 1997; Miftode, 2003a,b; Dâncu, 2010).

Să ne reamintim:

Grupul de apartenență este cel în care individul a fost socializat și la ale cărei norme și valori aderă. Grupul de referință este cel ale cărei norme și valori individul urmărește să și le însușească.

6.5. Grupurile ca instrument în dezvoltarea personală

Grupul terapeutic este orientat atât spre terapia grupului ca întreg, cât și a individului în grup (Dorofte, 1991).

Fiind un grup de inspirație psihanalistă, în cadrul grupurilor terapeutice, se vor utiliza o serie de tehnici precum interpretarea viselor, asociația liberă, analiza rezistențelor și transferului, a forțelor interactive declanșate în grup, descoperirea conflictelor inconștiente etc. (Ponea, Sandu, 2011).

Terapia de grup behavioristă are în vedere perspectiva individului în grup. Tehnicile utilizate sunt de tipul: desensibilizarea sistematică, terapie implozivă, condiționarea operantă, metode de aversiune, urmărind să înlăture comportamente disfuncționale (Dorofte, 1991).

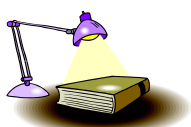
Grupul de întâlnire – este un model de practică de grup derivată din intervenția centrată pe client fondată de Karl Rogers (Ponea, Sandu, 2011).

În dicționarul medical Mosby, găsim următoarea definiție a grupului de întâlnire: „un mic grup de oameni care îndeplinesc anumite condiții, care să ajute la creșterea de auto-conștientizare, de promovare și de creștere personală, precum și de îmbunătățire a comunicării interpersonale” (Mosby's Medical Dictionary, 2009).

T-Grup (Grupul de antrenament) se bazează pe obținerea feed-back-ului de grup, între participanți în vederea unui proces de empowerment reciproc.

T-grupul stă la baza antrenamentului pentru lucru în echipă. Kurt Lewin (1935) atrage atenția asupra importanței competențelor interpersonale, deprinderii acestora, prin intermediul dinamicii de grup (Ponea, Sandu, 2011).

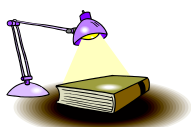
Grupuri recreative - Conform Deniziei Gal (2008), obiectivele acestui tip de grup se realizează prin intermediul activităților, care sunt efectuate cu plăcere și au efecte recreative (Ponea, Sandu, 2011).

Grupuri educative și de formare de abilități – au ca scop achiziționarea de cunoștințe și deprinderi utilizându-se particularitățile dinamicii de grup (Gal, 2008).

Grupuri de decizie și rezolvare de probleme - acest tip de grup se utilizează pentru implicarea beneficiarilor în procesele decizionale (Gal, 2008).

Grupurile nominale - sunt utilizate în identificarea problemelor și luarea deciziilor. Specificul acestui tip de grup este dat de faptul că indivizii lucrează în prezența celorlalți, fără a interacționa verbal cu aceștia (Ponea, Sandu, 2011).

Grupuri de auto-ajutorare – denumite și grupuri de suport, reprezintă grupuri de persoane susținute de un moderator, un lider sau un terapeut, implicați în furnizarea reciprocă de sprijin moral, de informații și sfaturi cu privire la problemele și experiențele comune (Houghton et al., 2001).

În anumite grupuri de într-ajutorare, mai ales în cele constituite în cadrul unor programe sociale comunitare, membrii își acordă reciproc atât susținere emoțională cât și materială. Grupurile de auto-ajutorare pot fi constituite în scopul apărării unei cauze comune,

având caracterul unui grup de reflexie, sau a unui grup de inițiativă civică, politică etc. Prin intermediul valorilor comune, ca de exemplu apartenența la o minoritate sexuală sau de conștiință, membrii își pot defini și afirma mai clar identitatea (Ponea, Sandu, 2011).

Dintre grupurile de auto-ajutorare se pot identifica grupuri orientate către schimbarea socială și dezvoltarea personală -Alcoolicii Anonimi, grupurile de recuperare a persoanelor cu dizabilități etc., grupurile de acțiune civică și *advocacy* - grupuri care militează pentru schimbarea legislației, crearea unor noi servicii, modificarea unei anumite politici sectoriale. În ultima perioadă astfel de grupuri s-au constituit în domeniul apărării drepturilor omului, a problemelor de mediu etc. O categorie aparte de grupuri de acțiune socială îl constituie grupurile care promovează stilurile și modalitățile de viață alternativă, de exemplu comunitățile gay.

Grupul de egali - este un grup social informal alcătuit din indivizi care sunt și se recunosc ca egali din diferite perspective - precum vârsta, educația sau clasa socială (Ponea, Sandu, 2011).

Grupuri de socializare - sunt acele grupuri prin intermediul cărora se urmărește dezvoltarea abilităților sociale, creșterea încrederii în sine, ca și planificarea unor scopuri emergente.

TO DO – Sarcină de lucru:

Pentru o mai bună înțelegere a modului de funcționare a grupului terapeutic ca formă specifică de dinamică de grup, vă invităm să urmăriți filmul de lung-metraj *Anger Management*, regia Peter Segal, producători Jack Giarraputo, Barry Bernandi, scenariul David S. Dorfman. Trailer disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=9LZ35Ar3r2k>

Să ne reamintim:

Putem enumera mai multe tipuri de grupuri: grupul terapeutic, T-grupul, grupul recreativ, grupul de socializare, grupul de egali, grupul de autoajutorare, grupul de decizie, grupul educativ etc.

Rezumat:

Grupul de apartenență este cel în care individul a fost socializat și la ale cărui norme și valori aderă. Grupul de referință este cel ale cărui norme și valori individul urmărește să și le însușească. Putem enumera mai multe tipuri de grupuri: grupul terapeutic, T-grupul, grupul recreativ, grupul de socializare, grupul de egali, grupul de autoajutorare, grupul de decizie, grupul educativ etc.

Test de autoevaluare:

Itemi cu alegere simplă. Un singur răspuns este corect.

1. Grupul de apartenență este:

- a. cel în care individul dorește să intre și la ale cărui norme și valori aderă.
- b. cel în care individul a fost socializat și la ale cărui norme și valori aderă.
- c. cel în care individul a fost educat și la ale cărui norme și valori aderă.

2. Grupul de referință este :

- a. cel ale cărui norme și valori individul încearcă să le imite, pentru a se putea integra.
- b. cel ale cărui norme și valori individul urmărește să și le însușească.
- c. cel ale cărui norme și valori individul urmărește să le înțeleagă.

3. T-grupul stă la baza :

- a. antrenamentului pentru lucru în organizații.
- b. antrenamentului pentru lucru în echipă.
- c. antrenamentului pentru lucrul în situații de criză.

4. Grupul de întâlnire este un model de practică de grup derivată din :

- a. intervenția socială.
- b. intervenția centrată pe client.
- c. intervenția eficientă în favoarea persoanelor marginalizate.

Lucrare de verificare:

Realizați un eseu între 500 și 1000 de cuvinte cu tema *Rolul grupului în organizația publică*. Pentru obținerea punctajului maxim (10 puncte), se vor puncta: respectarea limitei minime și maxime de cuvinte – 1 p; - structurarea textului în introducere, două secțiuni și concluzii – 2 p; - valorificarea a minim 5 resurse bibliografice – 2 p; - calitatea redactării în limba română – 1 p; - folosirea limbajului de specialitate adecvat – 1 p; conținutul propriu-zis al eseului – 3 p.

Miniglosar:

Grupuri de apartenență - în care individul a fost socializat și la ale cărui norme și valori aderă.

Grupuri de referință - ale cărui norme și valori individul urmărește să și le însușească. Grupul de referință este ținta procesului de socializare anticipativă.

Grupul de antrenament - se bazează pe obținerea feed-back-ului de grup, între participanți în vederea unui proces de empowerment reciproc.

Grupurile nominale - sunt utilizate în identificarea problemelor și luarea deciziilor.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale. București, România: Tritonic.

Sandu, A., & Ponea S. (2011). Grupul de socializare apreciativ. Un model de creativitate colaborativă. Iași, România: Lumen.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 7:

Elemente de metodologia cercetării sociale

Cuprins:

7.1. Introducere

7.2. Competențele unității de învățare

7.3. Construcția metodologică a cercetării. Elemente de design al cercetării sociale

7.4. Determinarea obiectului cercetării

7.5. Preancheta. Pretestarea instrumentelor de cercetare

7.6. Stabilirea obiectivelor și formularea ipotezelor cercetării

7.7. Stabilirea universului anchetei. Alcătuirea eșantionului

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

7.1. Introducere

Orice²⁰ cercetare sociologică urmărește un design metodologic ce constă într-o serie de etape metodologice:

- pornind de la construirea ipotezelor și întrebărilor cercetării,
- explicarea și operaționalizarea cadrelor teoretice și coordonate cu acestea, a ipotezelor cercetării,
- stabilirea metodelor, tehnicilor și instrumentele utilizate.

7.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studenții vor fi capabili să proiecteze o microcercetare care să le permită o diagnoză socială a comunității în care își desfășoară activitatea, evaluând astfel nevoile cetățenilor.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 2 ore.

²⁰ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2012b). *Metode de cercetare în știința comunicării* (pp. 23-30). Iași, România: Editura Lumen.

7.3. Construcția metodologică a cercetării. Elemente de design al cercetării sociale

În realizarea oricărei cercetări sociologice se pleacă de la analiza unor teorii de referință în domeniul ce urmează a fi investigat (Sandu, 2012b).

Sintetizând după Mucchielli (2002), Chelcea (2007) și Trașă (2010), considerăm că într-o investigație de tip socio-uman trebuie urmate următoarele etape:

- ▶ Determinarea obiectului cercetării;
- ▶ Preancheta. Pretestarea instrumentelor de cercetare;
- ▶ Stabilirea obiectivelor și formularea ipotezelor cercetării;
- ▶ Stabilirea universului anchetei. Alcătuirea eșantionului;
- ▶ Alegerea tehnicilor de cercetare. Definitivarea instrumentelor de cercetare;
- ▶ Aplicarea în teren a instrumentelor de cercetare;
- ▶ Prelucrarea datelor și a informațiile obținute. Analiza rezultatelor obținute;
- ▶ Redactarea raportului de cercetare.

Să ne reamintim:

În realizarea oricărei cercetări sociologice se pleacă de la analiza unor teorii de referință în domeniul ce urmează a fi investigat. Într-o investigație de tip socio-uman trebuie urmate o serie de etape care conduc către o cercetare credibilă.

7.4. Determinarea obiectului cercetării

Determinarea obiectului cercetării reprezintă o etapă de clarificare teoretică asupra obiectului fenomenului sau a situației ce va fi supusă cercetării.

În cadrul acestei etape se va realiza documentarea cercetării vizând gradul de cunoaștere a domeniului, așa cum este consemnat în literatura de specialitate. În această etapă se va realiza review-ul de literatură care va conține teoriile semnificative, abordări metodologice particulare, zonele rămase neacoperite de cercetarea deja realizată etc. Tot în această etapă se va lua în discuție cadrul onto-epistemic al cercetării (realistă, naturalistă, constructivistă). Se va stabili întinderea cercetării atât ca spațiu geografic, ca timp, cât și ca teme și subteme.

Vasile Miftode (1995) arată că în organizarea unei anchete este necesară trecerea succesivă prin:

- ▶ Stabilirea temei și a problemelor;
- ▶ Redactarea metodologiei și construirea instrumentelor de lucru;
- ▶ Stabilirea populației și a eșantionului.

Din perspectiva noastră, în această primă etapă de organizare a anchetei se va pune accentul pe operațiile de conceptualizare, pe identificarea ipotezelor de lucru și pe modul în care ipotezele și conceptele centrale ale cercetării pot fi operaționalizate în itemi, indici și indicatori ce vor fi grupați în instrumente de lucru ce urmează a fi aplicați subiecților cuprinși în eșantioanele de lucru.

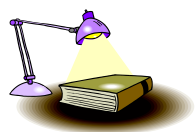
TO DO - Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *analizei prealabile*, invităm studenții să lectureze capitolul “Analiza prealabilă”, din Miftode, V. (2003). *Tratat de metodologie sociologică* (pp. 11-12). Iași, România: Editura Lumen.

Să ne reamintim:

Determinarea obiectului cercetării reprezintă o etapă de clarificare teoretică asupra obiectului fenomenului sau situației ce va fi supusă cercetării. Se va stabili întinderea cercetării atât ca spațiu geografic, ca timp, cât și ca teme și subteme.

7.5. Preancheta. Pretestarea instrumentelor de cercetare

În cadrul preanchetei se va urmări în teren întinderea fenomenului studiat, se vor solicita opinii din partea unor persoane-cheie, se vor face observații preliminare la fața locului, precum și interviuri nestructurate care vor duce la corecta identificare a obiectivelor cercetării, a metodologiilor și a direcțiilor în care cercetarea se va desfășura.

Definirea ipotezelor, și mai ales a indicilor și a indicatorilor ce vor fi utilizați în cercetare, necesită o etapă prealabilă în care să fie confruntate ipotezele obținute prin documentarea teoretică, cu datele factuale, observabile imediat pe teren. Aceasta etapă se aseamănă cu ancheta propriu-zisă prin utilizarea aceluiași tehnici: interviu, focus-grup, observație, chestionar etc., dar la o scară mai redusă decât cercetarea propriu-zisă. În cadrul preanchetei se pretestează instrumentele ce urmează a fi folosite în sensul adecvării acestora la populația studiată: sunt destul de clare?; sunt relevante pentru cercetarea în cauză?; trezesc sensibilități deosebite în cadrul populației țintă ce necesită o abordare etică particulară (mai ales în cadrul cercetărilor privind populațiile vulnerabile, ce necesită construcția unui formular de consimțământ informat)?; etc. (Miftode, 2003).

Cercetătorul se deplasează efectiv în spațiul social al viitoarei investigații, identificând în profunzime problema ce urmează a fi investigată și conturând ipotezele, așa cum acestea rezultă la fața locului, îmbinându-se ipotezele generate de analiza literaturii de specialitate, cu

cele generate în etapa de preanchetă. Specificul investigației sociologice este orientarea către date și către contextul social diferit în care cercetarea se manifestă.

Exemplu:

De exemplu, studiul fenomenului birocratic poate avea la bază teoria birocrăției formulată de Max Weber (1978), dar birocrăția românească contemporană poate diferi structural de cea studiată și ca atare ipotezele de plecare pot fi radical diferite.

Discuțiile cu subiecții în cadrul preanchetei au un caracter non-directiv, fără însă a înțelege prin aceasta unul improvizat și total lipsit de instrumente de cercetare și de o conceptualizare prealabilă.

După elaborarea chestionarului, acesta este aplicat unui eșantion mic de subiecți ce este selectat din populația țintă după aceleași criterii ca și eșantionul care va urma să fie utilizat în cercetarea propriu-zisă. Rolul acestei preanchete este de a vedea dacă chestionarul este adaptat populației țintă, dacă întrebările sunt precis formulate. Analiza rezultatelor pretestării aduce o serie de informații ce vor conduce în final la îmbunătățirea chestionarului:

- ▶ Identificarea întrebărilor cu risc crescut de non-răspuns sau de obținere a unor răspunsuri evazive;
- ▶ Identificarea posibilelor erori în formularea întrebărilor și/sau a variantelor de răspuns;
- ▶ Posibilitatea stabilirii unor variante (suplimentare) de răspuns la întrebările închise formulate în cadrul preanchetei sub forma întrebărilor deschise;
- ▶ Identificarea unor întrebări necesare, inițial ignorate;
- ▶ Validitatea și fidelitatea instrumentelor de măsurare (Hatos, 2002).

Mai ales în cazul cercetărilor cantitative, după construcția efectivă a instrumentelor urmează o etapă de mini-pilot (Miftode, 2003) în care pe un grup restrâns sunt aplicate instrumentele în scopul de a se verifica validitatea și fidelitatea acestora. În urma rezultatelor pretestării sunt definitivare instrumentele.

Să ne reamintim:

Preancheta se aseamănă cu ancheta propriu-zisă prin utilizarea aceluiași tehnici: interviu, focus-grup, observație, chestionar etc., dar la o scară mai redusă decât cercetarea propriu-zisă. După construcția efectivă a instrumentelor urmează o etapă de mini-pilot în scopul de a se verifica validitatea și fidelitatea acestora. În urma rezultatelor pretestării sunt definitivare instrumentele.

7.6. Stabilirea obiectivelor și formularea ipotezelor cercetării

Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional sub o serie de aspecte particulare ale acestuia.

Exemplu:

Cunoașterea specificului practicii de asistență socială în organizația X, sau construcția socială a ideii de bunăstare la membrii comunității Y.

Ipotezele provin în general din teoria unui anumit domeniu, ca teze cu caracter general, a căror validare practică se caută.

În domeniul cercetării calitative este relativ curentă practica exploratorie, care urmărește întinderea unui anumit fenomen social, și contextualizarea acestuia într-un mediu social dat. În această situație nu mai vorbim de ipoteze, ci de axe generale ale cercetării. Cercetarea bazată pe ipoteze este mai degrabă specifică abordării cantitative, în timp ce abordarea exploratorie are o natură preponderent calitativă. În practică s-a impus o abordare mixtă (Gârboan, 2006) în care dimensiunea exploratorie, calitativă, generează o serie de ipoteze care sunt validate cantitativ.

Vasile Miftode (2003) atrage atenția asupra necesității corelării dintre obiectivele cercetării și populația ce urmează a fi investigată. Cu alte cuvinte, fenomenul ce se dorește a fi investigat trebuie să fie manifest în cadrul populației studiate. Nu putem cerceta de pildă fenomenul birocrăției, luând ca grup țintă populația școlară, întrucât este puțin probabil ca în rândul acesteia să se manifeste birocrăția. Fenomenul birocrăției ar trebui studiat în rândul funcționarilor publici, unde este cel mai probabil să se manifeste. Obiectivele unei cercetări pot fi teoretice, metodologice și practice.

TO DO - Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a etapei *Stabilirea obiectivelor și formularea ipotezelor cercetării*, invităm studenții să lectureze capitolul „Atitudinea legată de viața sexuală a studenților”, autori: Dan Hreniuc, Paula Georgiana Pașcu, Ileana Gabriela Pintiliuc, Cristina Maria Todoran, Mădălina Elena Toma, Maria Turtă din volumul Sandu, A. (coord.) (2014c). *Seminarii de etică și sociologie* (pp. 83-132). Iași, România: Editura Lumen. Din acest capitol vă invităm să observați modalitatea în care colegii Dumneavoastră din promoțiile anterioare, studenți ai Facultății de Științe Economice și Administrație Publică din cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava au construit scopul și obiectivele cercetării (cap. *Scopul și*

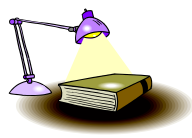
obiectivele cercetării, pp. 98-99), respectiv *ipotezele cercetării* (cap. *Ipotezele cercetării*, pp. 99-100).

Să ne reamintim:

Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional sub o serie de aspecte particulare ale acestuia. Ipotezele provin în general din teoria unui anumit domeniu, ca teze cu caracter general, a căror validare practică se caută.

7.7. Stabilirea universului anchetei. Alcătuirea eșantionului

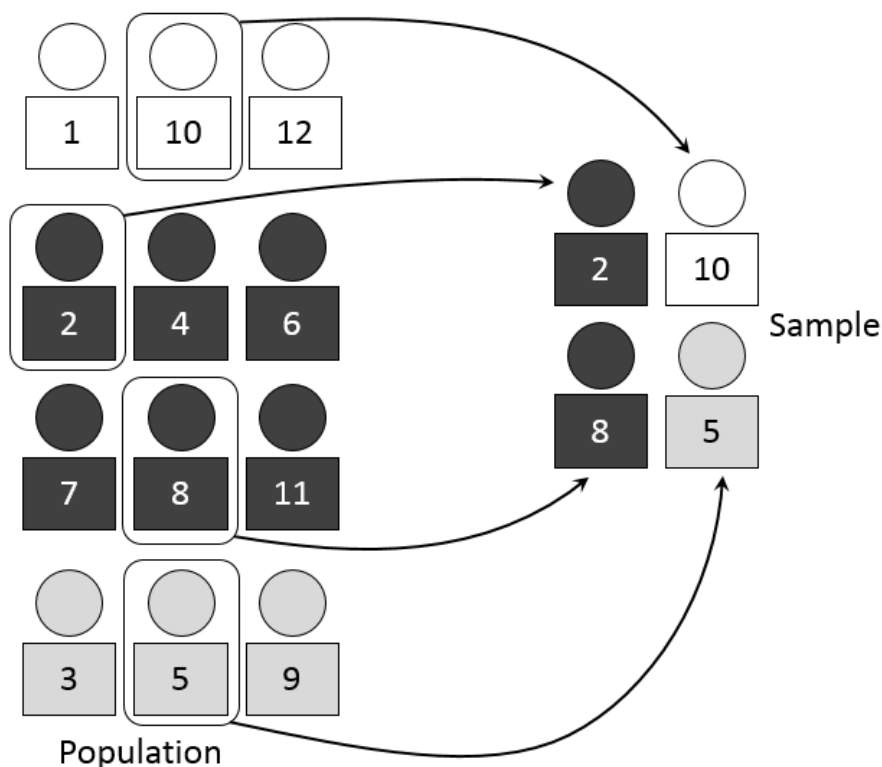

Un anumit fenomen social se manifestă de obicei în forme diferite, în spații sociale diferite. În cadrul acestei etape se stabilește contextul particular al cercetării, sub aspectul spațiului social unde va fi angrenată cercetarea, întinderea acesteia, cadrele particulare ale cercetării etc.

Cercetarea socială nu se poate adresa întregii populații implicate în desfășurarea unui fenomen social. Cercetarea se va limita la analiza unei părți din populația totală, numită eșantion. Reprezentativitatea eșantionului poate fi de natură statistică, caz în care vorbim de validitatea cercetării, sau de natură teoretică când, de exemplu, nu se mai obțin răspunsuri semnificativ diferite la întrebări (ca și conținut, nu ca formă) - caz în care vorbim de saturarea eșantionului. Se vorbește despre lot, de obicei în cercetări de natură experimentală, mai ales în trialuri clinice, când se compară rezultatele obținute pe un lot experimental căruia i s-a introdus variabila de cercetat, cu rezultatele obținute pe un lot martor, asupra căruia nu acționează variabila în cauză.

Vasile Miftode (2003) arată că ancheta prin chestionar se realizează cel mai frecvent prin intermediul unui eșantion, și foarte rar prin investigarea întregii populații.

Construcția unui eșantion semnifică identificarea în interiorul unei populații de referință a unui grup de indivizi a căror însușiri să fie analoge celor ale întregii populații și să poată fi reprezentativ pentru aceasta.

Sampling

Sursa imaginii:
Wikimedia
Commons
Imagine
etichetată cu
permisunea de
reutilizare de
Google Photos

Eșantionul constituie o parte a populației studiate a cărei investigare poate duce la concluzii reprezentative pentru întreaga colectivitate de origine, și care pot fi extrapolate ca fiind opiniile acesteia.

În mod obișnuit sunt practicate două procedee de eșantionare, unul probabilist, bazat pe alegerea prin hazard, și celălalt prin acordarea de cote.

Eșantionarea aleatorie are la bază ideea de populație omogenă și folosește teoria numerelor mari.

Eșanționarea urmărește construcția unor eșantioane reprezentative pentru întreaga populație, și de aceea extragerea unităților de anchetă (a subiecților ce vor fi chestionați) trebuie să se facă din ansamblul întregii populații asupra căreia se dorește extrapolarea rezultatelor.

Când modelul populației nu este omogen, se utilizează eșantionarea pe cote, apelându-se la un set de variabile cum ar fi sex, vârstă, profesie, grad de școlarizare etc. Cotele se repartizează astfel încât modelul să reprezinte fiecare caracteristică a populației totale.

Fiecărei părți a populației totale trebuie să i se asigure, în principiu, șanse egale de a figura în eșantion, și în baza formulei de calcul generată de *Legea numerelor mari*. Eșantionul va fi reprezentativ statistic, fiind denumit și eșantion de probabilitate.

Pasul statistic este calculat ca raport dintre talia populației și dimensiunea eșantionului.

Exemplu:

De exemplu pentru populația totală de 10000 și talia eșantionului de 500, formula este următoarea: $\text{Pasul stabilit} = 10000/500 = 20$.

Se trage la sorți primul individ care va fi chestionat și apoi se aplică pasul stabilit, chestionându-se fiecare al 20-lea din populația totală.

Exemplu:

Vom exemplifica în continuare o posibilă cercetare cu tema: Dezvoltarea resurselor umane din industria ospitalității în zona X.

Ca exemplu pentru a se stabili populația Județului X, aceasta are următoarea structură: populația activă 204,4 mii de persoane, populația ocupată 188,3 mii, șomeri 16,1 mii și respectiv, populație ocupată în domeniul turismului 2,1 mii. Această populație din urmă ar trebui să fie luată ca bază pentru stabilirea eșantionului într-o cercetare vizând dezvoltarea resurselor umane din industria ospitalității.

În cazul în care cercetarea nu vizează întreg Județul X, baza de eșantionare ar trebui să fie compusă din managerii și personalul din zona turistică investigată. Să presupunem că din datele statistice culese în etapa de preanchetă rezultă un număr total de 110 pensiuni turistice rurale, dar nu toate fiind situate în zona investigată.

Reprezentativitatea statistică minimă este dată de un eșantion de 40 de subiecți, acesta fiind de talia minimă a eșantionului cercetării. Avându-se în vedere că talia maximă a întregii populații este 110 pensiuni, se va stabili pasul de 3. Fiecare a treia pensiune va fi introdusă în eșantion. Se va stabili consemnul că în caz de non-răspuns – fie nu se poate identifica nici o persoană care să răspundă la respectiva pensiune; fie aceștia nu doresc să răspundă – se va stabili variația alternativă de ± 1 . Cu alte cuvinte operatorul va putea intervieva un reprezentant al pensiunii, aflat pe listă la un număr imediat înainte sau imediat după, față de pensiunea de la care nu s-a obținut un răspuns.

O altă caracteristică a eșantionului este aceea că, datorită faptului că turismul este sezonier, populația generală ocupată în turism nu poate fi identificată decât în sezon, fie iarna în apropierea sărbătorilor, fie vara, în restul timpului pensiunile lucrând cu un număr redus de personal.

TO DO - Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a eșantionării, invităm studenții să lectureze capitolul “Construirea eșantionului”, din Miftode, V. (2003). *Tratat de metodologie sociologică* (pp. 236-246). Iași, România: Editura Lumen.

Să ne reamintim:

Eșantionul constituie o parte a populației studiate. Reprezentativitatea eșantionului poate fi de natură statistică, sau de natură teoretică. Reprezentativitatea statistică minimă este dată de un eșantion de 40 de subiecți.

Rezumat:

După construcția efectivă a instrumentelor urmează o etapă de mini-pilot în scopul de a se verifica validitatea și fidelitatea acestora. În urma rezultatelor pretestării sunt definite instrumentele. Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional sub o serie de aspecte particulare ale acestuia. Ipotezele provin în general din teoria unui anumit domeniu, ca teze cu caracter general, a căror validare practică se caută. Eșantionul constituie o parte a populației studiate. Reprezentativitatea eșantionului poate fi de natură statistică, sau de natură teoretică.

Test de autoevaluare:

Itemi cu alegere simplă. Un singur răspuns este corect.

1. Ce reprezintă determinarea obiectului cercetării?
 - a. Determinarea obiectului cercetării reprezintă o etapă de clarificare asupra obiectului, costurilor sau contextului în care se va face cercetarea.
 - b. Determinarea obiectului cercetării reprezintă o etapă de clarificare teoretică asupra obiectului, fenomenului sau situației ce va fi supusă cercetării.
 - c. Determinarea obiectului cercetării reprezintă o etapă de discuții cu alți cercetători asupra obiectului, fenomenului sau situației ce va fi supusă cercetării.
2. Ce se va urmări pe teren în etapa de preanchetă?
 - a. În cadrul preanchetei se va urmări corecta identificare a ipotezelor cercetării, a logisticii necesare și a direcțiilor în care cercetarea se va desfășura.
 - b. În cadrul preanchetei se va urmări corecta identificare a obiectivelor cercetării, a metodologiilor și a direcțiilor în care cercetarea se va desfășura.
 - c. În cadrul preanchetei se va urmări corecta identificare a obiectivelor cercetării, și eliminarea direcțiilor în care cercetarea nu va aduce rezultate semnificative.
3. Ce vizează obiectivele unei cercetări?
 - a. Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional, sub o serie de aspecte unice ale acestuia.

- b. Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional, sub o serie de aspecte particulare ale acestuia.
- c. Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional, sub o serie de aspecte generale ale acestuia.

4. Din ce este constituit eșantionul?

- a. Eșantionul constituie o parte a populației intervievate.
- b. Eșantionul constituie o parte a populației studiate.
- c. Eșantionul constituie o parte a populației chestionate.

Lucrare de verificare:

Realizați o reaction paper în care să vă expuneți punctul de vedere critic cu privire la elaborarea obiectivelor și ipotezelor de cercetare, precum și referitor la modalitatea de eșantionare în articolul Robu V., Pruteanu, L. M. (2017). An Analysis of Attraction of Video Games and Associated Risks. *Anuarul Universitatii "Petre Andrei" din Iasi - Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie*, 19, 5-48. Disponibil la: <http://lumenpublishing.com/journals/index.php/upa-law/article/view/845/pdf>. Pentru a obține punctajul maxim (10 puncte) este necesar să indicați: obiectivele cercetării, ipotezele cercetării (dacă sunt), metodologia utilizată și principalele rezultate.

Miniglosar:

Obiectivele unei cercetări vizează cunoașterea unui fenomen social sau comunicațional sub o serie de aspecte particulare ale acestuia.

Ipotezele cercetării provin în general din teoria unui anumit domeniu, ca teze cu caracter general, a căror validare practică se caută.

Construcția unui eșantion semnifică identificarea în interiorul unei populații de referință a unui grup de indivizi a căror însușiri să fie analoge celor ale întregii populații și să poată fi reprezentativ pentru aceasta.

Eșantionul constituie o parte a populației studiate a cărei investigare poate duce la concluzii reprezentative pentru întreaga colectivitate de origine

Eșantionarea aleatorie are la bază ideea de populație omogenă și folosește teoria numerelor mari.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale. București, România: Editura Tritonic.

Chelcea, S. (2001). *Tehnici de cercetare sociologică*. [Curs]. București, România: Școala Națională de Studii Politice și Administrative.

Miftode, V. (2003). *Tratat de metodologie sociologică*. Iași, România: Editura Lumen.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 8:

Tehnici de cercetare sociologică

Cuprins:

8.1. Introducere

8.2. Competențele unității de învățare

8.3. Alegerea tehnicilor de cercetare. Definitivarea instrumentelor de cercetare

8.4. Aplicarea în teren a instrumentelor de cercetare

8.5. Prelucrarea datelor și informațiile obținute. Analiza rezultatelor

8.6. Redactarea raportului de cercetare

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

8.1. Introducere

Pornind de la metodologia propusă, se are în vedere particularizarea unui set de tehnici cantitative sau calitative, care să poată identifica, descrie sau evalua fenomenele studiate.

Vasile Miftode (2003) arată necesitatea transpunerii temelor de cercetare în indici și indicatori capabili de a fi măsurați, constituindu-se astfel instrumente de cercetare (ghiduri de interviu, chestionar, observații etc.). Facem observația că pentru cercetările de natură exploratorie, instrumentele pot cuprinde doar axe tematice, ce vor fi urmărite în timpul observațiilor sau interviurilor, fără a fi necesară particularizarea completă a acestora (Baban, 2010).

8.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studentul va fi capabil să selecteze cele mai potrivite tehnici de cercetare, să construiască și să pretesteze instrumentele de cercetare,

pentru a putea realiza anchete sociologice care să investigheze fenomene sociale locale, precum și percepția publică asupra acestora.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 2 ore.

8.3. Alegerea tehnicilor de cercetare. Definitivarea instrumentelor de cercetare

În urma pretestării efectuate, instrumentele de cercetare sunt definitive sub forma ghidului de interviu, formulare de chestionar etc. (Miftode, 2003; Chelcea, 2004).

Exemplu

În cele ce urmează vom prezenta conținutul chestionarului pentru studierea opiniei publice referitor la probațiune și pedepse neprivative de libertate elaborat de prof. Antonio Sandu și aplicat în anul 2016 împreună cu studenții de la Facultatea de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității Ștefan cel Mare din Suceava.

Chestionar Consilieri de probațiune (România)

Vă rugăm să trimiteți acest chestionar cât mai multor colegi din cadrul Serviciului de Probațiune și vă mulțumim pentru acest ajutor!

Scopul acestei cercetări vizează identificarea opiniei consilierilor de probațiune cu privire la rolul consilierului de probațiune în administrarea sancțiunilor neprivative de libertate.

Vă rugăm să răspundeți în cele ce urmează la câteva întrebări cu privire la opinia Dumneavoastră referitoare la pedepsele neprivative de libertate și impactul lor social.

Dacă identificați întrebări la care nu știți sau nu veți dori să răspundeți, aveți posibilitatea să afirmați acest lucru, fi alegând opțiunea NS/NR (nu știu/ nu răspund), fie chiar renunțând la completarea integrală a chestionarului.

Chestionarul este anonim, iar dacă unele date de identificare vor fi totuși menționate în răspunsurile Dumneavoastră, acestea vor fi prelucrate și eliminate la transcriere. Răspunsurile la întrebările chestionarului durează aproximativ 1520 minute.

Răspunsurile Dumneavoastră sunt deosebit de importante pentru noi, și vă mulțumim foarte mult pentru disponibilitatea și interesul acordat completării acestui chestionar!

Participarea la această cercetare este voluntară.

Dacă aveți orice fel de întrebări cu privire la cercetare, vă rugăm să contactați:

antonio1907@yahoo.com – prof. Antonio Sandu.

Prin continuarea oferirii răspunsurilor la următoarele întrebări, considerăm acordul implicit la participarea în această cercetare, în baza înțelegerii Dumneavoastră a celor prezentate anterior.

*** Obligatoriu**

1. Precizați genul Dumneavoastră. *

Marcați o singură opțiune.

☐ Feminin ☐ Masculin

2. De cât timp lucrați în calitate de consilier de probațiune? *

Marcați o singură opțiune.

☐ a) mai puțin de un an ☐ b) între un an și 5 ani ☐ c) între 5 și 10 ani
☐ d) peste 10 ani ☐ Nu știu/ Nu răspund

3. Ce pregătire ați urmat pentru a deveni consilier de probațiune? *

Marcați toate opțiunile care se aplică.

☐ a) Facultatea de Asistență Socială ☐ b) Facultatea de Drept
☐ c) Facultatea de Psihologie ☐ d) Facultatea de Psihopedagogie Specială
☐ e) Masterat de Probațiune ☐ f) Cursuri de scurtă durată în domeniul probațiunii
☐ Nu știu/ Nu răspund
☐ Other: _____

4. Cum evaluați importanța cunoștințelor din domeniul "asistenței sociale" pentru activitatea profesională a consilierului de probațiune?

Marcați o singură opțiune.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐
1 2 3 4 5

Foarte puțin important

Foarte important

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 8: Tehnici de cercetare sociologică

5. Cum evaluați importanța cunoștințelor din domeniul "drept" pentru activitatea profesională a consilierului de probațiune?

Marcați o singură opțiune.

☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

Foarte puțin important

Foarte important

6. Cum evaluați importanța cunoștințelor din domeniul "psihologie" pentru activitatea profesională a consilierului de probațiune?

Marcați o singură opțiune.

☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

Foarte puțin important

Foarte important

7. În care din următoarele activități specifice consilierului de probațiune ați fost sau sunteți implicat în prezent? *

Marcați toate opțiunile care se aplică.

- ☐ a) elaborarea referatelor de evaluare presentențială
- ☐ b) supravegherea persoanelor condamnate cu suspendare
- ☐ c) supravegherea persoanelor eliberate condiționat
- ☐ d) supravegherea persoanelor minore care execută o măsură educativă
- ☐ e) programe de reintegrare socială
- ☐ f) participarea la comisia de eliberare condiționată
- ☐ g) mediere victimă infractor
- ☐ h) lucru cu persoane aflate în penitenciar.
- ☐ Nu știu/ Nu răspund
- ☐ Other: _____

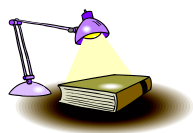
8. Cum evaluați relația dintre Dumneavoastră, în calitate de consilier de probațiune, și persoanele aflate în supraveghere?

Marcați o singură opțiune.

☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

Foarte puțin bună

Foarte bună

Definitivarea instrumentelor de cercetare vizează transformarea indicilor și indicatorilor construiți în etapa anterioară, în întrebări ce urmează a fi adresate subiecților investigați. Fiecărei ipoteze sau dimensiuni exploratorii a cercetării îi corespunde cel puțin o întrebare în ghidul de chestionar sau de interviu etc.

Cele mai uzuale întrebări într-un ghid de chestionar sunt cele închise, care solicită răspuns de tipul *Da* sau *Nu*, sau solicită selecția dintr-o paletă de răspunsuri precodificate de tipul *Foarte mult*, *Mult*, *Puțin*, *Foarte puțin*, *Deloc*. De obicei se introduce precodificată situația de non-răspuns de tipul *NS/NR*.

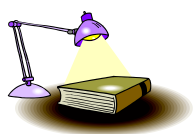
Exemplu

Investigând gradul de satisfacție a participanților la programe de formare putem avea următoarele variante de răspuns:

Sunteți satisfăcut de informațiile primite în cadrul programele de formare la care ați participat?

- 1 Extrem de satisfăcut;
- 2 Satisfăcut;
- 3 Puțin satisfăcut;
- 4 Nesatisfăcut;
- 5 Total nesatisfăcut;
- 6 98/99.NȘ/NR.

Acest tip de întrebare cu răspuns precodificat se pretează la analiza statistică a rezultatelor.

În funcție de modul în care este adresată întrebarea, se pot obține răspunsuri total diferite, datorită tendinței spre conformism a subiecților, respectiv a tendinței acestora de personalizare a întrebărilor.

Exemplu:

Vasile Miftode (2003) arată că în timpul unei anchete realizate în timpul celui de-al II-lea Război Mondial, la întrebarea: SUA ar trebui să intre în război? S-au obținut 24% răspunsuri pozitive în timp ce la întrebarea: SUA trebuie să declare război Germaniei? S-au obținut doar 17 % răspunsuri pozitive, datorită valorii afective negative induse de termenul *a declara război*. Ambele întrebări vizau același sens, dar diferența de formulare aduce o modificare a răspunsurilor subiecților datorită diferenței perceptive.

TO DO – Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *construcției instrumentelor de cercetare*, invităm studenții să lectureze capitolul “Ancheta prin chestionar”, din Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală, Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 146-149). București, România: Editura Tritonic.

Să ne reamintim:

În urma pretestării efectuate, instrumentele de cercetare sunt definitivare sub forma ghidului de interviu, formulare de chestionar etc. Fiecărei ipoteze sau dimensiuni exploratorii a cercetării îi corespunde cel puțin o întrebare în ghidul de chestionar sau de interviu etc.

8.4. Aplicarea în teren a instrumentelor de cercetare

În această etapă se vor aplica efectiv în teren tehnicile de investigare selectate. Etapa vizează colectarea datelor ce vor fi ulterior analizate cantitativ sau calitativ. Aplicarea instrumentelor se va realiza fie de cercetătorii înșiși, fie de operatori instruiți.

Operatorii de teren trebuie să cunoască cel puțin:

- obiectivele și ipotezele cercetării;
- procedeul de eșantionare utilizat (cel puțin în linii mari, pentru a fi capabil să aplice exact pasul de eșantionare și, dacă este cazul, să poată să răspundă la eventualele întrebări ale subiecților);
- procedeul de administrare a formularelor și regulile pe care trebuie să le respecte, fiind capabil astfel să ofere informațiile și să dea instrucțiunile necesare respondenților pentru a răspunde corect la chestionar;
- procedeele primare de colectare și de introducere a datelor.

În cadrul instructajului realizat cu operatorii de teren se va face cel puțin un exercițiu practic ce vizează aplicarea unui chestionar unui subiect, luându-se în discuție problemele ce pot apărea în timpul aplicării tehnicilor de investigare. În cazul aplicării unor instrumente ce conțin întrebări deschise, se va explicita operatorilor limita până la care pot oferi subiecților informații cu privire la itemul respectiv, fără a distorsiona prin aceasta răspunsurile subiecților.

În cazul anchetei prin interviu, atunci când interviurile sunt nondirective sau nonstructurate, instructajul trebuie să conțină tehnici de facilitare a răspunsurilor subiecților, și modalități prin care aceștia pot fi încurajați să ofere date cât mai complete la întrebările formulate. Indiferent de forma de administrare a instrumentelor de investigare, operatorii trebuie să cunoască și să aplice efectiv consemnul etic ce vizează obținerea consimțământului informat din partea participanților la investigație. Aceasta vizează cel puțin faptul că subiecții

au dreptul să se retragă oricând de la a răspunde la diverse întrebări în totalitate sau în parte, și că de asemenea rezultatele vor fi prelucrate strict statistic, menținându-se confidențialitatea asupra persoanei care a furnizat datele. De obicei aceste informații sunt trecute în antetul formularului de chestionar, sau, în cercetările mai noi, se atașează un formular separat de consimțământ informat.

În general, în cercetările pe bază de chestionar, mai ales acolo unde nu există riscul ca identitatea respondentului să fie cunoscută de cercetători, considerăm suficient trecerea elementelor de consimțământ informat la începutul formularului de chestionar. În cercetările mai complexe, mai ales cele bazate pe interviu sau focus-grup, atunci când sunt vizate populații vulnerabile, sau teme ce pot produce disconfort participanților, formularul de consimțământ informat este obligatoriu.

Exemplu

Formularea vizând consimțământul informat trecută în preambulul unui chestionar:

Sunteți invitat să răspundeți la un chestionar de X întrebări, vizând problematica dezvoltării resurselor umane din industria ospitalității din Județul Dumneavoastră. Răspunsurile Dumneavoastră vor fi confidențiale, prelucrarea datelor făcându-se prin metode statistice ce nu solicită informații cu privire la persoana respondentului. Datele nu vor fi utilizate decât în scopul menționat, vă puteți retrage oricând din cercetare sau puteți să nu răspundeți la una sau mai multe întrebări la care considerați că nu doriți să răspundeți.

Pentru deplina reușită a anchetei în general se consideră necesară îndeplinirea unor condiții referitoare la:

- ▶ sinceritatea cu subiecții, expunerea clară a scopului cercetării, încă din etapa obținerii consimțământului informat;
- ▶ câștigarea încrederii și colaborării (co-participarea) subiecților;
- ▶ minima intervenție și minimul disconfort implicat de cercetare pentru subiect;
- ▶ capacitatea de a da explicațiile cerute;
- ▶ neinfluențarea subiectului în timpul răspunsurilor oferite.

Ca atare este necesară o poziție de neutralitate axiologică (din perspectiva valorilor proprii ale operatorului, care nu trebuie să fie sub nicio formă impuse sau sugerate respondentului) (Miftode, 2003).

TO DO – Sarcină de lucru:

Vă invităm să lecturați capitolul “Observații ale interviuatorilor”, din Dragomir, C. (2009). *O socioantropologie a dezastrelor naturale. Oameni înecați în lacrimi, case prăbușite* (pp.81-82). Iași, România: Editura Lumen.

Să ne reamintim:

În cazul anchetei prin interviu, atunci când interviurile sunt nondirective sau nonstructurate, instructajul trebuie să conțină tehnici de facilitare a răspunsurilor subiecților. Este necesară o poziție de neutralitate axiologică (din perspectiva valorilor proprii ale operatorului, care nu trebuie să fie sub nicio formă impuse sau sugerate respondentului).

8.5. Prelucrarea datelor și informațiile obținute. Analiza rezultatelor

Prelucrarea datelor cantitative se face prin mijloace statistice ce vizează frecvența unui anumit răspuns și ponderea sa statistică din totalul răspunsurilor.

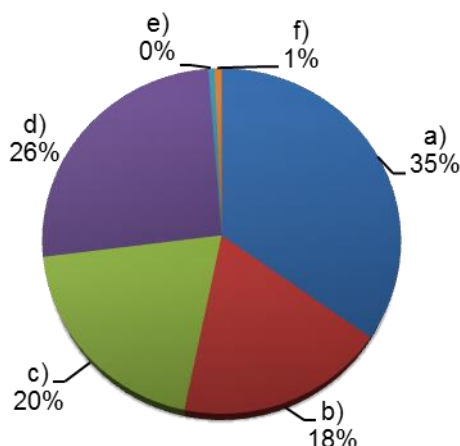

Exemplu:

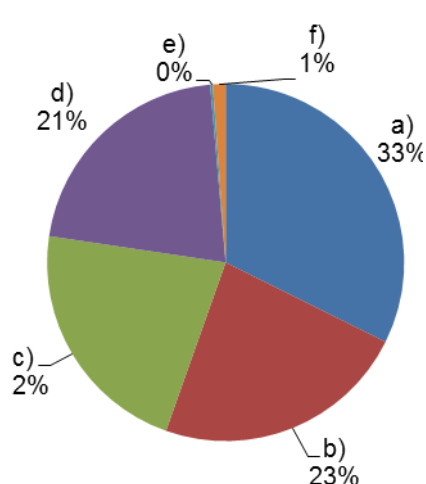
Interpretare a datelor – extras din articolul Sandu, A., & Ignătescu, C. (2017). Retributivity and public perception on the non-custodial sanctions. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 9(3), 103-128. doi:10.18662/rrem/2017.0903.07

„În ceea ce privește motivul pentru care sunt pedepsiți infractorii, respondenții români se plasează în proporție de 35% în favoarea unei opțiuni retributive (merită să fie pedepsiți pentru că au săvârșit o faptă rea, antisocială), în timp ce respondenții moldoveni aleg aceeași opțiune în proporție de 32%. Rezultatele confirmă parțial ipoteza noastră, conform căreia în cele două țări există un puternic curent retributiv.

Motivul pentru care infractorii sunt pedepsiți de societate (RO)

Motivul pentru care infractorii sunt pedepsiți de societate (MD)

- a) Merită să fie pedepsiți pentru că au săvârșit o faptă rea/antisocială
- b) Pentru a se da un exemplu lor/altor persoane în scopul descurajării altor fapte similare
- c) Pentru a permite infractorului să conștientizeze consecințele faptei
- d) Pentru a se îndrepta și a nu mai comite alte infracțiuni
- e) Alte motive (care?)
- f) Nu știu/Nu răspund

Corelarea dintre opțiunea retributivă și nivelul de venituri este una pozitivă, 65% dintre respondenții români care au optat pentru varianta retributivă având un nivel al veniturilor sub 2000 de lei pe lună. Un scor asemănător -67%, a fost obținut și în cazul respondenților moldoveni. Nu a putut fi pusă în evidență o corelație semnificativă în ceea ce privește nivelul de studii al respondenților și opțiunea retributivă.

În ceea ce privește celelalte opțiuni ale respondenților, acestea se îndreaptă spre descurajarea recidivei (26% RO, 21%MD) de afirmare a rolului educativ al pedepsei (20% RO, 22% MD) respectiv exemplu pentru ceilalți membri ai societății (18% RO, 23% MD).

În ceea ce privește asprimea pedepselor în România, respondenții au considerat în proporție de 40% că acestea sunt blânde sau foarte blânde; 36% că acestea nu pot fi considerate nici aspre dar nici blânde, și doar 20% au considerat că acestea sunt aspre sau foarte aspre.” (Sandu & Ignătescu, 2017).

Prelucrarea datelor calitative se poate face prin mijloace statistice, analizându-se frecvența apariției unui fenomen, relevanța acestuia, corelațiile dintre indicatorii avuți în vedere etc, dar mai ales pe baza analizei efective de conținut. Este pusă în evidență validarea sau invalidarea ipotezelor, prelucrarea datelor calitative, se vizează identificarea semnificațiilor oferite de subiecți unor fenomene, instituții etc. Sunt construite categorii structurale de răspunsuri, modalități particulare de interpretare, corelații între răspunsurile provenite de la diverși subiecți (Denzin & Lincoln, 2000; 2003).

Analiza rezultatelor obținute reprezintă o continuare directă a etapei de prelucrare a datelor și vizează analiza rezultatelor și semnificațiilor concrete ale acestora, validarea modelului teoretic sau construcția unui model teoretic în cazul cercetărilor exploratorii.

Sunt operate generalizări sau particularizări, analize și sinteze pornind de la datele existente și corelarea acestora cu literatura de specialitate.

Concluziile formulate vor avea în vedere răspunsurile la întrebările de cercetare și evidențierea rezultatelor semnificative pentru obiectivele cercetării.

În cadrul analizei rezultatelor se are în vedere corelarea dintre răspunsurile la diverși itemi și semnificațiile posibile pentru diversele corelații obținute. Aceste corelații sunt exprimate de

obicei de forma: X% dintre respondenții care au ales răspunsul “a” la întrebarea Y, au răspuns de asemenea “a” la întrebarea Z.

Exemplu:

Exemplu de răspunsuri corelate la două întrebări: 30% dintre studenții care au răspuns afirmativ la întrebarea vizând interesul pentru politică, au răspuns de asemenea afirmativ la întrebarea dacă ei înșiși fac parte dintr-un partid politic. Semnificația unei astfel de corelații poate fi neîncrederea în partide politice a tinerilor, chiar și a celor care sunt interesați de viața politică.

TO DO – Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *etapei de prelucrare și analiză a datelor calitative*, invităm studenții să lectureze articolul Sandu, A., Cojocaru, D., Gavrilovici, C., Oprea, L. (2013). Încrederea - dimensiune etică a îngrijirii medicale a condiției cronice. *Revista Română de Bioetică*, 11(1), 88-103. Disponibil la: <http://www.bioetica.ro/index.php/arhiva-bioetica/article/view/265/445>

Să ne reamintim:

Prelucrarea datelor cantitative se face prin mijloace statistice ce vizează frecvența unui anumit răspuns și ponderea sa statistică din totalul răspunsurilor. Concluziile formulate vor avea în vedere răspunsurile la întrebările de cercetare și evidențierea rezultatelor semnificative pentru obiectivele cercetării.

8.6. Redactarea raportului de cercetare

Raportul de cercetare presupune prezentarea *in extenso* a rezultatelor și a modalităților de obținere a acestora, discuții cu privire la validitatea rezultatelor și concordanței între obiectivele cercetării și rezultatele acesteia.

Raportul de cercetare poate fi pus la dispoziția beneficiarilor și/sau utilizat pentru diseminarea rezultatelor sub forma publicării ca articole în jurnale științifice, ca monografii, sau sub forma prezentărilor la conferințe de specialitate.

Concluziile unui raport de cercetare trebuie să fie scurte și complete, iar exprimarea trebuie să fie clară, precisă și concisă. Ideile și concluziile trebuie să fie argumentate făcându-se trimitere atât la literatura de specialitate care conține rezultate ale unor cercetări în același domeniu, cât mai ales la datele proprii cercetării.

Exemplu:

Exprimarea poate fi de forma: Din faptul că am obținut o corelație pozitivă a rezultatelor la întrebările X și Y concluzionăm că... .

Rezultatele trebuie să se refere direct la ipotezele de cercetare și la axele tematice ale cercetării în sine. La fiecare dintre obiectivele și ipotezele cercetării trebuie să se regăsească un răspuns în concluzii. Cititorul raportului de cercetare trebuie să poată înțelege parcursul logic de la ipoteză la concluzii, dacă acestea au fost validate sau infirmate și modalitatea în care au fost interpretate datele.

TO DO – Sarcină de lucru:

Analizați raportul de cercetare: Sandu, A., Ponea, S., Cojocaru, Șt. (2010). Appreciative evaluation of training programs. Case study: Lumen Consulting and Training Center [Evaluarea apreciativă a programelor de training. Studiu de caz: Centrul de Consultanță și Training Lumen]. *Social Research Reports*, 8, 1-77. Disponibil la: http://www.researchreports.ro/images/researchreports/social/srr_2010_v008.pdf

Să ne reamintim:

Concluziile unui raport de cercetare trebuie să fie scurte și complete. Ideile și concluziile trebuie să fie argumentate. Rezultatele trebuie să se refere direct la ipotezele de cercetare. Cititorul raportului de cercetare trebuie să poată înțelege dacă acestea au fost validate sau infirmate.

Rezumat:

Fiecărei ipoteze sau dimensiuni exploratorii a cercetării îi corespunde cel puțin o întrebare în ghidul de chestionar sau de interviu etc. În cazul anchetei prin interviu, instructajul trebuie să conțină tehnici de facilitare a răspunsurilor subiecților. Prelucrarea datelor cantitative se face prin mijloace statistice ce vizează frecvența unui anumit răspuns și ponderea sa statistică din totalul răspunsurilor. Rezultatele trebuie să se refere direct la ipotezele de cercetare.

Test de autoevaluare:

Întrebări cu alegere simplă. Numai o variantă este corectă.

1. Sub ce formă sunt definitivate instrumentele de cercetare în urma pretestării?
 - a. În urma pretestării efectuate instrumentele de cercetare sunt definitivate sub forma bazei de date în care se vor introduce rezultatele.

- b. În urma pretestării efectuate instrumentele de cercetare sunt definitivate sub forma ghidului de interviu, formulare de chestionar.
- c. În urma pretestării efectuate instrumentele de cercetare sunt definitivate sub forma tabelelor și graficelor.

2. Valorile proprii ale operatorului:

- a. nu trebuie să fie sub nicio formă impuse sau sugerate respondentului decât la finalul interviului.
- b. nu trebuie să fie sub nicio formă impuse sau sugerate respondentului.
- c. trebuie să fie comunicate respondentului la finalul interviului.

3. Analiza rezultatelor obținute reprezintă o continuare directă:

- a. a etapei de colectare a datelor.
- b. a etapei de prelucrare a datelor.
- c. a etapei de interpretare a datelor.

4. Cititorul raportului de cercetare trebuie să poată înțelege:

- a. parcursul logic de la obiective la ipoteze.
- b. parcursul logic de la ipoteză la concluzii.
- c. parcursul logic de la rezultate la concluzii.

Lucrare de verificare:

Construiți un ghid de chestionar pentru o posibilă cercetare vizând fenomenul birocratic în România contemporană. Pentru obținerea punctajului maxim (10 puncte) trebuie: să redactați partea introductivă a chestionarului, conform modelului oferit mai sus în cuprinsul cursului, să redactați un minim de 10 întrebări, dintre care 3 cu caracter demografic și restul vizând tema propriu-zisă de cercetare.

Miniglosar:

Prelucrarea datelor cantitative se face prin mijloace statistice ce vizează frecvența unui anumit răspuns și ponderea sa statistică din totalul răspunsurilor.

Analiza rezultatelor vizează analiza rezultatelor și semnificațiilor concrete ale acestora, validarea modelului teoretic sau construcția unui model teoretic în cazul cercetărilor exploratorii.

Raportul de cercetare presupune prezentarea *in extenso* a rezultatelor și modalităților de obținere a acestora, discuții cu privire la validitatea rezultatelor și concordanței între obiectivele cercetării și rezultatele acesteia.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale. București, România: Tritonic.

Chelcea, S. (2001). *Tehnici de cercetare sociologică*. Curs Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București.

Miftode, V. (2003). *Tratat de metodologie sociologică*. Iași, România: Editura Lumen.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 9:

Aspecte specifice privind metodologia calitativă în cercetarea sociologică

Cuprins:

9.1. Introducere

9.2. Conținutul unității de învățare

9.3. Cercetarea calitativă în științele sociale și ale comunicării

9.4. Interviu

9.5. Focus grupul

9.6. Cercetarea acțiune (participativă și practicile discursive)

9.7. Ancheta apreciativă

9.8. Dezvoltarea organizațională apreciativă

9.9. Inteligența apreciativă

9.11. Utilizarea anchetei apreciative în managementul resursei umane

Rezumat

Test de autoevaluare

Lucrare de verificare

Miniglosar

9.1. Introducere

Cercetarea calitativă vizează cunoașterea modului în care trăiesc oamenii, în care vorbesc și se comportă, precum și a lucrurilor care îi bucură și îi supără. Ea țintește mai ales spre cunoașterea sensului pe care îl au pentru oameni propriile cuvinte și comportamente” (Emerson, 1983).

Petru Iluț (1997) consideră cercetarea calitativă un domeniu de investigație de sine stătător. El transcende discipline, domenii și subiecte tematice. O complexă și interconectată familie de termeni, concepte și asumptii înconjoară termenul “cercetări calitative”. Acestea includ tradiții

asociate postpozitivismului, poststructuralismului și multe perspective de cercetare calitativă sau metode conectate studiilor culturale și interpretative.

9.2. Competențele unității de învățare

La finalul parcurgerii acestei unități de învățare, studenții vor fi capabili să aplice metode calitative de cercetare, realizând observații, interviuri și focus-grupuri asupra unor probleme de interes general sau regional, fiind capabili să desprindă concluzii care să le permită luarea unor măsuri de îmbunătățire a calității vieții în comunitatea respectivă.

Durata de parcurgere a unității de învățare este de 4 ore.

9.3. Cercetarea calitativă în științele sociale și ale comunicării

Cercetarea calitativă reprezintă studierea oamenilor în mediul lor natural, în viața de toate zilele.

Norman și Yvona²¹ (apud. Chelcea, 2007) definesc cercetarea calitativă ca fiind un proces de concentrare a mai multor metode, implicând o abordare interpretativă și naturalistă a subiectului studiat.

Petre Iluț (1997) consideră că sunt trei accepțiuni principale în care este utilizată analiza calitativă în cercetare:

- ▶ cea de multi-, inter- sau chiar transparadigmatică;
- ▶ cea de paradigmă majoră, care include unele paradigme particulare, dar nu pe cea pozitivistă;
- ▶ cea de strategie metodologică concretă (metode și practici de cercetări empirice) și de finalizare și prezentare a rezultatelor, care poate avea un caracter aparadigmatic.

Fiind vorba de o metodologie interpretativă, în care implicațiile opiniilor, viziunilor și valorilor cercetătorului sunt majore, se impune identificarea unor elemente metodologice care să asigure relevanța datelor, dacă nu validitatea lor, după un model similar celui din cercetarea cantitativă.

Alina Hurubean (2007) afirmă că: „Specialiștii în domeniul socio-umanului pledează pentru respectarea, pe parcursul investigărilor științifice, a principiului triangulării (strategia de triangulare), care pornește de la premisa că realitatea socio-umană, fiind foarte dinamică și complexă, impune combinarea mai multor perspective teoretice, metodologice, precum și

²¹ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2012b). *Metode de cercetare în știința comunicării* (p. 47, pp. 55-56). Iași, România: Editura Lumen.

consultarea mai multor surse de date cu scopul de a obține o imagine cât mai completă (mai bogată) și mai validă a realității studiate” (Hurubean, 2007).

În literatura de specialitate, se vorbește despre patru tipuri de triangulare: a datelor, a cercetătorului, teoretică și metodologică.

Triangularea datelor (a surselor) presupune culegerea datelor din mai multe surse (persoane, grupuri, contexte sociale).

Exemplu:

De exemplu, cercetarea fenomenului abandonului școlar la adolescenților poate fi studiat în școli din mediul rural sau urban, în școli publice comparativ cu școlile particulare.

Triangularea cercetătorului se referă la situația în care mai mulți cercetători vor participa la cercetare, sau traseul investigării realizat de un cercetător va fi reluat de un alt cercetător (pentru verificarea/ validarea rezultatelor) (Caras, 2011).

TO DO – Sarcină de lucru:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *cercetării calitative*, invităm studenții să lectureze capitolul „Caracteristicile și stadiile cercetării calitative”, din Baban, A. (2010). *Metode Calitative de Cercetare*. Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Secția Psihologie, Cluj-Napoca, pp.10-20. Disponibil la: <http://www.scribd.com/doc/121333527/Adriana-Baban>

Documentare multimedia:

Pentru o mai bună înțelegere a specificului *cercetării calitative în asistența socială bazată pe evidențe*, invităm cititorii să urmărească înregistrarea workshop-ului cu tema „Abordări calitative în cercetarea socială”, susținut de autorul cărții, prof. univ. dr. Antonio Sandu, în cadrul Școlii Doctorale de Sociologie a Universității din Oradea, disponibil online la <https://www.youtube.com/watch?v=zyfkSL7vB9I>

Să ne reamintim:

Cercetarea calitativă reprezintă studierea oamenilor în mediul lor natural, în viața de toate zilele. În literatura de specialitate, se vorbește despre patru tipuri de triangulare: a datelor, a cercetătorului, teoretică și metodologică.

9.4. Interviu

Interviul²² apare ca un procedeu de investigație științifică care, prin intermediul procesului comunicării verbale, ajută la culegerea de date în legătură cu scopul urmărit” (Pinto & Grawitz, 1964).

Tehnica interviului, consideră Vasile Miftode (2003), are menirea de a ne furniza date suplimentare și complementare cu privire la tema studiată, care vor fi ulterior combinate cu datele obținute prin alte tehnici de investigație în vederea formulării unor concluzii cu privire la universul cercetat.

În cadrul interviului se utilizează în general întrebări deschise care să permită interviuatului o cât mai largă exprimare a opiniilor sale, o descriere exactă a problemelor cu care se confruntă, așa cum el o percepe (Sandu, 2002).

În *Tratatul de psihologie socială*, Roger Daval și colaboratorii (1967) fac distincțiile cuvenite între situația de interviu și fenomenele psihosociologice amintite:

► Interviul presupune întrevvedere, dar nu se confundă cu aceasta. Oamenii se întâlnesc chiar fără scopul de a obține informații unii de la alții, ci pur și simplu pentru a se vedea, pentru plăcerea de a fi împreună. Chiar dacă își vorbesc, nu înseamnă neapărat că schimbă informații.

► Nu există interviu fără convorbire, dar nu orice conversație constituie un interviu. Convorbirea presupune schimbul de informații în legătură cu o temă sau alta. Persoanele care conversează schimbă frecvent rolurile de emițător și de receptor. Informația nu este direcționată într-un singur sens, nu există un conducător al discuției, așa cum stau lucrurile în cazul interviului.

► Interviul reprezintă mai mult decât un dialog – apreciază Roger Daval (1967) – pentru că nu întotdeauna dialogul are drept scop obținerea de informații.

► Interviul nu poate fi confundat cu interogatoriul, deși și într-un caz și în celălalt există o persoană care pune întrebări, care dirijează discuția. Obținerea informațiilor prin interogatoriu evocă obligația de a răspunde, constrângerea exterioară. Din contră, interviul presupune libertatea de expresie a personalității, chiar bucuria oamenilor de a-și spune cuvântul, de a-și face publice opiniile (Burlacu, 2010).

În interviul comprehensiv calitativ, anchetatorul se angajează puternic în formularea întrebărilor pentru a provoca angajarea respondentului. Analiza datelor obținute se face în colaborare cu cel interviuat. „De ce?”, „Cum?” sunt întrebări care se pun în cazul în care

²² În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2012b). *Metode de cercetare în știința comunicării* (pp. 57-63). Iași, România: Editura Lumen.

informațiile necesită clarificări. Astfel, interpretările capătă un plus de obiectivitate, rezultatele fiind mai realiste (Burlacu, 2010).

În funcție de gradul de structurare, avem 3 forme de interviu: structurat, semistrukturat și nestructurat.

Interviul structurat (Miftode, 2003) se bazează pe întrebări formulate rigid și într-o ordine și succesiune prestabilă. Acesta vizează uniformizarea tipurilor de informație primite de la respondenți și o aplecare relativ uniformă de către toți operatorii.

Interviul semistrukturat se bazează pe un ghid cu întrebări precis formulate, dar care lasă succesiunea întrebărilor și uneori modalitatea de formulare a acestora la latitudinea intervievatorului.

Interviul nestructurat vizează aplicarea unor întrebări la latitudinea intervievatorului. Ghidul de interviu vizează axele tematice ce vor fi atinse. Intervievatorul poate omite întrebări sau introduce întrebări noi în funcție de cum evoluează efectiv interviul.

Exemplu:

Ghid de interviu²³

Subiectul intervievat: tânăr între 16-25 de ani suferind de diabet tip 1 insulino-dependent.

Modalitatea de aplicare: interviu semistrukturat. Operatorul are libertatea de a aplica întrebările în ce ordine consideră necesar, și de a adresa întrebările suplimentare, care rezultă din contextul interviului, inclusiv de a introduce alte întrebări clarificatoare suplimentare.

Contextul aplicării: interviul se va aplica într-un cabinet de diabetologie. Se obține în prealabil acordul subiectului și a medicului diabetolog. Interviul se înregistrează cu acordul subiectului.

Durata interviului: aproximativ 60 minute.

Obiectivul interviului: înțelegerea strategiilor de adaptare a individului la situația de viață.

Rezultatul urmărit: realizarea unui studiu de caz cu privire la dezvoltarea autonomiei la tânărul cu diabet.

Beneficiarul cercetării: Programul Postdoctoral Etica politicilor de sănătate, implementat de UMF Iași G.T Popa, cu finanțare din Fondul Social European POSDRU.

²³ Adaptat după metodologia utilizată în cadrul cercetării *Stil de viață și comportament în sănătate a persoanelor cu boli cronice*, realizat împreună cu un grup de cercetare, în cadrul Programului de cercetare postdoctorală, *Etica politicilor de sănătate*, desfășurat cu finanțare POSDRU în cadrul UMF Gr. T Popa Iași. Ghidul a fost prezentat ca exemplificare teoretică în cadrul volumului Sandu A. (2012b). *Metode de cercetare în știința comunicării* (p 60-64). Iași, România: Editura Lumen. Și într-o formă adaptată în volumul Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată. Tehnici de cercetare și modele de intervenție*. Iași, România: Editura Lumen.

Desfășurarea interviului: Operatorul informează subiectul cu privire la scopul științific al cercetării formulat în termenii pe care subiectul să-i poată înțelege.

Suntem o echipă de cercetători care dorim să aflăm modalitatea în care Dumneavoastră reușiți să integrați în viața de zi cu zi tratamentul cu insulină, situațiile cu care vă întâlniți, și modul în care ele vă transformă.

Se comunică subiectului caracterul confidențial al interviului, dreptul de a nu răspunde la întrebări sau a opri interviul la orice moment. Se comunică faptul că interviul nu urmărește să-l pună pe subiect într-o situație stresantă și discomfortabilă.

1. Spuneți-mi vă rog cum ați depistat că suferiți de această boală?

Indicații pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: De cât timp suferă de diabet? Contextul în care a fost depistat diabetul. Cum a ajuns să fie diagnosticat? Cine și în ce mod i-a comunicat diagnosticul? Cum s-a simțit și ce stare a avut în momentul în care a primit diagnosticul de diabet? Care a fost prima reacție? Se insistă asupra semnificației comunicării diagnosticului asupra subiectului și a modului în care aceasta i-a schimbat universul de valori (schimbarea anticipată în momentul diagnosticului - nu va putea consuma anumite feluri de mâncare, va fi dependent de injecția cu insulină, va putea fi stigmatizat și marginalizat, va trebui să aibă grijă de propria persoană și sănătate).

2. Descrieți o zi obișnuită din viața Dumneavoastră.

Indicații pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: modul administrării insulinei și a altor medicamente; structurarea activităților zilnice în jurul actului terapeutic; regimul alimentar. Se insistă asupra responsabilității asupra propriului regim alimentar și rezistența la tentații alimentare, adaptarea membrilor familiei la regimul de viață al diabeticului (mănâncă și ceilalți membri ai familiei dietetic?). Cum se adaptează în societate (când are o ieșire în oraș cu prietenii, dacă își adaptează programul zilnic la orele care trebuie să-și injecteze insulina)? Dacă folosesc glucometrul. Dacă își adaptează dozele de insulină în funcție de indicațiile glucometrului. Dacă există activități zilnice care sunt împiedicați sau îngreunați în a le executa. Dacă colegii de școală sau serviciu cunosc situația lui medicală. Dacă a sesizat o modificare a comportamentului acestora față de el? Se insistă pe povestea subiectului și pe modul în care acesta își crează sens față de propria viață.

3. Cum v-ați adaptat la situația Dumneavoastră de persoană cu diabet?

Indicații pentru operator - se adaugă întrebări clarificatoare cu privire la: ce activități din viață consideră că a trebuit să renunțe. Dacă, cum și de către cine a fost influențată decizia de

a renunța la acele activități? Dacă, cum și de la cine s-a informat cu privire la boală. Dacă consideră necesară o atenție deosebită din partea celorlalți și drepturi suplimentare datorită condiției de sănătate. Dacă se consideră o persoană cu handicap. Dacă este privit ca o persoană cu dizabilități. Cum se simte față de acest lucru? Cum integrează în viața de zi cu zi situația de dezavantaj social, dacă aceasta există? Ce alte strategii de adaptare la situația de dezavantaj social dată de boala cronică mai pot fi identificate suplimentar față de situațiile descrise la întrebările anterioare? Care este relația subiectului cu prietenii, rudele, colegii și cum s-a modificat această relație în urma bolii cronice? Se insistă asupra încurajării descrierilor subiectului asupra modului în care acesta interpretează situațiile de viață și își crează sens pornind de la ele. Se oferă libertate subiectului de a descrie orice experiență pe care o consideră o adaptare la situația de persoană cu diabet.

Întrebările se continuă pentru toate axele tematice stabilite.

Documentare multimedia:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *specificului interviului sociologic* invităm studenții să vizioneze resursele multimedia cu titlul: *AS Sociology: Methods; Unstructured Interviews 0001*. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=3zNCYKokAKU>

Să ne reamintim:

Tehnica interviului are menirea de a ne furniza date suplimentare și complementare cu privire la tema studiată, care vor fi ulterior combinate cu datele obținute prin alte tehnici de investigație. În funcție de gradul de structurare, avem 3 forme de interviu: structurat, semistrukturat și nestructurat.

9.5. Focus grupul

Focus grupul²⁴ reprezintă un interviu de grup, focalizat pe o anumită temă, strict delimitată.

Acesta face parte din categoria tehnicilor calitative de culegere a datelor pentru analiza percepțiilor, motivațiilor, sentimentelor, nevoilor și opiniilor oamenilor (Cojocaru Șt., 2005).

Krueger și Casey (2005) denumesc focus-grupul ca o “discuție de grup planificată organizată pentru obținerea percepțiilor legate de o arie de interes strict delimitată, desfășurată într-un mediu permisiv; discuția este relaxată și adesea plăcută pentru participanții care își

²⁴ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2012b). *Metode de cercetare în știința comunicării* (pp. 63-66). Iași, România: Editura Lumen.

împărtășesc ideile și percepțiile; membrii grupului se influențează reciproc, răspunzând ideilor și comentariilor”.

Richard Krueger și Mary Ann Casey (2005) definesc focus-grupul ca un tip de grup special din punct de vedere al scopului, mărimii, a alcătuirii și proceselor folosite. Aceasta reprezintă o modalitate de a înțelege mai bine cum se simt oamenii sau ce părere au față de o anumită problemă, față de un produs sau un serviciu (Krueger, Casey, 2005).

Sursa imaginii: F. E. Warren Air Force Base
Imagine etichetată cu
permisiunea de reutilizare de
Google Photos

Adrian Hatos (2011) consideră că focus-grupul este o tehnică care poate fi folosită în cercetarea/ evaluarea unei situații, problem, prin prisma interpretărilor pe care le dau oamenii acestora, a sentimentelor față de un anumit eveniment, fenomen, a opiniilor față de un program, produs, servicii, idei etc. Practic, el poate fi aplicat în toate domeniile vieții sociale atunci când se urmărește obținerea unor informații în mod nemijlocit de la persoane. Tehnica focus-grupului este una calitativă, dar care nu exclude tehnicile de tip cantitativ.

Interviul de tip focus-grup se diferențiază de interviul individual prin aceea că “focus grupul smulge o multiplicitate de perspective și procese emoționale într-un context de grup” (Cojocaru D., 2003) care produc date datorită interacțiunilor dintre indivizii participanți, dar care nu încurajează discuțiile interactive dintre participanți. Prin intermediul focus-grupului se obțin date calitative care surprind comportamente ale indivizilor, percepții și opinii - și nu informații cantitative de tip cifric (Cojocaru, Șt., 2005; Sandu & Ponea, 2010, 2012).

Referitor la organizarea focus-grupului, precizăm că la focus-grup participă între 6 și 10 persoane în funcție de criteriile vizate, de tema de cercetare și implicația moderatorului (Cojocaru Șt., 2005). Etapele unui focus-grup sunt următoarele:

- ▶ stabilirea temei de discuție;
- ▶ stabilirea structurii grupului și a modalităților de selectare a participanților;
- ▶ elaborarea și testarea ghidului de interviu;
- ▶ stabilirea datei, locului și pregătirea acestuia pentru întâlnire;

- ▶ pregătirea moderatorului, a asistentului moderator;
- ▶ derularea focus-grupului (Cojocaru D., 2003; Cojocaru Șt., 2005; Hatos, 2011).
- ▶ Simona Branc (2008) evidențiază trei categorii de limite ale focus-grupului, și anume:
 - ▶ o primă categorie derivă din natura calitativă a investigației și e legată de relevanța statistică slabă;
 - ▶ a doua categorie de limite derivă din faptul că moderarea acestor interviuri este extrem de complexă, iar rezultatele depind într-o mult mai mare măsură de activitatea moderatorului decât în cazul unor interviuri obișnuite;
 - ▶ a treia categorie de limite este și cea mai importantă, referindu-se la diverse fenomene de grup – efecte de polarizare (exagerarea opiniilor și atitudinilor exprimate, ca efect al presiunii grupurilor); efectul de turmă – conformarea la normele grupului, contagiunea grupului etc.

Documentare multimedia:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *specificului focus-grup-ului*, invităm studenții să vizioneze resursele multimedia referitoare la focus-grup. Disponibile online la adresele:

<https://www.youtube.com/watch?v=XA2Eo1ggkjc>

https://www.youtube.com/watch?v=j_cUnlQl29Q

Să ne reamintim:

Focus-grupul face parte din categoria tehnicilor calitative de culegere a datelor pentru analiza percepțiilor, motivațiilor, sentimentelor, nevoilor și opiniilor oamenilor. La focus-grup participă între 6 și 10 persoane în funcție de criteriile vizate, de tema de cercetare și implicația moderatorului.

9.6. Cercetarea acțiune (participativă) și practicile discursive

Cercetarea participativă²⁵ pornește de la specificul studiilor persoanelor marginale, aparținând grupurilor minoritare, sau excluse, privilegiind teme predilecte: dominația, opresiunea, înstrăinarea și autoritatea. Cercetarea participativă își dorește să determine o schimbare în viața subiecților investigați și ca atare cercetătorii dețin o agendă de lucru (Creswell, 2007). Ea constă într-un proces de *empowerment* pentru creșterea gradului de autodeterminare și autodezvoltare.

²⁵ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale* (pp. 178-183). Editura Tritonic, București.

Participanții la cercetare devin co-cercetători și experți în problemele legate de propria lor viață (Cornwall, Jewkes, 1995). Cercetarea participatorie este utilizată în domeniul sănătății publice, mai ales în studiul persoanelor cu dizabilități, boli cronice, vârstnici, comunități gay, dar și din comunități rurale sărace aparținând unor minorități, toate fiind grupuri și populații a căror voce este puțin sau deloc auzită în societate. Cercetătorul este implicat de multe ori, devenind el însuși o voce în arena publică în favoarea grupurilor vulnerabile. Propunându-și să “dea voce”, în sensul de a face cunoscut și analizat punctul de vedere al persoanelor și grupurilor vulnerabile, cercetarea participativă va analiza în același timp o modificare a sistemului de valori și practici a persoanelor aparținând acestor grupuri.

Derivată din cercetarea participativă - o formă bazată pe implicarea cercetătorului în schimbarea socială - este cercetarea acțiune.

Cercetarea²⁶ acțiune tradițională a fost definită metodologic de Lewin, în volumul *Action Research and Minority Problems* (1946). Teoriile sale pornesc de la conceptul de analiză a câmpului de forțe, ce constituie un cadru constructiv al identificării unor factori și forțe ce influențează o situație socială (Sandu, 2009a). Cercetarea acțiune este descrisă ca o cercetare comparativă asupra condițiilor și efectelor diferitelor forme de acțiune socială și a cercetărilor ce conduc spre acțiune socială. Metoda utilizează o spirală de pași, fiecare compus dintr-un circuit de tipul planificare, acțiune, identificare a faptelor sociale și a rezultatelor acțiunii (Lewin, 1946).

Cercetarea acțiune este o anchetă interactivă care pune în acțiune simultan procesul rezolvării de probleme cu cel de analiză colaborativă a datelor în scopul înțelegerii funcționării și implementării schimbărilor la nivelul organizației sau comunității (Reason, Bradbury, 2006).

O taxonomie a cercetării acțiune, cu referire la studiile vizând comunitățile multiculturale, o propun cercetătorii Cassell, Buehring, Symon și Johnson (2006):

► *Cercetarea acțiune ca experiment social*: fiind cea utilizată originar de Kurt Lewin (1946), fundamentându-se pe o epistemologie obiectivistă în cadrul monismului metodologic, și pornind de la o presupuziție ontologică realistă: realitatea socială există cu adevărat și poate fi cercetată în mod obiectiv - rezultatele putând fi obținute prin aplicarea unei metodologii corecte și descriind în mod exact realitatea socială (Cassell et al., 2006).

► *Cercetarea acțiune inductivă*: este de asemenea de orientare pozitivistă, urmărind accesul în mod inductiv al cercetătorilor la contextul cultural în starea sa naturală. Grounded Theory este considerată modalitatea privilegiată de investigare calitativă a socialului, care presupune construcția categoriilor și ipotezelor cercetării printr-un proces de interpretare a

²⁶ O prima variantă a acestui text a apărut în volumul Sandu, A. (2009a). *Dimensiuni etice ale comunicării în post modernitate*. Iași, România: Editura Lumen.

datelor colectate, mai degrabă decât utilizarea cercetării sociale pentru validarea unor ipoteze cu caracter teoretic propuse apriori de cercetător și supuse validării (O'Connor, Netting, Thomas, 2008).

► *Cercetarea acțiune participativă*: pornește de la două presupozii diferite. O primă presupozitie este cea conform căreia membrii comunității cercetate participă activ la întreaga cercetare din etapa de design a cercetării până în cea de diagnosticare și adoptarea unor strategii de acțiune, rolul cercetătorului fiind acela de facilitator (O'Connor et al., 2008). O a doua perspectivă se adresează întregii comunități, analizându-se „nevoia de schimbare” apărută la nivelul comunității în proprii săi termeni. Cercetarea se bazează pe interviuri și focus-grupuri, având menirea de a putea genera o planificare strategică ulterioară, și de a da *feedback* membrilor comunității cu privire la transformarea problemelor cu care aceștia se confruntă într-o agendă organizațională.

Să ne reamintim:

Cercetarea participativă își dorește să determine o schimbare în viața subiecților investigați. Ea constă într-un proces de *empowerment* pentru creșterea gradului de autodeterminare și autodezvoltare.

9.7. Ancheta apreciativă

O formă particulară de cercetare acțiune²⁷ este reprezentată de *ancheta apreciativă* și formele sale: managementul apreciativ, leadership-ul apreciativ etc, introdusă în literatura de specialitate de David Cooperrider și Suresh Srivatsva (1987).

Ancheta apreciativă a fost definită ca o cercetare co-transformatoare a pozitivului din indivizi și organizații, o descoperire transformatoare (Cooperrider, Srivatsva, 1987) a surselor generatoare de vitalitate a sistemelor vii aflate în momente de maximă eficiență și de maximă capacitate creatoare în domeniul social, economic și uman (Sandu, 2009a).

Ancheta apreciativă se bazează pe arta interogativă cu privire la punctele tari ale sistemului în scopul înțelegerii, anticipării și maximizării potențialului creativ existent la nivelul acestuia (Sandu, 2009b). Cooperrider și Whitney (1999) consideră ancheta apreciativă ca o mobilizare a capacității interogative, pe baza principiului întrebărilor necondiționat pozitive. Termenul însuși de *a aprecia*, de a valoriza, ne duce cu gândul la latura pozitivă a procesului de

²⁷ În acest capitol au fost integrate parțial și unele teme tratate anterior în Sandu, A. (2012d). *etică și deontologie profesională*. Iași, România: Editura Lumen.

dezvoltare, la afirmarea punctelor tari și a aspectelor pozitive, vizând transformarea amenințărilor în oportunități de dezvoltare (Ponea, 2009b).

Ancheta apreciativă este o formă particulară de cercetare acțiune, cu aplicații atât în mediul organizațional, cât și în mediul social. Eric Trist, Fred și Merrelyn Emery, Russ Ackoff și Chris Argyris (apud. Troxel, 2002) au încercat să demonstreze „capacitatea generatoare” a cercetării acțiune: declanșarea procesului de schimbare pornind de la însuși actul interogativ. Elementul de noutate, pe care ancheta apreciativă îl aduce, este schimbarea accentului de la modalitatea tradițională de acțiune dintr-un mediu organizațional, orientată invariabil asupra rezolvării de probleme, doar pentru că în orice mediu trebuie să fie probleme de rezolvat, către sublinierea importanței dezvoltării a ceea „ce-i mai bun din ceea ce este” (Cojocaru, Șt., 2005). Cooperrider și Srivatsva (1987) afirmă că *cercetarea acțiune* nu este bazată decât pe problemă, și aceasta duce la constrângerea sau la lipsa inovativității atunci când este abordată realitatea sau problema în cauză (Tudosă, 2013). Ștefan Cojocaru (2005) propune o paralelă între cercetarea acțiune clasică și cea apreciativă, adaptată după Cooperrider și Whitney (1999) după cum urmează:

► *Cercetarea acțiune clasică* implică identificarea problemelor, analiza cauzelor, a posibilelor soluții, și planificarea acțiunii pornind de la presupuziția principală că organizația este o problemă care trebuie rezolvată.

► *Cercetare acțiune bazată pe ancheta apreciativă* pornește de la aprecierea și valorizarea a ceea ce este mai bun în organizație, continuă cu construirea unei viziuni a ceea ce ar putea să fie, și dialogul privind ceea ce ar trebui să fie în baza presupuziției că o organizație este un mister ce ar trebui descoperit (Cojocaru, Șt., 2005).

Istoria anchetei apreciative a început odată cu cercetarea doctorandului David Cooperrider (Coghlan, Preskill, & Catsambas, 2003) într-unul din cele mai mari centre medicale din Statele Unite. A fost interesat de leadership și de cum anume au reușit sau au eșuat subiecții, în diferitele lor încercări. În urma cercetării și în urma discuțiilor cu subiecții lui, Cooperrider a fost impresionat de cooperarea pozitivă, de inventivitatea și de sublinierea eficacității în încercările lor, indiferent de rezultat (Tudosă, 2013).

Autorul teoriei a fost influențat și de o serie de cercetări din alte domenii: medicină, sport, antropologie, științe comportamentale, toate aceste subliniind importanța imaginii și a gândirii pozitive (Tudosă, 2013).

În primele două decenii de la apariția teoriei, aceasta a evoluat de la o simplă teorie academică la un adevărat proces practic și puternic de schimbare a mediilor organizaționale și a diferitelor sisteme. Rezultatele cercetării au declanșat o adevărată provocare pentru celelalte medii organizaționale și pentru punerea în practică a teoriei.

Întărirea și convingerea în elaborarea teoriei sale au fost susținute și de o serie de alte cercetări și descoperiri, precum (Preskill, 2007):

► Efectul Placebo – pacienții trăiesc, experimentează ceea ce se așteaptă ei să trăiască. Mai bine de trei sferturi dintre pacienți s-au vindecat doar crezând că ei iau un anumit tratament.

► Efectul Pygmalion – ceea ce așteptăm să se întâmple, se va întâmpla atunci când proiectăm anumite expectanțe.

► Cercetările din neuroștiință – creierul poate fi recompensat, optimismul determină neuronii să realizeze o serie de conexiuni care vor crea imagini optimiste și gânduri pozitive.

► Psihoneuroimunologie – cercetările din domeniu au demonstrat cum anume stresul, emoțiile negative create, generează anumite schimbări psihice negative.

► Sportul și reprezentările vizuale – cercetările efectuate în acest domeniu au arătat că mintea nu poate respinge imaginea negativă (Tudosă, 2013).

Conceptul de *anchetă apreciativă* a fost lansat în anul 1987, prin lucrarea lui David Cooperrider și a lui Suresh Srivatsa (1987), *Appreciative Inquiry in Organizational Life*, care definesc ancheta apreciativă ca fiind „căutarea a ceea ce este cel mai bun în oameni, în organizații și în lumea din jur. Ancheta apreciativă implică sistematic descoperirea a ceea ce oferă „viața” la un sistem din viață (Cojocaru, Șt., 2005), când acesta este cel mai viu, cel mai eficient, și cel mai constructiv din punct de vedere economic, ecologic sau uman” (Sandu, 2009a).

Așa cum am menționat anterior, David Cooperrider și Suresh Srivatsa (1987) - cei care au pus bazele acestui sistem de cercetare –acțiune, definesc „ancheta apreciativă” ca o cercetare co-transformatoare a pozitivului din indivizi, grupuri, comunități sau organizații (Sandu, 2009a). Această paradigmă propune descoperirea propriilor surse generatoare de vitalitate a sistemelor sociale funcționale, în momentele lor de maximă eficiență și maximă capacitate creatoare în domeniul economic, ecologic, uman (Sandu, 2009a). Ancheta apreciativă plasează accentul îndeosebi pe evidențierea punctelor tari ale sistemului vizat, asigurând astfel calea spre a le putea înțelege, anticipa și maximiza potențialul creativ (Sandu, 2009a).

Dezvoltarea organizațională din perspectiva anchetei apreciative este posibilă în principal prin valorificarea resurselor de coerență socială, inerente la nivelul subgrupurilor constituite în cadrul organizației. Renunțarea la paradigma deficienței transformă organizația dintr-un instrument centrat pe scop productive, într-un instrument centrat pe valorificarea resurselor, potențialurilor constructive și idealurilor membrilor componenți, transformându-se astfel dintr-o instituție într-un grup de referință, căruia îi preia potențialul resocializant.

Ancheta (cercetarea) apreciativă (*appreciative inquiry* în engleză) este un mod particular de a chestiona subiecții dezvoltării organizaționale și în același timp de a prefigura viitorul, prin adoptarea unor relații pozitive pornind de la pozitivitatea fundamentală inerentă persoanei, organizației sau unei situații, sporind capacitatea sistemului de cooperare și schimbare. Metoda are ca presuposiție fundamentală angajamentul indivizilor în îmbunătățirea, schimbarea și focalizarea pe performanță (wikipedia.org/wiki/Appreciative_inquiry), (Sandu, 2009b).

A aprecia²⁸ = 1. a valoriza acțiunea de recunoaștere a aspectelor pozitive în oameni, lumea înconjurătoare; afirmarea punctelor tari trecute și prezente, identificarea potențialităților, perceperea acelor lucruri care dau viață (sănătate, vitalitate, excelență) sistemelor vii; 2. a crește valoarea. Sinonime: a valoriza, a onora, a prețui (Cooperrider, Whitney, 1999).

A ancheta²⁹ = 1. acțiunea de a explora și descoperi, 2. acțiunea de a pune întrebări, fiind deschis spre a sesiza noi potențialități și oportunități. Sinonime: descoperire, cercetare, explorare sistematică, studiu (Cooperrider, Srivatsva, 1987).

Perspectiva anchetei apreciative este una socio-raționalistă, rezumată de Cooperrider și Srivatsva (1987) în câteva elemente esențiale:

- ▶ Ordinea socială este fundamental instabilă, la orice moment fiind produsul unei negocieri sau convenții între persoane, convenție asumată tacit sau explicit de către acestea (Sandu, 2009a).

- ▶ Modelele acțiunii social-organizaționale nu sunt impuse în manieră biologică sau fizică, ele sunt capabile de o varietate infinită.

- ▶ Acțiunea socială este susceptibilă de a fi interpretată diferit în funcție de contextul istoric în care are loc, nici una dintre interpretări neputând fi considerată în mod obiectiv superioară alteia.

- ▶ Acțiunile umane sunt prescrise de către idei, credințe, intenții sau teorii. Ca atare, orice transformare a comportamentului se realizează prin schimbarea în profunzime a acestora. Perspectiva socio-raționalistă afirmă că teoriile pe care le îmbrățișăm, credințele și reprezentările noastre au un efect puternic asupra realității sociale (Sandu, 2009b).

²⁸ Ap-pre'ci-ate, v., 1. valuing; the act of recognizing the best in people or the world around us; affirming past and present strengths, successes, and potentials; to perceive those things that give life (health, vitality, excellence) to living systems 2. to increase in value, e.g. the economy has appreciated in value. Synonyms: VALUING, PRIZING, ESTEEMING, and HONORING.

²⁹ In-quire' (kwir), v., 1. the act of exploration and discovery. 2. To ask questions; to be open to seeing new potentials and possibilities. Synonyms: DISCOVERY, SEARCH, and SYSTEMATIC EXPLORATION, STUDY

► Unul dintre cel mai puternice instrumente care stau la dispoziția comunităților în transformarea convențiilor în norme, valori, scopuri, ideologii, este actul dialogului. Schimbările care au loc la nivelul practicilor lingvistice pot cauza transformări profunde în practicile sociale (Cojocaru, Șt., 2005; Sandu, 2009a).

Teoria socială este înțeleasă ca un limbaj elevat, care posedă o gramatică proprie, putând fi folosită ca instrument lingvistic necesar pentru crearea unor modele noi de acțiune socială (Cojocaru, Șt., 2005; Sandu, 2009a).

Orice teorie are valoare normativă, latentă sau manifestă, având potențialul de a influența ordinea socială. Fiecare teorie socială are implicit o semnificație morală: având potențialul de a afecta și regla relațiile inter-personale atât în mediul instituțional cât și în viața cotidiană. Cunoașterea socială se construiește într-un proces de interacțiune colectivă, cunoașterea fiind creată, menținută și utilizată de către grupul uman (Cojocaru, Șt., 2005; Sandu, 2009a), în calitate sa de comunitate interpretativă (Sandu, 2012b).

Ancheta apreciativă a fost definită ca fiind o paradigmă a evoluției conștiente particularizată pentru noul mileniu, „o metodologie care duce ideea constructului social al realității către extrema sa pozitivă prin accentuarea metaforei și narațiunii, relaționarea cu modul de cunoaștere și limbajul aducând-o la potențialul maxim de teorie generatoare”, „cea mai importantă teorie generatoare” (Gergen, 2005), „cea mai importantă teorie în cercetarea acțiune din ultima decadă” (Bushe, 2010), “o nouă Yoga a cercetării” (Harman, 1990), “o abordare radical afirmativă a schimbării, prin completa înlăturare a managementului centrat pe problem” (White, 1996), “piatra filosofală a dezvoltării organizaționale” (Cooperider, Whitney, 2005). Pornind de la aceste definiții, Cooperrider și Whitney (2005) consideră ancheta apreciativă o epistemologie, o instanță normativă, o metodologie în managementul schimbării, o abordare semnificativă de leadership.

Documentare multimedia:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *specificului anchetei apreciative* invităm studenții să vizioneze resursele multimedia referitoare la ancheta apreciativă. Disponibile online la adresele:

<https://www.youtube.com/watch?v=3JDfr6KGV-k>

<https://www.youtube.com/watch?v=P3MLkDI2MHc>

Să ne reamintim:

O formă particulară de cercetare acțiune este reprezentată de *ancheta apreciativă* și formele sale: managementul apreciativ, leadership-ul apreciativ etc. Ancheta apreciativă se bazează pe arta interogativă cu privire la punctele tari ale sistemului în scopul înțelegerii, anticipării și maximizării potențialului creativ existent la nivelul acestuia.

9.8. Dezvoltarea organizațională apreciativă

Ipoteza care stă la baza fundamentării anchetei apreciative este aceea că orice organizație nu este altceva decât o construcție socială arbitrară, ale cărei limite sunt trasate de imaginația oamenilor și de voința colectivă a acestora.

Gervase Bushe (1998) consideră că limbajul și cuvintele reprezintă fundamentul vieții sociale, în acord cu viziunea post-modernistă asupra limbajului văzut ca agent activ în crearea semnificațiilor. Prin urmare, teoria - în special teoria care este codată în cuvinte sau în imagini - are forța de a modela organizarea socială deoarece noi „vedem ceea ce credem” (Sandu, 2012b).

Pentru a se realiza o schimbare la nivelul unei organizații se va urmări, pentru început, redefinirea modului în care membrii acesteia, dar și stakeholderii, explică valorile care au condus la succes. Schimbarea este astfel văzută, în primul rând, ca o schimbare de atitudine a membrilor care definesc organizația și fac parte din ea. În orice organizație schimbarea poate fi realizată prin modificarea „istoriilor” sau „poveștilor” care circulă informal, de regulă în grupuri mici, confidențiale și care nu pot fi discutate în întâlniri oficiale (Sandu, 2012b). Aceste povești lucrează asupra minții umane la un nivel inconștient (Bushe, 1988).

Dezvoltarea organizațională în versiunea apreciativă are la bază o analiză semiotică a metadiscursurilor organizației. În fiecare astfel de organizație indivizii își creează un set de povești care se reunesc în ceea ce se numește cultura organizațională. Lectura acestor povești, în termeni apreciativi, vizează accentuarea elementelor de succes, a momentelor de apreciere și valorizare a semnificațiilor personale, a experienței organizaționale. Cultura unei organizații este legată de astfel de momente de succes, oameni remarcabili, momente de valorizare când gradul de satisfacție a indivizilor componenți ai organizației, modele și momente de succes din viața organizației ce se doresc a fi transmise în activitatea ulterioară a organizației (Sandu, 2012a).

Bushe (1998) consideră că ancheta apreciativă oferă organizației o strategie de auto-susținere care constă în actualizarea valorilor deja existente în sistem, și care au generat anterior cele mai mari performanțe din istoria organizației (Cojocaru, 2004).

Perspectiva apreciativă este una construcționistă (Cojocaru, 2004) aceasta însemnând că ordinea socială este rezultatul unei negocieri permanente între actorii sociali.

Hallie Preskill în lucrarea sa *Using Appreciative Inquiry in Evaluation Practice* (2007) pune la baza dezvoltării metodelor apreciative, opt axiome generale cu valoare de principii:

► În orice societate, grup sau organizație există ceva ce funcționează bine și se bucură de aprecierea celorlalți.

► În direcția în care ne concentrăm și spre care ne îndreptăm cel mai frecvent atenția, înspre acea direcție va evolua sistemul analizat.

Realitatea (socială) este o construcție continuă, aflată în fiecare moment într-un proces de transformare. Nu există o singură realitate socială, ci o multitudine de realități sociale rezultate din procese constructive diferite la care participă actorii sociali (Sandu, 2012e).

Procesul interogativ, însuși actul de a pune întrebări în interiorul unei organizații sau a unui grup, determină un proces de schimbare la nivelul acesteia. Intensitatea schimbării este proporțională cu amplitudinea procesului interogativ.

Actorii sociali manifestă un grad maxim de încredere și confort „în călătoria spre viitor atunci când duc cu ei părțile bune, pozitive din trecutul lor” (Tudosă, 2013).

Istoria personală, socială sau organizațională merită reținută într-o manieră pozitivă, păstrând în memorie (Tudosă, 2013), sub forma unor metapovestiri, acele evenimente pozitive și transformatoare, ce pot fi reținute ca povești de succes (Sandu, 2012a).

Este importantă capacitatea apreciativă discriminatorie, manifestată sub forma aprecierii diferențiate a pozitivului în funcție de situație și de cele mai înalte performanțe anterioare.

Realitatea socială se creează în procesul comunicațional, astfel încât limbajul utilizat are tendința de a crea propria realitate (Tudosă, 2013).

Cristina Tudosă (2013) observă existența unui numitor comun al acestor premise care unește schimbarea și dorința de schimbare. Stephen Robbins, în lucrarea *Organizational Behavior* (2005) propune trei pași care să definească schimbarea organizațională: îngheț, mișcare, reformulare. Acești pași sunt compatibili cu sistemul 4D al anchetei apreciative.

Actualmente o serie de mari corporații precum McDonalds, US Cellular, British Telecom, Avon Mexico, World Vision, Nutrimental, precum și o serie de organizații publice implicate în administrația publică centrală sau locală din Brazilia, Canada, India, Olanda, Africa de Sud etc., utilizează ancheta apreciativă în propria dezvoltare organizațională și în managementul resurselor umane.

Documentare multimedia:

Pentru o cât mai amplă înțelegere a *specificului anchetei apreciative* invităm studenții să vizioneze resursele multimedia referitoare la ancheta apreciativă. Disponibile online la adresele:

<https://www.youtube.com/watch?v=rRYsW5-Hhog>

<https://www.youtube.com/watch?v=jehz2Mx-Vt4>

Să ne reamintim:

Pentru a se realiza o schimbare la nivelul unei organizații se va urmări, pentru început, redefinirea modului în care membrii acesteia, dar și stakeholderii, explică valorile care au condus la succes. Dezvoltarea organizațională în versiunea apreciativă are la bază o analiză semiotică a metadiscursurilor organizației.

9.9. Inteligența apreciativă

Dimensiunea psihologică a anchetei apreciative o reprezintă construcția conceptului de *intelență apreciativă*, formulat de către Thatchenkery și Metzker (2008).

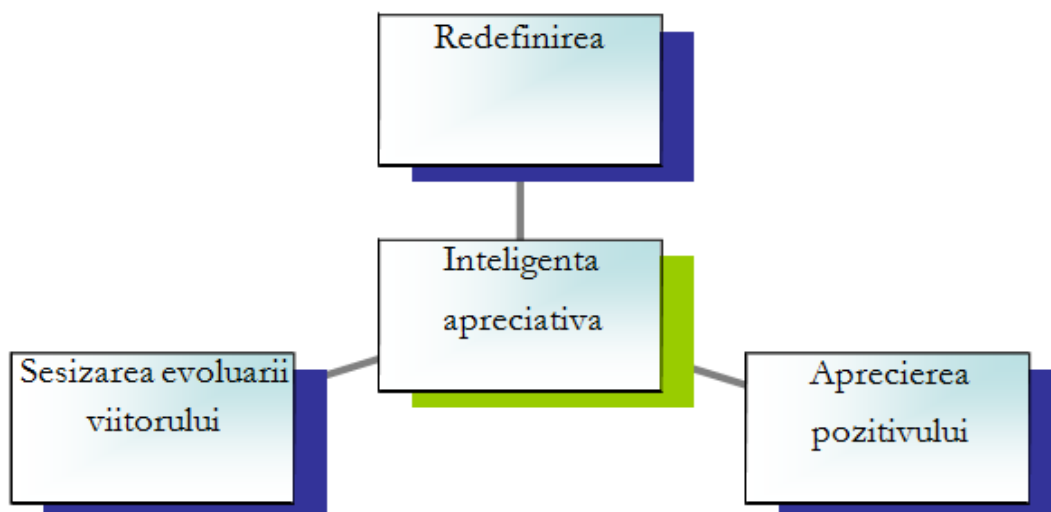

Inteligența apreciativă reprezintă „capacitatea de a uni, sublima și extinde gradul de inteligență dintr-o gamă largă de inteligențe cunoscute și anume: lingvistică, non-lingvistică personală și orientată spre alte persoane, fiind în fond un fel de metainteligență, reunind toate tipurile de inteligență în vederea unor scopuri constructive” (Thatchenkery & Metzker, 2008).

Thatchenkery și Metzker (2008) formulează în termeni plastici ideea că *intelența apreciativă* este ”abilitatea de a vedea stejarul încă din faza de ghindă”. Cele trei componente ale *intelenței apreciative* (Thatchenkery & Metzker, 2008) sunt:

- ▶ recadrarea, înțeleasă ca redefinire a cadrului constructiv;
- ▶ aprecierea elementelor pozitive;
- ▶ sesizarea modului cel mai probabil în care va evolua sistemul, a modurilor de evoluție alternativă cele mai favorabile sistemului, și a modalităților în care se poate construi viitorul pornind de la prezent.

Schemă: Inteligența apreciativă ca factor cheie al dezvoltării resurselor umane

(Sandu, 2009b)

Inteligența apreciativă – este denumită „puterea de a reîncadra lucrurile, de apreciere a posibilităților pozitive, și capacitatea de a vedea cum se derulează viitorul, plecând din prezent” (Thatchenkery & Metzker, 2008).

Reîncadrarea reprezintă modificarea perspectivei prin care se percep lucrurile, redefinirea cadrului fiind văzut ca proces psihologic prin care o persoană modifică perspectiva sub care consideră un obiect, o persoană sau un context social. Este un proces de redefinire a cadrului din problemă în provocare pentru dezvoltare (Thatchenkery & Metzker, 2008).

Aprecierea pozitivului reprezintă abilitatea de a sesiza pozitivul în evenimente, situații, obstacole, de a se focaliza din totalitatea elementelor unui obiect asupra elementelor pozitive (afirmative) (Thatchenkery & Metzker, 2008).

Sesizarea modului în care ia naștere viitorul din prezent reprezintă capacitatea de a face conexiuni între aspectele generative ale prezentului și viitorul dorit (Thatchenkery & Metzker, 2008).

Coachingul proiectat pornind de la cadrele interpretative specifice anchetei apreciative, începe procesul de transformare apreciativă a resurselor umane cu o tehnică de construcție a viziunii. În practică, *coach*-ul poate solicita clientului să se relaxeze (utilizând, eventual, exerciții de respirație), solicitându-i ca în starea relaxată să vizualizeze aspectele performante dorite ca fiind în curs de îndeplinire, în toate aspectele vieții, fie pe plan individual, fie pe cel profesional, fie social. Clientul este rugat să scrie detaliile viziunii ideale sau să utilizeze desene, colaje, pentru a explora împreună cu *coach*-ul cele mai importante aspecte ale viziunii (Thatchenkery & Metzker, 2008).

Să ne reamintim:

Dimensiunea psihologică a anchetei apreciative o reprezintă construcția conceptului de *intelență apreciativă*. Cele trei componente ale *intelenței apreciativă* sunt: recadrarea, înțeleasă ca redefinire a cadrului constructiv; aprecierea elementelor pozitive; sesizarea modului cel mai probabil în care va evolua sistemul.

9.11. Utilizarea anchetei apreciativă în managementul resurselor umane

Utilizarea Anchetei Apreciative în scopul dezvoltării resurselor umane urmărește o serie de paliere instituționale care facilitează dezvoltarea resurselor umane în cadrul organizației și asigură convergența dintre resursa umană și nevoia de dezvoltare a organizației.

Dezvoltarea apreciativă privește o serie de dimensiuni constitutive ale managementului resurselor umane: selecția personalului, formarea continuă și trainingul, estimarea performanțelor și motivarea angajaților, comunicarea internă și dezvoltarea culturii organizaționale.

Managementul apreciativ al resurselor umane reprezintă un stil de conducere bazat pe „intelența emoțională”.

Iulia Fodor (2009) afirma că liderii adevărați sunt cei care impresionează, trezesc pasiuni și stimulează ce e mai bun în membrii organizației. Managementul apreciativ al resurselor umane dintr-o organizație pornește de la viziunea că echipa este nucleul central al resurselor umane într-o organizație și că indiferent de poziția fiecăruia în organizație, succesul acesteia depinde de cooperarea, comunicarea și susținerea reciprocă dintre toți membrii acesteia. Managementul apreciativ se bazează, în planificarea strategică a organizației, în primul rând pe resursele umane care există și de a cărei dezvoltare se preocupă. Un sistem de management apreciativ al resurselor umane se preocupă de susținerea continuă a tuturor membrilor organizației, în dezvoltarea lor atât pe plan profesional, cât și la nivel individual. Managementul apreciativ al resurselor umane are la bază ideea de responsabilitate organizațională față de proprii stakeholderi, de membrii și angajații organizației - în cazul de față și în același timp de responsabilitatea socială a acesteia.

Un alt element semnificativ în cadrul managementului apreciativ al resurselor umane este dat de dezvoltarea acestora în contextul cultural al organizației, precum și de alinierea valorilor operaționale ale organizației, la care aderă membrii acesteia la misiunea organizației, către dezvoltare socială, culturală și individuală. Dimensiunile dezvoltării organizaționale au fost adoptate și dezvoltate de Antonio Sandu, după o schiță propusă de Bruce Barnard (2010). Ca

elemente definitorii ale managementului apreciativ al resurselor umane, autorul menționat prezintă, pornind de la cercetările domniei sale, o serie de principii (Sandu, 2009a) constructive pentru o etică apreciativă aplicată în domeniul resurselor umane (Sandu, 2012a). Noi ne vom propune să adaptăm, la rândul nostru, principiile menționate, pentru specificul managementului resurselor umane în cadrul industriei ospitalității.

- ▶ Accentul pe realizări și valorizarea acestora;
- ▶ Identificarea și dezvoltarea continuă a elementelor de *know-how* proprii;
- ▶ Valorizarea oportunităților strategice;
- ▶ Promovarea, unicitatea produselor și punctele tari ale serviciilor oferite;
- ▶ Expertiza socială și comunicațională;
- ▶ Accentul pe inovativitate;
- ▶ Accentuarea practicilor de succes;
- ▶ Existența unor standarde de bună practică și a unui management al calității;
- ▶ Inteligența organizațională și consolidarea unor strategii de dezvoltare organizațională bazată pe punctele tari;
- ▶ Existența unui set de valori necondiționat afirmativ;
- ▶ Competențele fundamentale pragmatice și comunicaționale care fac organizația să funcționeze eficient, determinându-i unicitatea;
- ▶ Sistem de norme, valori organizaționale, la care membrii acesteia aderă, oferind organizației originalitate și unicitate;
- ▶ Dezvoltarea capitalului uman al organizației, punându-se un accent deosebit pe poveștile de succes ale membrilor și stakeholderilor acesteia;
- ▶ Reunirea tuturor poveștilor de succes din organizație într-o poveste unică a acesteia;
- ▶ Responsabilitatea socială la nivelul comunității;
- ▶ Viziune multiculturală și transculturală (Sandu, 2009a).

Aceste premise sunt definitorii pentru managementul apreciativ al resurselor umane prin plasarea strategiilor de obținere a excelenței la nivel intern al organizației și repoziționarea organizației în raport cu partenerii, beneficiarii și stakeholderii din mediul extern, într-un efort general de dezvoltare organizațională apreciativă. Dezvoltarea resurselor umane este astfel o componentă a dezvoltării organizaționale apreciative. Ancheta apreciativă și metodele apreciative în general au apărut tocmai în contextul dezvoltării organizaționale și privesc realizarea de performanțe în acele direcții de activitate a organizației în care sunt deja configurate elemente de succes date de resursele umane existente, de strategiile și obiectivele organizației, de cultura organizațională etc. Maximizarea performanțelor organizaționale

diminuează riscul apariției tensiunilor, a conflictelor și a incidentelor de orice natură, care ar putea duce la crearea unor situații de impas (Sandu, 2009a).

► *Realizările.* Din perspectiva realizărilor, vor fi analizate elementele de succes care particularizează organizația în cadrul segmentului de piață în care acționează. Sunt luate în considerare produsele inovative, succesele organizației în relația cu clienții, tehnologii particulare și *know-how*, identitate de brand, vizibilitate externă și adecvarea culturii organizaționale la identitatea de brand, premii obținute și menționări etc. (Sandu, 2009a). Din perspectiva resurselor umane, se va urmări gradul de raportare al membrilor organizației la realizările obținute de organizație la nivel general și de propriul departament în particular. Realizările organizației ar trebui să constituie o sursă de construcție a identității profesionale, și de motivare a personalului, prin aderența la valorile organizației și prin transferul de prestigiu atât dinspre indivizi spre organizație – membrii cu realizări deosebite cresc prestigiul unei organizații bazate pe cunoaștere – cât și dinspre organizație către individ – apartenența la o organizație de prestigiu crește prestigiul personal al membrilor acesteia, constituie o valoare adăugată în sfera brandingului personal.

► *Oportunități strategice.* Analiza are în vedere oportunitățile de dezvoltare, inclusiv cele de piață ale organizației generate de specificul și particularitățile acesteia, precum și de resursele umane existente. Sunt construite o serie de previziuni și planuri strategice, fiind operată o analiză a programelor implementate de organizație, a produselor și serviciilor livrate, a politicilor de calitate, a standardelor etice și managementul calității totale (Sandu, 2009a).

► *Mediul inovativ.* Se urmărește inovativitatea propriu-zisă ce apare la nivelul tehnologic, în procesele productive, în oferirea serviciilor (Sandu, 2009a). Din perspectiva resurselor umane se are în vedere gradul de inovativitate/inventivitate, ca aptitudine generală a angajaților (Pânișoară, 2008). Mediul de lucru inovativ va stimula dezvoltarea creativității angajaților, transformând organizația într-un mediu de lucru performant. Stimularea creativității se dovedește a fi un factor motivațional, care să stimuleze performanța instituțională, prin stimularea sentimentului membrilor organizației de a fi co-creatori ai valorii Organizației.

► *Poveștile de succes.* Se are în vedere evidențierea unor elemente de cultură organizațională care constau în povești de succes și în crearea identității membrilor organizației prin procese socializante care au loc la nivelul organizației etc. (Sandu, 2009a). În acest sens, din perspectiva managementului resurselor umane, se are în vedere organizarea unor traininguri motivaționale bazate pe ancheta apreciativă – de tip *appreciative inquiry summit* (Bushe, 2010), sau grupuri de socializare apreciativă (Ponea & Sandu, 2011).

► *Practici pozitive.* Practicile pozitive vizează atât managementul calității și managementul excelenței în organizație, a celor mai bune practici și soluții de afaceri, a poveștilor despre

succes care există la nivelul organizației, dar și standardele și practicile etice, politica de etică particulară necesară pentru transformarea viziunii organizaționale în strategie de dezvoltare durabilă (Sandu, 2009a). Din perspectiva managementului resurselor umane se urmărește aderența personalului la viziunea organizațională, o politică coerentă de facilitare a integrării noilor angajați în cultura organizațională, trainingurile de etică pe care organizația le realizează etc.

► *Emoții pozitive și satisfacția trebuințelor superioare.* Sunt capturate și analizate afirmațiile indivizilor cu privire la nivelul de satisfacție a muncii, la aprecierea de care se bucură în organizație și în corelație cu aceasta, la evoluția stimei de sine ca factor motivațional, aderența personalului la cultura organizațională etc. (Ponea & Sandu, 2011).

► *”Înțelepciunea” organizațională și competențele organizaționale.* Înțelepciunea organizațională este descrisă prin existența unor strategii de dezvoltare durabilă construite pornind de la punctele tari ale organizației. Se are în vedere existența unui set de valori necondiționat pozitive, atât la nivelul documentelor oficiale ale organizației, cât și la nivelul culturii organizaționale, a poveștilor de succes care circulă în organizație. Competențele organizaționale vizează existența la nivel de organizații a unui nucleu de competențe pragmatice și comunicaționale, care îi constituie unicitatea și o fac să funcționeze eficient (Ponea & Sandu, 2011). Managementul apreciativ al resurselor pune accentul pe crearea la nivelul organizației a unui sistem de norme, valori, tradiții și ritualuri organizaționale, la care membrii organizației aderă - și care-i constituie originalitatea și unicitatea - și la care membrii acesteia se raportează în construcția propriei identități profesionale (Ponea & Sandu, 2011).

► *Aprecierea și Visioningul direcțiilor de dezvoltare.* Reprezintă sinteza viziunilor membrilor organizației cu privire la viitorul acesteia și a locului în organizație. Etapa vizează constituirea unor viziuni strategice prin aprecierea potențialităților organizației și a căilor de îndeplinire a acestora sub forma unor “profeții autorealizatoare”.

► *Dezvoltarea apreciativă a capitalului uman.* Se urmărește evidențierea unui set de valori și performanțe ale indivizilor ce compun organizația, printre care spiritul de echipă și întrajutorarea, relațiile publice ale organizației, responsabilitatea socială corporatistă la nivelul organizației, punându-se accentul asupra poveștilor de succes ale indivizilor și corelația acestora într-o poveste unică a organizației (Ponea & Sandu, 2011). Sunt avute în vedere o serie de macrotendințe pozitive existente la nivelul organizației în ceea ce privește propunerea de noi practici, servicii și produse - și în corelare cu aceasta dezvoltarea resurselor umane prin trecerea la *learning organisation*, ca formă particulară a organizației bazate pe cunoaștere. Din această perspectivă se urmărește *sistemul de cunoștințe utilizat în practica organizației*, permisivitatea la nou și inovație, viziunea multidimensională, abordarea tehnologiilor avansate

la nivel productiv/și sau a oferirii de servicii, dar și la nivel comunicațional și managerial (Ponea, Sandu, 2011). În mod particular, organizația de turism focalizată pe eco-turism și turism rural pune un accent apreciativ pe identificarea elementului *tradițional*, care a constituit un element de pozitivitate inerentă în cadrul comunității respective, și integrarea acestuia în specificul serviciilor turistice oferite. Valorificarea patrimoniului cultural constituie în sine un element de apreciere la adresa tradiției comunitare a regiunii, dar și unul de inovare în serviciile turistice la nivelul organizației ofertante de servicii. Ca atare, prin tehnologii inovative nu se înțelege întotdeauna tehnologii absolut noi, din perspectivă științifică, ci și reconsiderarea tradițiilor în construcția unor politici de servicii adecvate. Elementele tradiționale ale ospitalității devenite o *industrie a ospitalității constituie astfel de elemente specific apreciative*, de punere în valoare a *ceea ce merge*, ceea ce dă viață și energie, într-o anumită comunitate.

Să ne reamintim:

Dezvoltarea apreciativă privește o serie de dimensiuni constitutive ale managementului resurselor umane. Managementul apreciativ al resurselor umane dintr-o organizație pornește de la viziunea că echipa este nucleul central al resurselor umane într-o organizație.

Rezumat:

Cercetarea calitativă reprezintă studierea oamenilor în mediul lor natural, în viața de toate zilele. În literatura de specialitate, se vorbește despre patru tipuri de triangulare: a datelor, a cercetătorului, teoretică și metodologică. Tehnica interviului are menirea de a ne furniza date suplimentare și complementare cu privire la tema studiată. Focus-grupul face parte din categoria tehnicilor calitative de culegere a datelor pentru analiza percepțiilor, motivațiilor, sentimentelor, nevoilor și opiniilor oamenilor.

Cercetarea participativă constă într-un proces de *empowerment* pentru creșterea gradului de autodeterminare și autodezvoltare. O formă particulară de cercetare acțiune este reprezentată de *ancheta apreciativă* și formele sale: managementul apreciativ, *leadership*-ul apreciativ etc. Dezvoltarea organizațională în versiunea apreciativă are la bază o analiză semiotică a metadiscursurilor organizației. Dimensiunea psihologică a anchetei apreciative o reprezintă construcția conceptului de *intelență apreciativă*. Dezvoltarea apreciativă privește o serie de dimensiuni constitutive ale managementului resurselor umane.

Test de autoevaluare:

1. În literatura de specialitate, se vorbește despre patru tipuri de triangulare:

- a. a datelor, a sociologilor, teoretică și metodologică.
- b. a datelor, a cercetătorului, teoretică și metodologică.
- c. a datelor, a cercetătorului, empirică și metodologică.

2. Focus grupul face parte din categoria :

- a. tehnicilor cantitative de culegere a datelor.
- b. tehnicilor calitative de culegere a datelor.
- c. tehnicilor mixte de culegere a datelor.

3. Interviu:

- a. poate fi confundat cu interogatoriul.
- b. nu poate fi confundat cu interogatoriul.
- c. nu poate fi confundat cu focus grupul.

4. Cercetarea participativă constă într-un proces de empowerment pentru creșterea:

- a. gradului de autodeterminare și participare.
- b. gradului de autodeterminare și autodezvoltare.
- c. gradului de autodeterminare și implicare.

Lucrare de verificare:

Realizați un ghid de interviu semi-structurat pentru o cercetare sociologică cu o temă la alegere. Pentru obținerea punctajului maxim (10 puncte) se vor avea în vedere următoarele: redactarea părții introductive conform exemplului oferit anterior în curs, stabilirea a cel puțin 3 axe tematice, indicarea a cel puțin 2 întrebări pentru fiecare axă tematică, la fiecare întrebare, redactarea instrucțiunilor pentru operatorul de interviu.

Miniglosar:

Cercetarea calitativă reprezintă studierea oamenilor în mediul lor natural, în viața de toate zilele.

Triangularea datelor (a surselor) presupune culegerea datelor din mai multe surse (persoane, grupuri, contexte sociale).

Triangularea cercetătorului se referă la situația în care mai mulți cercetători vor participa la cercetare, sau traseul investigării realizat de un cercetător va fi reluat de un alt cercetător (pentru verificarea/ validarea rezultatelor).

Interviul structurat se bazează pe întrebări formulate rigid și într-o ordine și succesiune prestabilită.

Interviul semistrukturat se bazează pe un ghid cu întrebări precis formulate, dar care lasă succesiunea întrebărilor și uneori modalitatea de formulare a acestora la latitudinea intervievatorului.

Interviul nestructurat vizează aplicarea unor întrebări la latitudinea intervievatorului.

Focus grupul reprezintă un interviu de grup, focalizat pe o anumită temă, strict delimitată.

Cercetarea acțiune este o anchetă interactivă care pune în acțiune simultan procesul rezolvării de probleme cu cel de analiză colaborativă a datelor, în scopul înțelegerii funcționării și implementării schimbărilor la nivelul organizației sau comunității

Ancheta apreciativă - o cercetare co-transformatoare a pozitivului din indivizi și organizații, o descoperire transformatoare a surselor generatoare de vitalitate a sistemelor vii aflate în momente de maximă eficiență și de maximă capacitate creatoare în domeniul social, economic și uman.

Dezvoltarea apreciativă privește o serie de dimensiuni constitutive ale managementului resurselor umane.

Bibliografie minimală:

Sandu, A. (2014). *Elemente de sociologie. Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale*. București, România: Tritonic.

Chelcea, S. (2001). *Tehnici de cercetare sociologică*. Curs Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București.

Miftode, V. (2011). *Tratat de metodologie sociologică*. Iași, România: Editura Lumen.

Teste finale

Întrebări cu alegere simplă. Numai o variantă este corectă.

1. Ce este contractul social?

- a. Contractul social este, în viziunea lui Tomas Hobbes, o urmare a dorinței oamenilor de a-și gira sociabilitatea. Contractul social se bazează pe adunarea rațională a tuturor cetățenilor la principiile stabilite și constituite ca legi.
- b. Contractul social este, în viziunea lui Tomas Hobbes, o urmare a incapacității oamenilor de a-și gira sociabilitatea. Contractul social se bazează pe adunarea voluntară a tuturor cetățenilor la principiile stabilite și constituite ca legi.
- c. Contractul social este, în viziunea lui Tomas Hobbes, o urmare a incapacității oamenilor de a-și gira sociabilitatea. Contractul social se bazează pe adunarea voluntară a tuturor factorilor politici la principiile stabilite și constituite ca legi.

2. Care sunt cele mai importante preocupări ale sociologului german Max Weber?

- a. Cele mai importante preocupări ale lui Max Weber sunt: cercetarea puterii, autonomiei și legitimării.
- b. Cele mai importante preocupări ale lui Max Weber sunt: cercetarea puterii, dominației și legitimării.
- c. Cele mai importante preocupări ale lui Max Weber sunt: cercetarea puterii, dominației și separării puterilor în stat.

3. Care este originea statului în viziunea lui Max Weber?

- a. În viziunea lui Max Weber, originea statului este arogarea unui drept asupra unui teritoriu de către cetățenii care îl locuiesc.
- b. În viziunea lui Max Weber, originea statului este arogarea unui drept asupra unui teritoriu de către o populație.
- c. În viziunea lui Max Weber, originea statului este arogarea unui drept asupra unui teritoriu nereclamat de alt stat de către o populație.

4. Care sunt indicatorii obiectivi ai calității vieții propuși de Rebedeu și Zamfir?

- a. Indicatorii subiectivi ai calității vieții sunt: nivelul de trai, bunăstarea materială, venitul mediu, munca și timpul liber, asistența medicală, starea de sănătate a populației, gradul de acces la serviciile sociale, forma și nivelul de asistență socială.

b. Indicatorii obiectivi ai calității vieții sunt: nivelul de trai, bunăstarea materială, venitul mediu, munca și timpul liber, asistența medicală, starea de sănătate a populației, gradul de acces la serviciile sociale, forma și nivelul de asistență socială.

c. Indicatorii obiectivi ai fericirii sunt: nivelul de trai, bunăstarea materială, venitul mediu, munca și timpul liber, asistența medicală, starea de sănătate a populației, gradul de acces la serviciile sociale, forma și nivelul de asistență socială.

5. Care sunt indicatorii subiectivi ai calității vieții?

a. Indicatorii subiectivi ai calității vieții sunt: fericirea familială, satisfacția în muncă, gradul de auto-realizare.

b. Indicatorii subiectivi ai calității vieții sunt: fericirea individuală, satisfacția în muncă, gradul de auto-realizare.

c. Indicatorii obiectivi ai calității vieții sunt: fericirea individuală, satisfacția în muncă, gradul de auto-realizare.

6. La ce pot fi utilizate studiile privind calitatea vieții?

a. Studiile privind calitatea vieții sunt utilizate în evaluarea programelor sociale și publice, în construcția politicilor publice cum ar fi politicile sociale, de sănătate, educative și în practica socială sau clinică curentă.

b. Studiile privind calitatea vieții sunt utilizate în evaluarea programelor sociale și de sănătate, în construcția politicilor publice cum ar fi politicile sociale, de sănătate, educative și în practica socială sau clinică curentă.

c. Studiile privind calitatea vieții sunt utilizate în evaluarea programelor publice și de educație, în construcția politicilor publice cum ar fi politicile sociale, de sănătate, educative și în practica socială sau clinică curentă.

7. Care sunt cele mai uzuale procedee de eșantionare?

a. În mod obișnuit sunt practicate două procedee de eșantionare, unul cantitativ - bazat pe alegerea prin hazard și celălalt prin acordarea de cote.

b. În mod obișnuit sunt practicate două procedee de eșantionare, unul probabilist - bazat pe alegerea prin hazard și celălalt prin acordarea de cote.

c. În mod obișnuit sunt practicate două procedee de eșantionare, unul probabilist - bazat pe alegerea prin hazard și celălalt prin eșantionare calitativă.

8. Sub ce formă sunt definitivate instrumentele de cercetare în urma pretestării?

- a. În urma pretestării efectuate, instrumentele de cercetare sunt definitivate sub forma ghidului de chestionar, formulare de interviu.
- b. În urma pretestării efectuate, instrumentele de cercetare sunt definitivate sub forma ghidului de interviu, formulare de chestionar.
- c. În urma pretestării efectuate, instrumentele de cercetare sunt definitivate sub forma ghidului de interviu, formulare de anchetă.

9. Ce vizează etapa aplicării în teren a instrumentelor de cercetare?

- a. Etapa vizează colectarea datelor ce vor fi ulterior analizate cantitativ.
- b. Etapa vizează colectarea datelor ce vor fi ulterior analizate cantitativ sau calitativ.
- c. Etapa vizează colectarea datelor ce vor fi ulterior analizate calitativ.

10. Ce este structuralismul?

- a. Structuralismul este o orientare teoretică și metodologică în științele sociale și umane.
- b. Structuralismul este un curent filosofic și religios în științele sociale și umane.
- c. Structuralismul este o metodă de interpretare a datelor culese prin cercetare în științele sociale și umane.

11. Cine este considerat întemeietorul sociologiei ca știință?

- a. Max Weber este considerat întemeietorul sociologiei ca știință.
- b. Kenneth Gergen este considerat întemeietorul sociologiei ca știință.
- c. Auguste Comte este considerat întemeietorul sociologiei ca știință.

12. Ce risc reduce preocuparea societății pentru problemele marginalilor?

- a. Preocuparea societății pentru problemele marginalilor reduce riscul pe care actorii sociali îl resimt de a fi ei înșiși marginali.
- b. Preocuparea societății pentru problemele marginalilor reduce riscul pe care structurile sociale îl resimt de a fi ele însele marginale.
- c. Preocuparea societății pentru problemele marginalilor reduce riscul pe care factori de decizie îl resimt de a fi ei înșiși marginali.

13. Ce concept filosofic operaționalizează termenul calitate a vieții în studiile sociologice?

- a. Termenul calitate a vieții în studiile sociologice operaționalizează conceptul de mulțumire.
- b. Termenul calitate a vieții în studiile sociologice operaționalizează conceptul de satisfacție.
- c. Termenul calitate a vieții în studiile sociologice operaționalizează conceptul de fericire.

14. Transmiterea normelor și valorilor de la o generație la alta reprezintă un proces de:

- a. socializare;
- b. construcție socială;
- c. învățare.

15. Grupul de referință este :

- a. cel ale cărui norme și valori individul urmărește să și le însușească.
- b. cel ale cărui norme și valori individul încearcă să le imite, pentru a se putea integra.
- c. cel ale cărui norme și valori individul urmărește să le înțeleagă.

16. Ce se va urmări pe teren în etapa de preanchetă?

- a. În cadrul preanchetei se va urmări corecta identificare a ipotezelor cercetării, a logisticii necesare și a direcțiilor în care cercetarea se va desfășura.
- b. În cadrul preanchetei se va urmări corecta identificare a obiectivelor cercetării, și eliminarea direcțiilor în care cercetarea nu va aduce rezultate semnificative.
- c. În cadrul preanchetei se va urmări corecta identificare a obiectivelor cercetării, a metodologiilor și a direcțiilor în care cercetarea se va desfășura.

17. Analiza rezultatelor obținute reprezintă o continuare directă:

- a. a etapei de prelucrare a datelor.
- b. a etapei de colectare a datelor.
- c. a etapei de interpretare a datelor.

18. În literatura de specialitate, se vorbește despre patru tipuri de triangulare:

- a. a datelor, a sociologilor, teoretică și metodologică.
- b. a datelor, a cercetătorului, teoretică și metodologică.
- c. a datelor, a cercetătorului, empirică și metodologică.

Răspunsuri la testele de autoevaluare

U 1: Instituții sociale, structura socialului și funcțiile sistemelor sociale

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 2: Elemente de istoria sociologiei

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 3: Elemente de sociologia devianței și marginalizare

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 4: Sociologia calității vieții

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 5: Procesul de socializare

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 6: Elemente de sociologia grupurilor

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 7: Elemente de metodologia cercetării sociale

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 8: Tehnici de cercetare sociologică

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

U 9: Aspecte specifice privind metodologia calitativă în cercetarea sociologică

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b.

Răspunsuri la testul final de evaluare

1 – b; 2 – b; 3 – b; 4 – b; 5 – b; 6 – b; 7 – b; 8 – b; 9 – b; 10 – a; 11 – c; 12 – a; 13 – c; 14 – a; 15 – a; 16 – c; 17 – a, 18 – b.

Bibliografie generală

- ✓ Anderson, R. (2004). Health and health care in an enlarged Europe. In Fahey, T., Maître, B., Whelan, Ch., Anderson, R., Domanski, H., Ostrowska, A., Olagnero, M., & Saraceno, C. (2004). *Quality of life in Europe*. Luxemburg, Office for Official Publications of the European Communities, 55–62 [versiune electronică]. Disponibil online la:
<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2003/107/en/1/ef03107en.pdf>
- ✓ Anderson, R., Mikuliç, B., Vermeulen, G., Lyly-Yrjanainen, M., & Zigante, V. (2009). *Second European quality of life survey: Overview*. Luxemburg, Office for Official Publications of the European Commission [versiune electronică]. Disponibil online la
<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2009/02/en/2/EF0902EN.pdf>
- ✓ Antonio Sandu - *Abordări calitative în cercetarea socială* (2017). [video youtube]. Disponibil online la: <https://www.youtube.com/watch?v=zyfkSL7vB9I>
- ✓ Aristotel, (1998). *Etica nicomahică*. București, România: Editura Științifică și Enciclopedică.
- ✓ Baban, A. (2010a). *Metodologia cercetării calitative*. [Suport de curs nepublicat]. Iași, România: Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”.
- ✓ Baban, A. (2010b). *Metode calitative de cercetare*. [Suport de curs]. Cluj-Napoca, România: Universitatea „Babes Bolyai”. Disponibil online la:
<http://www.scribd.com/doc/121333527/Adriana-Baban>
- ✓ Barnard, B. (2010). *Appreciative inquiry: Career and organizational studies program*. [Curs]. Illinois, S.U.A.: Eastern Illinois University. Disponibil online la adresa:
<http://www.ux1.eiu.edu/~bkbarnard/resume.html> .
- ✓ Bădescu, I. (2005). *Dicționar de sociologie rurală*. București, România: Mica Valahie.
- ✓ Boudon, R. (1997). *Tratat de sociologie*. București, România: Humanitas.
- ✓ Branc, S. (2008). *Generații în Schimbare. Modele de educație familială în Banatul secolului XX*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Burlacu, L. (2010). *Evaluarea supervizării în ONG-urile din județul Iași*. Prezentare în cadrul Masterului de Supervizare și Planificare Socială, Facultatea de Filosofie și

- ✓ Buse, K., & Mays, N. (2012). *Making health policy* (ed. a II-a). McGraw-Hill, Marea Britanie: Open University Press.
- ✓ Bushe, G. (1998). Appreciative inquiry with teams. *The Organization Development Journal*, 16(3), 41-50.
- ✓ Bushe, G. (2010). A comparative case study of appreciative inquiries in one organization: Implications for practice. *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 29. Disponibil online la: <https://beedie.sfu.ca/sms/admin/DocLibrary/ic/2-2.pdf>
- ✓ Campbell, D., Coldicott, T., & Kinsella, K. (1994). *Systemic work with organizations. A new model for managers and change agents*. Londra, Marea Britanie: Karnak Books.
- ✓ Caras, A. (2011). *Rolul supervizării în dezvoltarea profesională a specialiștilor în asistență socială*. [Lucrare de dizertație nepublicată]. Iași, România: Universitatea „Al. I. Cuza”.
- ✓ Cassell, C., Buehring A., Symon G., & Johnson, P. (2006). Qualitative methods in management research: An introduction to the themed issue. *Management Decision*, 44 (2), 161-166.
- ✓ Chelcea, S. (2001). *Tehnici de cercetare sociologică*. [Curs]. București, România: Școala Națională de Studii Politice și Administrative.
- ✓ Chelcea, S. (2004). *Inițiere în cercetarea sociologică*. București, România: Comunicare.ro.
- ✓ Chelcea, S. (2007). *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative* (ed. a III-a). București, România: Editura Economică.
- ✓ Chipea F.(2006). Obiectul de studiu al sociologiei. *Analele Universității din Oradea - Fascicula Sociologie-Filosofie, Asistență Socială*, 5, 1-9
- ✓ Chomsky, N. (1986). *Convergence*. New York, S.U.A.: Praeger Publishers.
- ✓ Ciucă, V. (1998). *Sociologia juridică generală*. Iași, România: Sanvialy.
- ✓ Coghlan, A., Preskill, H., & Catsambas, T. T. (2003). An overview of appreciative inquiry in evaluation. *New Directions for Evaluation*, 2003(100), 5-22. doi: 10.1002/ev.96
- ✓ Cojocaru, D. (2003). Focus grupul - tehnică de cercetare a socialului. *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 1.
- ✓ Cojocaru, D. (coord.). (2004). *Repere socio-pedagogice ale schimbării în sistemul educațional*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Cojocaru, Șt. (2005). *Metode apreciative în asistență socială: Ancheta apreciativă, supervizarea, managementul de caz*. Iași, România: Polirom.

- ✓ Comte, A. (1999). *Discurs asupra spiritului pozitiv*. București, România: Editura Științifică.
- ✓ Comte, A. (2005). *Curs de filosofie pozitivă*. (vol.6). Craiova, România: Beladi.
- ✓ Cooperrider, D., & Srivatsva, S. (1987). Appreciative inquiry in organizational life. În Cooperrider, D. L., & Srivastva, S. (coord.), *Research in organizational change and development* (pp. 129-169). Greenwich, S.U.A.: JAI Press.
- ✓ Coperrider, D., & Whitney, D. (1999). A positive revolution in change: Appreciative inquiry, corporation for positive change. Londra, Marea Britanie: Sage Publications.
- ✓ Coperrider, D., & Whitney, D. (2005). Appreciative inquiry handbook. The first in a series in a AI books for leaders of change. Brunswick, S.U.A.: Crown Custom.
- ✓ Cornwall, A., & Jewkes, J. (1995). What is participatory research. *Social Science and Medicine*, 41(12), 1667-1676.
- ✓ Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions* (ed. a II-a). Thousand Oaks, S.U.A.: Sage Publication.
- ✓ Dasgupta, P. (2000). Valuation and evaluation: Measuring the quality of life and evaluating policy. Washington D.C., S.U.A: Resources for the Future.
- ✓ Daval, R., Doron, R., Delamotte, Y., & Bourricaud, F. (1967). *Traite de psychologie sociale*, Paris, Franța: Presses Universitaires de France.
- ✓ Dâncu, V. (2010). *Sociologie* [Suport de curs]. Cluj-Napoca, România: Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca.
- ✓ De Saussure, F. (1998). *Curs de lingvistică generală*. Iași, România: Polirom.
- ✓ Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2000). *Handbook of qualitative research* (ed. a II-a). Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- ✓ Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2003). *Collecting and interpreting qualitative materials*. Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- ✓ Derrida, J. (2001). *On cosmopolitanism and forgiveness*. Abingdon-on-Thames, Marea Britanie: Routledge.
- ✓ Dima, T. (1994). *Explicație și înțelegere* (vol. 2). Iași, România: Graphix.
- ✓ Dogaru, T. C. (2012). *Abordarea rațională a politicilor publice* (Rezumat teză de doctorat nepublicată). Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Administrație Publică. București, România.
- ✓ Drofte, T. (1991). *Orientări și tendințe în psihoterapia contemporană*. București, România: Editura Științifică.
- ✓ Dorofte, T. (1997). *Dimensiuni socio-psihologice ale personalității*. București, România: Pro Humanitate.

- ✓ Dorofte, T. (2001). Determinanți socioculturali ai personalității. În Carcea, M. (coord), *Introducere în pedagogie. Manual pentru educație tehnică și profesională*. Iași, România: Gh. Asachi.
- ✓ Dragomir, C. (2009). O socioantropologie a dezastrelor naturale: Oameni înecați în lacrimi, case prăbușite. Iași, România: Lumen.
- ✓ Drîmba, O. (1984). *Istoria culturii și civilizației*, vol. 1. București, România: Editura Științifică și Enciclopedică.
- ✓ Druguș, L. (2011). The triadic “politics-economics-ethics” continuum – the theoretical, postmodern, transdisciplinary, integrative and holistic background of management. *Economy, Transdisciplinarity Cognition Journal*, 15(2), 3-9.
- ✓ Dumitrescu, A. (2010). *Sportul de masă mijloc de socializare a studenților. Studiu de caz*. [Teză de doctorat]. Centrul Universitar ClujNapoca. Disponibilă online la: <https://www.scribd.com/doc/129613323/Dumitresu-Rusu-Alina-Cristina-Ro>
- ✓ Durkheim, E. (2005). *Sinuciderea*. București, România: Antet.
- ✓ Durkheim, E. (2008). *Diviziunea muncii sociale*. București, România: Antet.
- ✓ Emerson, R. M. (1983). *Contemporary field research*. Illinois, S.U.A.: Waveland Press.
- ✓ Engel, G. L. (1978). The Biopsychosocial model and the education of health professionals. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 310, 169–181.
- ✓ Engels, F. (2009). *The condition of the working class in England*. Oxford University Press. Oxford, Marea Britanie
- ✓ Ferguson, I., Lavalette, M., & Whitmore, E. (2005). *Globalisation, global justice and social work*. New York, S.U.A.: Taylor & Francis.
- ✓ Ferréol, G. (coord.), Cauche, P., Duprez, J. M., Gadrey, N., & Simon, M. (1998). *Dicționar de sociologie*. Iași, România: Polirom.
- ✓ Flonta, M. (1995). *Cognitio. O introducere critică în problema cunoașterii*. București, România: All.
- ✓ Fodor, I. (2009). *Inteligența emoțională și stilurile de conducere*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Fotopoulos, T. (2009). Direct and economic democracy in ancient Athens and its significance today. Disponibil la: http://www.democracynature.org/vol1/fotopoulos_athens.htm .
- ✓ Gal, D. (2008). *Suport de curs pentru disciplina Grupurile în asistența socială*. Cluj-Napoca, România: Universitatea Babeș-Boliay.

- ✓ Gander, B., Sinclair, S. J., Kosinski, M., & Ware, J. E., Jr (2004). Psychometric evaluation of the SF-36 health survey in medicare managed care. *Health care financing review*, 25(4), 5–25.
- ✓ Gârboan, R. (2006). Metode utilizate în evaluarea programelor: Analiza impactului social. Cluj-Napoca, România: Accent.
- ✓ Gergen, K. (2005). *Social Construction in Context*. Londra, Marea Britanie: Sage Publications.
- ✓ Giarraputo, P., & Bernandi, B. (Prod.), & Segal, P. (Dir.). (2003). *Anger management*. [Film]. Los Angeles, S.U.A.: Revolution Studios & Happy Madison
- ✓ Giddens, A. (2001). *Sociologie*. București, România: Bic All.
- ✓ Gurvitch, G. (2007). *Traité de sociologie*. Paris, Franța: Presses Universitaires de France.
- ✓ Harman, W. (1990). Shifting context for executive behavior: Signs of change and revaluation. In Srivatsva, S., Coperrider, D. & Associates (coord.), *Appreciative management and leadership: The power of positive thought and action in organizations* (ed. I, pp. 37-54). San Francisco, S:U:A.: Jossey-Bass.
- ✓ Hartog, D. D., Dur, A. H. M., Tuinebreijer, W. E., & Kreis, R. W. (2009). Quality of life after suture repair for incisional hernia: Long-term postoperative and retrospective preoperative evaluations. *Calitatea Vieții*, 20(3–4), 243–248.
- ✓ Hatos, A. (2002). *Sport și societate: Introducere în sociologia sportului*. Oradea, România: Editura Universității Oradea.
- ✓ Hatos, A. (2011). *Analiza nevoilor*. [Suport de curs]. Disponibil online la adresa: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnxhZHJpYW5oYXRvc3xneDo2NGE1Mzc3NWEzZDE0ODcw>
- ✓ Herseni, T. (1982). *Sociologie*. București, România: Editura Științifică și Enciclopedică.
- ✓ Hobbes, T. (2017). *Leviatanul*. București, România: Herald.
- ✓ Hreniuc, D., Pașcu, P. G., Pintiliuc, I. G., Todoran, C. M., Toma, M. E., & Turtă, M. (2014). Atitudinea legată de viața sexuală a studenților (pp.83-132). În Sandu, A. (coord.). *Seminarii de etică și sociologie*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Houghton, J. T., Ding, Y., Griggs, D. J. , Noguer, N., van der Linden, P. J., Xiaosu, D., Maskell, K., & Johnson, C. A. (2001). *Climate change 2001: The scientific basis*. Cambridge, S.U.A.: Cambridge University Press. Disponibil online la: <http://webpages.icav.up.pt/PTDC/CVT/098487/2008/IPPC,%202001.pdf>

- ✓ Hurubean, A. (2007). *Metodologia analizei politice*. [Suport de curs]. Iași, România: Universitatea “Petre Andrei”.
- ✓ Iluș, P. (1997). *Abordarea calitativă a socioumanului*. Iași, România: Polirom.
- ✓ InFocusGrp. (2010). *Focus group*. [video youtube]. Disponibil online la: https://www.youtube.com/watch?v=j_cUnlQl29Q
- ✓ Ionescu, N. (1993). *Curs de logică*. București, România: Humanitas.
- ✓ Jones, Ch. O. (1984). *An introduction to the study of public policy*. Monterey, CA, S.U.A.: Brooks/Cole.
- ✓ *Ken Gergen talks about social constructionist ideas, theory and practice*. (2014). [Video]. Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=-AsKFFX9Ib0>
- ✓ Kinberg, S. (Prod.), & Blomkamp, N. (Dir.). (2001). *Chappie* [Film]. New York, S.U.A.: MRC.
- ✓ Kitagawa, E. M., & Hauser, P. M., (1973). *Differential mortality in the United States: A study in socioeconomic epidemiology*. Cambridge, S.U.A.: Harvard University Press.
- ✓ Kraft, M. E., & Furlong, S. R. (2013). *Public policy, politics, analyses and alternatives*. Los Angeles, S.U.A.: Sage Publications.
- ✓ Krueger R., & Casey M.A. (2005). *Metoda Focus Grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*. Iași, România: Polirom.
- ✓ Levi-Strauss, C. (1978). *Antropologia Structurală*. București, România: Editura Politica.
- ✓ Lewin, K. (1935). *A dynamic theory of personality*. New York, S.U.A.: McGrawHill.
- ✓ Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of Social Issues*, 2(4), 34–46.
- ✓ Lombroso, C. (1895). Criminal anthropology applied to pedagogy. *The Monist*, 6(1), 50-59. doi:10.5840/monist1895612
- ✓ Marbury Education Services. (2001). *AS Sociology: Methods; unstructured interviews 0001* [youtube video]. Disponibil online la: <https://www.youtube.com/watch?v=3zNCYKokAKU>
- ✓ Marmot, M. G., Stansfeld, S., Patel, C., North, F., White, I., Brunner, E., ... Davey Smith, G. (1991). Health inequalities among British civil servants: The Whitehall II study. *The Lancet*, 337(8754):1387-93. doi: 10.1016/0140-6736(91)93068-k
- ✓ Marx, K. (1955). *Capitalul. Critica economiei politice*. București, România: Editura Partidului Muncitoresc Român.

- ✓ Marx, K. (1978). *Economic and philosophic manuscripts of 1844*. În R. Tucker (coord.), *The Marx-Engels reader*. New York, S.U.A.: Norton.
- ✓ Mărginean, I. (2010). Calitatea vieții în România: prezent și perspective. *Calitatea vieții*, 21(3-4), 231-237. Disponibil online la adresa: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2010/CV-3-4-2010/01.pdf>.
- ✓ Merton, R. K. (1938). Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672-682.
- ✓ Messure, S. (2009). Auguste Comte. In vol. Ferreol, G. (coord.). (2009). *Istoria gândirii sociologice. Marii clasici*. Iași, România: Editura Institutului European.
- ✓ Miftode, V. (1995). Metodologia sociologică: Metode și tehnici de cercetare sociologică. Galați, România: Porto-Franco.
- ✓ Miftode, V. (2003). Tratat de metodologie sociologică: Tehnici de investigație de teren, elaborarea proiectelor de intervenție. Iași, România: Lumen.
- ✓ Miftode, V. (2010). Tratat de asistență socială: Protecția populațiilor specifice și automarginalizate. Iași, România: Lumen.
- ✓ Miftode, V. (coord.) Cojocaru, M., Cojocaru, Șt., Gîrleanu, D., Irimescu, G., & Șoitu, C. (2002). *Populații vulnerabile și fenomene de automarginalizare: Strategii de intervenție și efecte perverse*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Miftode, V., Nacu, D., Cojocaru, S., & Sandu, A. (coord.). (2004). *Dezvoltarea comunităților etno-culturale. Integrarea europeană și interculturalitate*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Momoc, A. (2009). *Politologie generală*. București, România: Editura Universității din București.
- ✓ Mosby, Inc. (2009). *Mosby's Medical Dictionary*. Maryland Heights, S.U.A.: Mosby.
- ✓ Moscovici, S. (1994). *Psihologie socială sau mașina de fabricat zei*. Iași, România: Editura Universității "Al. I. Cuza" din Iași.
- ✓ Mucchielli, A. (coord.). (2002). Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale. Iași, România: Polirom.
- ✓ Neculau A., (2007). *Dinamica grupului și a echipei*. Iași, România: Polirom.
- ✓ Noddings, N. (1984). *Caring – A feminine approach to ethics & moral education*. Berkeley, S.U.A.: University of California Press.
- ✓ Noddings, N. (1994). *Educating for intelligent belief or unbelief*. New York, S.U.A.: Teachers College Press.
- ✓ North, D. C. (2003). Instituții, schimbare instituțională și performanță economică. Chișinău, Republica Moldova: Știința.

- ✓ Nicolescu, B. (2007). *Transdisciplinaritatea. Manifest* (ed. a II-a). Iași, România: Junimea.
- ✓ O'Connor, M. K., Netting, F. E., & Thomas, M. L. (2008). Grounded Theory: Managing the challenge for those facing institutional review board oversight. *Qualitative Inquiry*, 14(1), 28-45.
- ✓ Onicov, V. (2003). Instituțiile sociale: Rolul și locul lor în organizarea societății. În Bulgaru M. (coord.), *Sociologie* (vol.1, pp.149-169). Chișinău, Republica Moldova: Editura Universității de Stat din Moldova.
- ✓ Pânișoară, I. O. (2008). *Comunicarea eficientă*. Iași, România: Polirom.
- ✓ Piaget, J. (1973). *Epistemologia genetică*. Cluj-Napoca, România: Dacia.
- ✓ Pierson, J. (2009). *Tackling social exclusion*. New York, SUA: Taylor & Francis.
- ✓ Pinto R., & Grawitz, M. (1964). *Methodes des sciences sociales*. Paris, Franța: Dalloz.
- ✓ Preoteasa, A. M. (2009). Cercetarea politicilor sociale. Aspecte metodologice. Iași, România: Lumen.
- ✓ Preskill, H. (2007). Using appreciative inquiry in evaluation practice. *American Journal of Evaluation*, p.12. Disponibil online la adresa: http://betterevaluation.org/sites/default/files/Preskill_Using%20Appreciative.pdf .
- ✓ Pritchard, C., & Taylor, R. (1978). *Social work reform or revolution*. Londra, Marea Britanie: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- ✓ Ponea, S. (2009a). O lume diferită, o lume la fel: Integrarea socială a persoanelor cu dizabilități locomotorii. Iași, România: Lumen.
- ✓ Ponea, S. (2009b). Appreciative management – A management based on excellence. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 2(3), 37-50.
- ✓ Ponea, S., & Sandu, A. (2011). *Grupul de socializare apreciativă. Un model de creativitate socială colaborativă*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Raiu, S. L. (2010). *Ce este sociologia? 101 definiții ale sociologiei*. Timișoara, România: Editura Universității de Vest.
- ✓ Reason, P., & Bradbury, H. (2006). *Handbook of action research*. Londra, Marea Britanie: Sage Publications.
- ✓ Rebedeu I., & Zamfir C. (1982). *Modul de viață și calitatea vieții*. București, România: Editura Politică.
- ✓ Robbins, S. (2005). *Organisational behaviour: Concepts, controversies and applications* (ed. a XI-a). New Jersey, S.U.A.: Prentice Hall.

- ✓ Robu V., & Pruteanu, L. M. (2017). An analysis of attraction of video games and associated risks. *Anuarul Universitatii "Petre Andrei" din Iasi - Fascicula: Asistentă Socială, Sociologie, Psihologie, 19, 5-48.* Disponibil la: <http://lumenpublishing.com/journals/index.php/upa-law/article/view/845/pdf>.
- ✓ Rowett, R. (2010). *Appreciative inquiry talk for public service management wales* [video youtube]. Disponibil online la: <https://www.youtube.com/watch?v=rRYsW5-Hhog>
- ✓ Rousseau, J. J. (2007). *Despre contractul social*. București, România: Mondero.
- ✓ Sandu, A. (2002). *Asistență și intervenție socială*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Sandu, A. (2003). Sexul pe internet –formă de virtualizare a spațiului social. *Revista de Cercetare și Intervenție socială, 2*.
- ✓ Sandu, A. (2009a). *Dimensiuni etice ale comunicării în postmodernitate*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Sandu, A. (2009b). *Tehnici afirmativ-apreciative în dezvoltarea organizațională: O socio-pedagogie a succesului*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Sandu A. (2012a). *Filosofia socială construcționistă. Direcții epistemice etice și pragmatice*. Cluj-Napoca, România: Presa Universitară Clujeană.
- ✓ Sandu, A. (2012b). *Metode de cercetare în știința comunicării*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Sandu, A. (2012c). O înțelegere construcționistă a teoriilor contractului social. *Jurnalul de Studii Juridice, supl. 3, 315-346*.
- ✓ Sandu, A. (2012d). *Etică și deontologie profesională*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Sandu, A. (2012e). *Social constructionist epistemology: A transmodern overview*. Saarbrücken, Germania: Lap Lambert.
- ✓ Sandu, A. (2013a). *Social work practice: Research techniques and intervention models: From problem solving to appreciative inquiry*. Saarbrücken, Germania: LAP Lambert.
- ✓ Sandu, A. (2013b). *Asistență socială aplicată: Tehnici de cercetare și metode de intervenție*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Sandu, A. (2014a). *Elemente de sociologie: Sociologie generală. Sociologie juridică. Metodologia cercetării sociale*. București, România: Tritonic.
- ✓ Sandu, A. (coord.) (2014c). *Seminarii de etică și sociologie*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Sandu, A. (2016). *Elemente de sociologie pentru administrația publică* (ed. a II-a). Iași, România: Lumen.

- ✓ Sandu, A., & Ignătescu, C. (2017). Retributivity and public perception on the non-custodial sanctions. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 9(3), 103-128. doi:10.18662/rrem/2017.0903.07
- ✓ Sandu, A., & Ponea S. (2010). Applied protocol for appreciative group socialization. *Postmodern Openings*, 1. doi: 10.2139/ssrn.1623751
- ✓ Sandu, A., & Ponea, S. (2012). Appreciative teaching of philosophy as a form of applied philosophy. În IATED (International Association of Technology, Education and Development), *INTED2012 Proceedings*. Volumul de proceedings al Conferinței internaționale INTED 2012 International Technology, Education and Development Conference (pp. 4655-4664). Valencia, Spania. Disponibil online la: <https://library.iated.org/view/SANDU2012APP>
- ✓ Sandu, A., Ponea, S., Cojocaru, Șt. (2010). Appreciative Evaluation of Training Programs. Case study: Lumen Consulting and Training Center. *Social Research Reports*, 8, 1-77.
- ✓ Sandu, A., Cojocaru, D., Gavrilovici, C., & Oprea, L. (2013). Încrederea - dimensiune etică a îngrijirii medicale a condiției cronice. *Revista Română de Bioetică*, 11(1), 88-103.
- ✓ Sandu, A., Cojocaru, D., & Oprea, L. (2013). Autonomia pacientului în contextul îngrijirilor medicale. În Oprea, L., Gavrilovici, C., Vicol, M., C., & Astărăstoae, V., (coord.), *Relația medic-pacient* (pp: 125-165). Iași, România: Polirom.
- ✓ Schifirneț, C. (2002). *Sociologie*. [Curs]. Disponibil la: <https://www.academia.edu/3363142/SOCIOLOGIE>
- ✓ Schifirneț, C. (2012). *Sociologie* [Curs]. Școala Națională de Studii Politice și Administrative. București, România.
- ✓ Sinescu, I., Manu, M. A., Hârza, M., Șerbănescu, B., Ștefan, B., Cerempei, V., Baston, C., Tacu, D., Kerezsy, E., Bucșa, C., Constantinescu, I., Domnișor, L., Burchiu, E., Manu, R., & Palea, O. (2008). Studiul calității vieții folosind "SF-36 Health Survey Test" la pacienți transplantați, pacienți hemodializați, pacienți anefrici după neoplasme renale și pacienți uremici cu urolitiază malignă. *Revista Română de Urologie*, 12 (3), 5-11.
- ✓ Stănciulescu, E. (1997). *Sociologia educației familiale* (vol. 1). Iași, România: Polirom.
- ✓ Stănciulescu, E. (1998). *Sociologia educației familiale* (vol. 2). Iași, România: Polirom.

- ✓ Ștefăroi, P. (2009). *Teoria fericirii în asistența socială: De la managementul îngrijirii la managementul fericirii*. Iași, România: Lumen.
- ✓ Tech Valley Infrastructure (2013). *Facilitator: David L. Cooperrider, Ph.D., Case Western Reserve University*. Disponibil online la: <https://www.youtube.com/watch?v=P3MLkDI2MHc>
- ✓ Teodorescu A. (1982). Calitatea vieții - concept și măsură. În Rebedeu I., & Zamfir C. (coord.). (1982). *Modul de viață și calitatea vieții*. București, România: Editura Politică.
- ✓ Teodorescu, C. (2011). Determinanții sociali ai sănătății. Cauzele sociale ale inegalităților în sănătate. *Curs Etica politicilor de sănătate*. Centrul de etică și politici de sănătate, Universitatea de Medicină și Farmacie, Gr. T. Popa Iași. Iași, România.
- ✓ Thatchenkery, T., & Metzker, C. (2008). *Inteligența apreciativă: Cum să descoperi calitățile de la temelia creativității și succesului*. București, România: Codecs.
- ✓ The Drucker School (2011). *Appreciative inquiry: A conversation with David Cooperrider* [video youtube]. Disponibil online la: <https://www.youtube.com/watch?v=3JDfr6KGV-k>
- ✓ Trașă, L. (2010). *Metode și tehnici de cercetare în psihologie* [Sinteză de curs]. București, România: Universitatea Spiru Haret.
- ✓ Troxel, J. (2002). Appreciative inquiry: An action search method for organizational transformation and its implications to the group process facilitation. Disponibil online la adresa: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:po8CnbmpeVMJ:ferguson-florissanttransformation.org/wp-content/uploads/2016/05/Appreciative-Inquiry-and-Action-Research.doc+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=ro&lr=lang_ro%7Cclang_en
- ✓ Tudosă, C. R. (2013). Aplicația metodei apreciative în domeniul medical. *Columna*, 2, 195-205.
- ✓ Type A Films, Marc Platt Productions & Metro-Goldwyn-Mayer. (2003). *Legally Blonde 2*. [Video]. Fragmente disponibile online la: <https://www.youtube.com/watch?v=G4lzPC22k8A&list=PLZbXA4lyCtqorAFmkEo4F-Dt4KDNxRGal>
- ✓ Unguru, E., & Sandu, A. (2014). A socio-legal approach of probation in light of the new penal code. Restorative justice versus retributive justice. *European Journal of Law and Public Administration*, 1(1), 37-68. doi: 10.18662/eljpa.2014.0101.04

- ✓ University of Derby. (2013). *What makes a good focus group?* [youtube video]. Disponibil online la: <https://www.youtube.com/watch?v=XA2Eo1ggkjc>
- ✓ Urse, L. (2008). Calitatea vieții și cultura. *Calitatea vieții*, 3-4, 33-51. Disponibil online la adresa: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2008/CV-1-2-2008/02.pdf>
- ✓ Vasile, M. (2010). Stiluri de viață în România postcomunistă: Ce modele comportamentale adoptăm și de ce. Iași, România: Lumen.
- ✓ Vlăsceanu, L. (2008). *Introducere în metodologia cercetării sociologice*. [Curs]. Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială. București, România.
- ✓ Voicu, B. (2005). *Penuria pseudo-modernă a postcomunismului românesc*, vol. II: *Resursele*. Iași, România: Expert Projects.
- ✓ Watanabe, M. (2014). *Diana Whitney talks about appreciative inquiry summit* [video youtube]. Disponibil online la: <https://www.youtube.com/watch?v=jehz2Mx-Vt4>
- ✓ Weber, M. (1978). *Economy and Society*. Oakland, S.U.A.: University of California Press.
- ✓ Weber, M. (1992). *Politica, o vocație și o profesie*. București, România: Anima.
- ✓ Weber, M. (2004). *Etica protestantă și spiritul capitalismului*. București, România: Humanitas.
- ✓ White, T. (1996). Working in interesting times. *Vital Speeches of the Day*, 62(15), 472-474.
- ✓ Young, R. D. (2008). *Quality of life indicator systems—definitions, methodologies, uses, and public policy decision making* [versiune electronică]. Disponibil online la: https://pdfs.semanticscholar.org/29f1/bd8923b8d45c55d9f80547d14ca3912633f4.pdf?_ga=2.206769107.1561666095.1565605028-1293432172.1565355346
- ✓ Zamfir, C. (coord.). (1999). *Politici sociale în România*. București, România: Expert.
- ✓ Zamfir C., & Vlăsceanu L. (1998). *Dicționar de sociologie*. București, România: Babel.
- ✓ Zorondo-Rodríguez, F., Gómez-Baggethun, E. G., Demps, K., Ariza-Montobbio, P., García, C., & Reyes-García, V., (2012). What defines quality of life? The gap between public policies and locally defined indicators among residents of Kodagu, Karnataka (India). *Social Indicators Research*, 115(1):1-16. doi: 10.1007/s11205-012-9993-z